

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo:105003/I/2019/36069191766401284

**MEDZINÁRODNOPRÁVNE ASPEKTY
ENVIRONMENTÁLNEJ MIGRÁCIE**

Diplomová práca

2019

Bc. Tatiana Kyselicová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

MEDZINÁRODNOPRÁVNE ASPEKTY
ENVIRONMENTÁLNEJ MIGRÁCIE

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce: Dr. habil. JUDr. Ing. Katarína Brocková, LL.
M. PhD

Bratislava 2019

Bc. Tatiana Kyseliová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že diplomovú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
Tatiana Kyseliová

Pod'akovanie

Chcem sa pod'akovať vedúcej mojej diplomovej práce, Dr. habil. JUDr. Ing. Kataríne Brockovej, LL. M. PhD, za cenné rady a odbornú pomoc, ktorú mi poskytla pri vypracovávaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

KYSELICOVÁ, Tatiana: *Medzinárodnoprávne aspekty environmentálnej migrácie.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: Dr. habil. JUDr. Ing. Katarína Brocková, LL. M. PhD. – Bratislava: FMV EU, 2019, 86 s.

Cieľom diplomovej práce je analyzovať najdôležitejšie iniciatívy v oblasti environmentálnej migrácie od druhej polovice 90-tych rokov minulého storočia. Dôležité je zistiť, aké prínosy predstavujú jednotlivé iniciatívy pre zabezpečenie právnej ochrany environmentálnych migrantov zo strany medzinárodného spoločenstva. V neposlednom rade je zámerom tejto práce vytýčiť stále existujúce právne nedostatky a navrhnúť možné riešenia, ktorými by mohli byť eliminované. Práca je rozdelená do štyroch kapitol a obsahuje 1 graf a 2 tabuľky. Prvá kapitola sa venuje vymedzeniu definícií, typológii environmentálnych migrantov, ich počtu a teóriám, ktoré sa zaoberajú možným vývojom ich počtu do budúcnosti. Druhá kapitola charakterizuje ciele práce, metodiku a metódy skúmania. Tretia kapitola sa zaoberá jednotlivými iniciatívami a ich prínosom do problematiky environmentálnej migrácie. V nej sú analyzované iniciatívy nielen na globálnej úrovni, no i na bilaterálnej úrovni v oblasti Pacifiku. Štvrtá kapitola prehľadne zhŕňa prínosy a možné nedostatky jednotlivých iniciatív, pričom sa sústreďí na stále existujúce medzery vo svetovej politike. Záver práce obsahuje výsledky skúmania.

Kľúčové slová:

klimatické zmeny, migrant, utečenec, environmentálne presídlená osoba, prírodné katastrofy

ABSTRACT

KYSELICOVÁ, Tatiana: *International Legal Aspects of Environmental Migration*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Supervisor of the thesis: Dr. habil. JUDr. Ing. Katarína Brocková, LL. M. PhD. – Bratislava: FMV EU, 2019, 86 p.

The aim of the thesis is to analyze the most important initiatives in the field of environmental migration since the second half of the 1990s. It is inevitable to find out to what extent the initiatives can be beneficial for ensuring the legal protection of environmental migrants within the international community. Last but not least, the intention of this work is to set out still existing legal shortcomings and to propose possible solutions that could be eliminated. The thesis is divided into four chapters and contains 1 graph and 2 tables. The first chapter deals with the introduction of definitions, the typology of environmental migrants, their number worldwide and theories that deal with the possible future development of their amount. The second chapter describes the goals of the work, methodology and methods of research. The third chapter deals with individual initiatives and their contribution to the issue of environmental migration. It analyzes the initiatives not only at the global level, but also at the bilateral level in the Pacific region. The fourth chapter summarizes the benefits and possible shortcomings of individual initiatives, while focusing on the existing gaps in world politics. The final chapter also contains the results of the research.

Key words:

climate changes, migrant, refugee, environmentally displaced person, natural disaster

Obsah

Zoznam skratiek	9
Úvod	10
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	12
1.1 Vymedzenie pojmov	13
1.1.1 Problematickosť definície pojmov	16
1.2 Typológia environmentálnych migrantov	18
1.3 Environmentálni migranti v číslach	21
1.4 Spôsoby odpovedí na klimatické zmeny	23
1.4.1 Vnútoraná migrácia ako adaptácia na náhle prírodné katastrofy	24
1.4.2 Vonkajšia migrácia ako adaptácia na pomaly prichádzajúce katastrofy	26
1.4.3 Fenomén „uväzneného obyvateľstva“	27
1.5 „Právne vákuum“ vznikajúce v dôsledku fenoménu environmentálnej migrácie ...	28
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	31
3 Iniciatívy	33
3.1 Základné princípy vnútorného presídlenia	33
3.2 Environmentálna migrácia ako súčasť COP UNFCCC	34
3.3 Nansenova iniciatíva	37
3.4 Ochranná agenda ako výsledok Nansenovej iniciatívy	40
3.4.1 Zjednotené nástroje humanitárnej pomoci	41
3.4.2 Dočasné humanitárne víza ako úspešný nástroj humanitárnej pomoci	44
3.5 Platforma pre vysídlenie po prírodnej katastrofe	47
3.5.1 Strategický rámec a pracovný plán 2016-2019	49
3.5.2 Právne rozoznanie vnútornej environmentálnej migrácie vo Vanuatu	50
3.5.3 Prvá simulácia prírodnej katastrofy medzi Panamou a Kostarikou	51
3.6 Globálny pakt o migrácii	52
3.7 Iniciatívy v Pacifiku	54
3.7.1 Predaj časti štátneho územia ako prejav solidarity	56
3.7.1.1 Zánik štátneho územia ako základného prvku štátu	58

3.7.2 Pracovné a edukačné programy ako nástroj lepšej adaptácie	59
3.7.3 Iniciatíva KANI.....	59
3.7.3.1 Kritika programu KANI	62
3.7.4 Program PAC	62
3.7.4.1 Možné reformy programu PAC a priestor na zlepšenie	63
3.7.5 Snaha o špeciálnu kategóriu humanitárnych víz.....	64
3.7.6 Možnosti aplikácie úspešných programov do iných regiónov	64
4 Diskusia	66
Záver.....	72
Zoznam použitej literatúry	74

Zoznam skratiek

BVAC - Brazílske centrum žiadostí o víza

CAPP - Pacifické partnerstvo v oblasti postupu proti klimatickým zmenám

COP UNFCCC – Konferencia zmluvných strán Rámcovej zmluvy OSN o zmene klímy

IDMC - Monitorovacie centrum pre vnútorné presídľovanie

IOM - Medzinárodná organizácia pre migráciu

IPCC - Medzivládny panel pre klimatické zmeny

KANI - Iniciatíva pomoci Austrálie štátu Kiribati

KIT - Kiribatský technologický inštitút

OSN - Organizácia spojených národov

SIDS – Malé ostrovné rozvojové krajiny

SOPs – Štandardné operačné postupy

UNEP - Program životného prostredia OSN

UNFCCC - Rámcová zmluva OSN o zmene klímy

UNHCR - Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov

Úvod

Migrácia je od nepamäti základnou súčasťou ľudského života. Ľudia spočiatku migrovali z dôvodu potreby nájsť vhodné územie, ktoré disponovalo úrodnými pôdami a bohatými zásobami pitnej vody. Už národy, ktoré sa usadili v Mezopotámii a na území dnešného Egypta, migrovali do týchto a iných pobrežných oblastí najmä kvôli vyschnutým pastvinám, ktoré museli opustiť, nakoľko si kvôli suchám neboli schopní zabezpečiť obživu. Potrebu usadiť sa v úrodných oblastiach a v blízkosti vzácnych zdrojov možno identifikovať ako jednu z hnacích síl v procese nielen vývoja a vzniku, ale i samotného zániku vôbec prvých civilizácií.¹

Hoci by sa teda na prvý pohľad mohlo zdať, že klimatické zmeny sa stali jedným z dôvodov migrácie obyvateľstva najmä počas posledných desaťročí, nie je to pravda. Archeologické dôkazy poskytujú vierohodné informácie, ktoré dokazujú, že ľudské presídľovanie bolo už v dávnej minulosti odpoveďou na zmeny v klíme a podnebí. Neustále zhoršujúce sa prírodné podmienky a narastajúci počet ničivých katastrof však za posledných zopár desaťročí spôsobili, že otázka environmentálnej migrácie si vyžaduje výnimočnú pozornosť medzinárodného spoločenstva.

Klíma sa v súčasnosti mení tempom, ktoré prevyšuje dokonca i negatívne scenáre odborníkov spred niekoľkých rokov. Otázka núteného presídľovania nie je už iba stratégiou budúcnosti, ale realitou, ktorá predstavuje jednu z najväčších humanitárnych výziev 21. storočia pre medzinárodné spoločenstvo ako také. Každý rok sú desiatky miliónov ľudí nútené vysídlené z ich domovov kvôli povodniam, tropickým búrkam, zemetraseniam, zosuvom pôdy, suchám, topeniu ľadovcov alebo iným prírodným katastrofám. Podľa štatistík priemerne narastie počet vysídlených osôb medziročne o približne 26,4 miliónov.

Adaptácia postihnutého obyvateľstva na klimatické zmeny a prírodné katastrofy nadobúda rôzne formy, pričom k najčastejším patrí práve vonkajšia alebo vnútorná migrácia. Súčasné právo však neposkytuje bezprostredne ohrozeným osobám dostatočnú právnu ochranu. Problém tkvie v tom, že v medzinárodnom práve stále absentuje jednotný pojem a definícia týchto osôb. Touto problematikou sa zaoberá prvá kapitola diplomovej práce. V nej si priblížime viacero pojmov, ktoré rozličné medzinárodné inštitúcie

---

¹ BROWN, Oli. *Migration and Climate Change: IOM Migration Research Series*. [elektronický zdroj]. Ženeva: Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2008. s.21. [cit. 2019-02-03]. ISSN 1607-338X. Dostupné na internete: https://www.iisd.org/pdf/2008/migration_climate.pdf

využívajú na pomenovanie takto ohrozených ľudí, pričom si pre potreby práce vyberieme jeden z termínov. Ďalej si predstavíme jednotlivé typy environmentálnych migrantov. Okrem toho sa pozrieme na súčasné odhadované počty environmentálnych migrantov vo svete, pričom si predstavíme viaceré scenáre predpovedajúce ich počet na konci storočia. Záver prvej kapitoly je venovaný vysvetleniu akejsi „právnej bubliny“, kvôli ktorej nie je týmto osobám zabezpečená dostatočná právna ochrana.

Druhá kapitola je venovaná vymedzeniu cieľa práce a metód, ktoré sme použili k jeho naplneniu.

Predmetom tretej kapitoly je predstavenie a analýza vybraných iniciatív na nadnárodnej a národnej úrovni, ktoré sú zamerané na právnu identifikáciu environmentálnych migrantov, ako i na vytvorenie vhodných mechanizmov, ktoré by týmto osobám zabezpečovali potrebnú ochranu a garantovanie ľudských práv. Zároveň sme z jednotlivých iniciatív vybrali i príklady úspešne implementovaných nástrojov, príp. úspešné medzníky a projekty, ktoré sa vďaka iniciatíve podarilo doposiaľ dosiahnuť a zorganizovať.

Obsah diskusie je zameraný na spôsob, ako možno úspešné programy vylepšiť a ktorým ďalším zraniteľným oblastiam sveta by ich implementácia výrazne pomohla. V diskusii si zhrnieme všetky v diplomovej práci doposiaľ rozoberané iniciatívy, pričom budeme analyzovať, či a do akej miery sa vďaka nim podarili naplniť ciele, ktoré boli týmito iniciatívami pôvodne definované.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Klimatické zmeny zohrávali kľúčovú úlohu pri zániku vôbec prvého impéria na svete, Akkadskej ríše. Toto impérium vzniklo pred zhruba 4 300 rokmi spojením viacerých nezávislých mestských štátov a rozprestieralo sa na území dnešného južného Iraku, Sýrie a Turecka. Celá ríša sa postupne stala závislou od severných oblastí, kde sa vďaka výskytu úrodných pôd vypestovalo dostatok obživy nielen pre obyvateľstvo a armádu, ale i pre kľúčových vojenských spojencov. Impérium sa však rozpadlo po asi jednom storočí, pričom príčinou jeho zániku bolo práve náhle sucho, ktoré vážne zasiahlo tieto úrodné severné oblasti.² Samotný zánik ríše bol sprevádzaný masovou migráciou postihnutého obyvateľstva zo severných do južných regiónov, v ktorých museli migranti čeliť odporu zo strany domáceho obyvateľstva.³

Príčinnú súvislosť medzi klimatickými zmenami a migráciou ľudí teda nemožno považovať za nový jav. Naopak, evidencie o tejto kauzalite siahajú, ako z predchádzajúceho textu vyplýva, do obdobia vzniku spoločnosti ako takej. Klimatické zmeny a neustále sa zhoršujúce prírodné podmienky však spôsobili, že najmä od polovice 90-tych rokov minulého storočia sa pozornosť mnohých odborníkov a vedcov začala upriamovať na fenomén environmentálnej migrácie. Nedostatočná právna ochrana klimatickými zmenami ohrozených osôb sa spolu s právnymi nedostatkami a chýbajúcimi politikami stala jednou z najdôležitejších otázok prerokúvaných na medzinárodných fórach. Ešte pred tridsiatimi rokmi nebolo možné viesť v tejto oblasti diskusie na medzinárodných konferenciách a rôznych zasadnutiach, ako je to bežnou praxou v súčasnosti. V tom čase chýbali spoľahlivé výskumy a analýzy, ktoré by dokazovali teoretickú a empirickú kauzalitu medzi environmentálnymi zmenami, migráciou ľudí a blahobytom človeka ako jednotlivca, ako i štátu, v ktorom žije.⁴

Naopak, v súčasnosti existuje veľké množstvo článkov, publikácií a kníh, ktoré sa danou problematikou zaoberajú. Ich autori sa však rôznia už v samotných

---

² ERSEK, Vasile. How climate change caused the world's first ever empire to collapse [online]. In: *World Economic Forum*. 2019. [cit. 2019-02-03]. Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-climate-change-caused-the-world-s-first-ever-empire-to-collapse?fbclid=IwAR1ElzC3j35tGFK0sBVy5dyFbUVXD3ZJNvu-p7FuUrJrvo96-ctQ0XmbUcE>

³ Pôvodné obyvateľstvo v južných častiach impéria postavilo v tom čase medzi riekami Eufrat a Tigris 180 kilometrov široký múr, ktorý mal chrániť región a osoby žijúce v ňom pred masovým prílevom migrantov.

⁴ GEMENNE, François – McLEMAN, Robert. Environmental Migration Research: Evolution and Current State of the Science. [online]. In: *Routledge Handbook of Environmental Displacement and Migration*. Abingdon: Routledge, 2018, 1.vydanie. s.3. [cit. 2019-02-03]. ISBN: 978-1-315-63884-3.

základoch danej problematiky. Nezhodujú sa v spôsobe, akým označujú ľudí presídľujúcich sa v dôsledku prírodných javov, meniacich sa prírodných podmienok a v dôsledku klimatických zmien. V jednej literatúre je táto skupina obyvateľstva opisovaná ako tzv. *environmentálni migranti*, kým v ďalšej sa stretávame s pojmom *environmentálni utečenci*, príp. *environmentálne vysídlené osoby*.⁵

V nasledujúcej stati sa pozrieme na to, ako sú tieto jednotlivé pojmy definované na pôde medzinárodných organizácií, resp. akými aktérmi sú akceptované a v praxi používané. Taktiež sa pokúsime analyzovať, ktorý z hore uvedených termínov je ten najexaktnejší, a preto by mohol byť i všeobecne uznávaný.

1.1 Vymedzenie pojmov

Pohyb ľudí v súčasnosti je a naďalej i bude ovplyvnený prírodnými katastrofami a neustále sa zhoršujúcimi klimatickými podmienkami. Portál pre environmentálnu migráciu⁶ (Environmental Migration Portal) dokonca informuje, že v budúcnosti by to mali byť práve klimatické zmeny, ktoré budú mať hlavný dopad na ľudskú mobilitu.⁷

Klimatické zmeny sú v Rámcovej zmluve OSN o zmene klímy (the UN Framework Convention on Climate Change, ďalej „UNFCCC“) definované ako „*zmeny podnebia, ktoré sú priamo alebo nepriamo pripisované ľudským aktivitám, pričom pozmeňujú zloženie globálnej atmosféry a sú okrem prirodzenej klimatickej premenlivosti pozorované v rámci porovnateľných časových období*.“⁸

I napriek neustále narastajúcej pozornosti upriamujúcej sa na fenomén environmentálnej migrácie však doposiaľ neexistuje žiadna medzinárodne uznávaná definícia pre osoby, ktoré opúšťajú svoje domovy z vyššie uvedených príčin. Práve z tohto dôvodu si jednotlivé medzinárodné organizácie vytvárajú svoje vlastné pracovné definície,

---

⁵ Ibid. s.4.

⁶ Portál pre environmentálnu migráciu (anglický názov *The Environmental Migration Portal: Knowledge Platform on People on the Move in a Changing Climate*) sa usiluje byť stránkou poskytujúcou komplexné služby a informácie o rôznych výskumoch, výmenách informácií a dialógoch, s cieľom vyplniť existujúce medzery v dátach a poznatkoch týkajúcich sa vzťahu *migrácia – životné prostredie*.

⁷ Environmental Migration. [online]. In *Environmental Migration Portal: Knowledge Platform on People on the Move in a Changing Climate*. 2018. [cit. 2018-10-27]. Dostupné na internete: <https://environmentalmigration.iom.int/environmental-migration>

⁸ *United Nations Framework Convention on Climate Change* [elektronický zdroj]. 1992. s.7. [cit. 2019-02-03]. Dostupné na: https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf

ktoré sa mnohokrát od seba obsahovo odlišujú a spôsobujú tak nejasnosti v pojmoch aj v medzinárodnom práve.

Medzinárodná organizácia pre migráciu (International Organization for Migration, ďalej „IOM“) všeobecne používa pojem *environmentálny migrant*, ktorý bol počas jej 94. zasadania, konajúceho sa v novembri 2007, vymedzený nasledovne: „*Za environmentálnych migrantov sú považovaní tí ľudia alebo skupiny ľudí, ktorí sú, prevažne kvôli náhlym alebo progresívnym klimatickým zmenám, nepriaznivo pôsobiacim na ich životné podmienky a spôsob života, nútení opustiť svoje domovy, alebo si musia vybrať, či ich opustia dočasne alebo natrvalo, a presťahovať sa buď do inej časti svojej krajiny, alebo odísť do zahraničia.*“⁹

Takéto vymedzenie pojmu *environmentálny migrant* je podľa IOM dostatočne komplexné a výstižne zachytáva podstatu tohto termínu. Vyššie citovaná definícia sa podľa argumentov IOM vzťahuje nielen na ľudí, ktorí sú prírodnými katastrofami nútení opustiť svoje domovy, no zahŕňa i tých, ktorí sa slobodne rozhodnú presťahovať sa kvôli zlým podmienkam. IOM ďalej zdôrazňuje, že nie vždy musí človek opustiť krajinu na to, aby bol považovaný za environmentálneho migranta. Naopak, v mnohých prípadoch sa takíto ľudia usadia v inej, z environmentálneho hľadiska bezpečnejšej časti krajiny. Vyššie spomenutá definícia navyše umožňuje chápať jav environmentálnej migrácie ako krátkodobý, tak i dlhodobý fenomén.¹⁰

Na základe všetkých týchto argumentov podporujúcich správnosť a komplexnosť definície možno tvrdiť, že environmentálna migrácia má podľa IOM viacero foriem a môže byť: nútená alebo dobrovoľná, dočasná alebo trvalá a interná alebo medzinárodná.¹¹ Jednotlivými formami environmentálnej migrácie sa zaoberá nasledujúca podkapitola.

Medzinárodná organizácia pre migráciu nechce úplne abstrahovať od ostatných politických, ekonomických a sociálnych faktorov, ktoré sú taktiež príčinami ľudskej migrácie. Toto nie je jej cieľom. Chce však upozorniť na to, že environmentálny faktor ľudského migrovania je rovnako dôležitý ako faktory vymenované vyššie, no na rozdiel od nich je tento v medzinárodných kruhoch často prehliadaný a ignorovaný.

---

⁹ *Ninety-Fourth Session : Discussion Note: Migration and the Environment*. [elektronický zdroj]. 2007. s. 1. [cit. 2018-10-20]. Dostupné na: https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/about_iom/en/council/94/MC_INF_288.pdf

¹⁰ Ibid. s.2.

¹¹ Environmental Migration. [online]. In: *Environmental Migration Portal: Knowledge Platform on People on the Move in a Changing Climate*. 2018. [cit. 2018-10-27]. Dostupné na internete: <https://environmentalmigration.iom.int/environmental-migration>

Ďalším zo zámerov IOM bolo nájsť alternatívny pojem k termínu *environmentálny utečenec*, ktorý je o niečo starší ako termín *environmentálny migrant*. Začiatky jeho používania a popularity siahajú do 70-tych rokov minulého storočia. Bol to práve americký environmentálny analytik, Lester R. Brown, ktorý v roku 1976 vôbec po prvýkrát použil pojem environmentálny utečenec. Najčastejšie citované sú však definície od autorov ako Essam El-Hinnawi alebo Jacobson, ktorí v 80-tych rokoch významne prispeli do celkovej úpravy definície tohto termínu.¹²

Essam El-Hinnawi¹³, ktorý bol neskôr súčasťou Programu životného prostredia OSN (the UN Environment Programme, ďalej „UNEP“), definoval environmentálnych utečencov¹⁴ ako „*tých ľudí, ktorí boli prinútení opustiť ich prirodzené prostredie, dočasne alebo natrvalo, kvôli značnému narušeniu životného prostredia (spôsobeného prirodzenou cestou a/alebo ľudskou činnosťou), ktoré ohrozovalo ich existenciu a/alebo závažne postihlo kvalitu ich života.*“¹⁵

O komplexnú definíciu pojmu environmentálny utečenec sa pokúsil i britský environmentalista, Norman Myers, ktorý sa počas viacerých dekád jeho vedeckej kariéry do značnej miery zaoberal práve klimatickými zmenami a s nimi súvisiacim vysídľovaním a premiestňovaním obyvateľstva. Myers za environmentálnych utečencov považoval „*ľudí, ktorých existencia v ich pôvodných domovoch už viac nie je bezpečná, a to kvôli suchu, erózii pôdy, dezertifikácii, odlesňovaniu a ďalším environmentálnym problémom, ktoré úzko súvisia s tlakmi populácie a významnou mierou chudoby. Tak zúfalí ľudia si myslia, že ich jedinou záchranou a možnosťou prežitia je hľadať útočisko kdekoľvek, nehľadiac pritom na to, ako nebezpečný môže byť ich pokus o záchranu. Nie všetci títo ľudia opúšťajú ich krajiny, veľa z nich sa presťahuje len do inej časti štátu. Všetci z nich však zanechávajú za sebou svoje domovy opustené na určité obdobie, ak nie natrvalo, s malou nádejou ich predvídateľného návratu späť.*“¹⁶

---

¹² BLACK, Richard. *Environmental refugees: myth or reality?* [elektronický zdroj] 2001. s.1. [cit. 2018-10-27]. ISSN 1020-7473. Dostupné na internete: <http://www.unhcr.org/3ae6a0d00.pdf>

¹³ El-Hinnawi je v súčasnosti vďaka svojmu vedeckému prínosu považovaný za odborníka, ktorého práca tvorí základný pilier súčasných výskumov týkajúcich sa environmentálnych utečencov. Na základe jeho publikácií mnohí terajší autori skúmajú prepojenosť medzi klimatickými zmenami a ľudskou mobilitou.

¹⁴ Táto definícia vznikla ako následok dvoch katastrof, ktoré sa v tom čase stali. Prvou z nich bol únik plynu v indickom meste Bhopal a druhou jadrová katastrofa v Černobyle.

¹⁵ EL-HINNAWI, Essam. (1985). *Environmental Refugees*. Nairobi: United Nations Environment Programme. 1985. ISBN 109280711032.

¹⁶ MYERS, Norman. *Environmental Refugees: An Emergent Security Issue*. [elektronický zdroj] 2005. [cit. 2018-10-27]. Dostupné na internete: <https://www.osce.org/eea/14851?download=true>

Existujú i sociológovia, právnici a odborníci v oblasti migrácie a utečencov, ktorí ani jeden z týchto pojmov nepoužívajú. Naopak, nahrádzajú ich vo svojich publikáciách termínom, ktorý je v medzinárodných kruhoch menej kontroverzným. Takouto alternatívou je v súčasnosti termín *environmentálne vysídlená osoba*, resp. *osoba vysídlená z environmentálnych dôvodov*. Jeho definícia sa nachádza v druhom vydaní Slovníka migrácie, ktorý je publikovaný pod záštitou IOM, a znie takto: „*Environmentálne vysídlené osoby sú osoby vysídlené buď v rámci ich krajiny, v ktorej doteraz žili, alebo tie, ktoré prekročili štátne hranice, a pre ktoré hlavnú príčinu vysídlenia predstavuje zhoršenie životného prostredia, jeho poškodenie alebo úplné zničenie, hoci tento dôvod nemusí byť výhradne tým jediným.*“¹⁷ Pojem *environmentálne vysídlená osoba* používa vo svojich publikáciách a na webových stránkach Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov (United Nations High Commissioner for Refugees, ďalej „UNHCR“).

1.1.1 Problematickosť definície pojmov

Ktorý z termínov spomenutých v predchádzajúcej stati je tým správnym – *environmentálny migrant, environmentálny utečenec, či environmentálne vysídlená osoba*? Všetky tieto pojmy sú často používané na stránkach a oficiálnych reportoch viacerých medzinárodných organizácií, ako i v knižných publikáciách a vedeckých článkoch odborníkov, ktorí sa zaoberajú danou problematikou. Pravda je však taká, že ani jeden z týchto termínov nenadobúda z hľadiska medzinárodného práva právnu platnosť, ani právnu účinnosť, nakoľko zatiaľ nebol kodifikovaný. Pojem *environmentálny utečenec* je navyše považovaný za zavádzajúci termín, nakoľko môže prispieť k podkopávaniu medzinárodného právneho režimu pre ochranu utečencov.¹⁸

Čo sa termínu *environmentálny utečenec* týka, jeho kritika spočíva najmä vo fakte, že takáto osoba nespadá do pôvodnej definície¹⁹ utečenca z roku 1951. Podľa nej má byť priznaný právny status utečenca osobe, ktorá „*sa nachádza mimo svojho štátu a má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých*

---

¹⁷ PERRUCHOUD, Richard – REDPATH-CROSS, Jillyanne. *Glosary on Migration* [elektronický zdroj]. 2. vyd. Ženeva : Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2011. s. 34. [cit. 2018-10-28]. ISSN 1813-2278. Dostupné na internete: <http://www.corteidh.or.cr/sitios/Observaciones/11/Anexo5.pdf>

¹⁸ Environmental Migration. [online]. In: *Environmental Migration Portal: Knowledge Platform on People on the Move in a Changing Climate*. 2018. [cit. 2018-10-27]. Dostupné na internete: <https://environmentalmigration.iom.int/environmental-migration>

¹⁹ Táto definícia je zakotvená v Dohovore o právnom postavení utečencov, ktorý bol prijatý 28. júla 1951 v Ženeve na konferencii zvolanej Organizáciou Spojených národov.

politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu; alebo osobe bez štátneho občianstva, ktorá sa nachádza mimo štátu svojho doterajšieho pobytu v dôsledku týchto udalostí a ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže alebo nechce vrátiť.“²⁰

Keane považuje pojem environmentálny utečenec za nesprávne pomenovanie, nakoľko sa v čase písania dohovoru takéto osoby vôbec nebrali do úvahy. Preto nie je v súčasnosti možné včleniť týchto ľudí pod kategóriu, ktorej presné vymedzenie v medzinárodnom práve existuje už viac ako 65 rokov.²¹

Okrem toho je na základe definície utečenca citovanej vyššie potrebné, aby sa človek, ktorý o status utečenca vôbec žiada, nachádzal mimo územia štátu, z ktorého utiekol. Táto základná podmienka je porušená v prevažnej väčšine definícií o environmentálnych utečencoch. Ako príklad možno uviesť vyššie spomínanú definíciu od autora El-Hinnawi. Ten vo svojej pracovnej definícii nerozlišuje medzi ľuďmi, ktorí pri úteku či sťahovaní sa prekročili vonkajšie hranice štátu a medzi tými, ktorí útočisko našli v inej časti krajiny.²²

Druhou podmienkou, ktorú musí utečenec splniť, je uniknúť zo štátu na základe *odôvodneného strachu z prenasledovania*. V prípade ľudí opúšťajúcich svoje domovy kvôli klimatickým zmenám alebo iným prírodným katastrofám je veľmi ťažké dokázať určitý typ prenasledovania. Ani príroda, ani životné prostredie a prirodzené okolie ľudí nemôžu byť chápané ako prenasledovatelia. Je to ďalší dôvod, ktorý potvrdzuje, že pojem environmentálny utečenec nie je tým najvhodnejším.²³

Autori vo svojich prácach poukazujú navyše i na fakt, že je v praxi mnohokrát veľmi ťažké úplne izolovať environmentálne faktory od ostatných faktorov, a zároveň

---

²⁰ *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees* [elektronický zdroj]. s. 14. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na internete:

<https://cms.emergency.unhcr.org/documents/11982/55726/Convention+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+28+July+1951%2C+entered+into+force+22+April+1954%29+189+UNTS+150+and+Protocol+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+31+January+1967%2C+entered+into+force+4+Oct+ober+1967%29+606+UNTS+267/0bf3248a-cfa8-4a60-864d-65cdfce1d47>

²¹ KEANE, David. (2004) Environmental Causes and Consequences of Migration: A Search for the Meaning of „Environmental Refugees“ [online]. In: *Georgetown International Environmental Law Review*. 2004. s. 215. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na internete:

http://www.academia.edu/215318/The_Environmental_Causes_and_Consequences_of_Migration_A_Search_for_the_Meaning_of_Environmental_Refugees_

²² WARNER, K. a kol. Climate Change, Environmental Degradation and Migration [online]. In: *Natural Hazards*. 2010, vyd. 55, č. 3. s. 694. [cit. 2018-10-29]. Dostupné na:

https://www.researchgate.net/profile/Alex_Julca/publication/225452578_Climate_change_environmental_degradation_migration/links/54e3640f0cf2748d3a9d6387.pdf

²³ *Ibid.* s. 695

environmentálne faktory určiť za jediné primárne dôvody zapríčiňujúce migráciu a vysídlenie. Vo svojich výskumoch zdôrazňujú, že iba v ojedinelých prípadoch sú výhradne environmentálne faktory hnacím motorom migrácie.²⁴

Nie je to však iba pojem environmentálny utečenec, ktorý je v praxi ostro kritizovaný za svoju nepresnosť. Kritike sa nevyhne ani termín environmentálny migrant. Dôvodom je fakt, že pojem migrant vo väčšine prípadov evokuje dobrovoľný pohyb ľudí. Ak chceme zdôrazniť nútený charakter ich pohybu, musíme migráciu bližšie špecifikovať a použiť termín nútená migrácia. V prípade osôb, ktoré sa snažia vedci zastrešiť názvom environmentálny migrant, však nie je ich pohyb nevyhnutne dobrovoľný.²⁵ Termín environmentálny migrant ale nie je kritizovaný do takej miery ako environmentálny utečenec. Naopak, v radoch medzinárodných organizácií má svojich prívržencov, spomedzi ktorých možno spomenúť napríklad Medzinárodnú organizáciu pre migráciu.

1.2 Typológia environmentálnych migrantov

Viacerí autori a vedci pôsobiaci v oblasti environmentálnej migrácie sa snažili vo svojich výskumoch upriamiť pozornosť na líšiac sa podmienky, za ktorých environmentálni migranti opúšťajú svoje domovy. Na základe viacerých odlišností boli potom schopní identifikovať a následne i bližšie definovať základné typy environmentálnych migrantov a nastoliť ich spoločné črty, ktorými sa navzájom od seba odlišujú.

Spomedzi všetkých akademických delení sme si pre účely tejto diplomovej práce vybrali práve veľmi známe vymedzenie typológie environmentálnych migrantov podľa Roberta Stojanova²⁶, s ktorým sa ako autorka diplomovej práce zároveň i najviac stotožňujem. Podľa neho možno rozlíšiť tri nasledujúce typy environmentálnych migrantov:

- a) *environmentálne motivovaní migranti,*
- b) *environmentálni presídlenci,*

---

²⁴ GEMENNE, François – McLEMAN, Robert. Environmental Migration Research: Evolution and Current State of the Science. [online]. In: *Routledge Handbook of Environmental Displacement and Migration*. Abingdon: Routledge, 2018, 1.vyd. s. 10. [cit. 2018-11-11]. ISBN: 978-1-315-63884-3.

²⁵ MEYER, Antoine – WITKAMP, Auke – PÉCOUD, Antoine. *People on the Move: Handbook of Selected Terms and Concepts* [elektronický zdroj]. 2008. s. 10. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na internete: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000163621>

²⁶ Robert Stojanov pôsobí v Centre migračnej politiky a zároveň v Centre Roberta Schumana pre pokrokové štúdie. Je to uznávaný český geograf, ktorý sa vo svojej vedeckej práci venuje pochopeniu intervencií medzi migráciou obyvateľstva, klimatickými zmenami a životným prostredím.

- a. *váhaví environmentálni presídlenci,*
- b. *okamžití environmentálni presídlenci,*
- c) *plánovaní presídlenci.*²⁷

Do prvej skupiny možno zaradiť tých environmentálnych migrantov, ktorí sa rozhodli preventívne a z vlastnej vôle opustiť svoje doterajšie bydlisko, pričom takýmto rozhodnutím reagovali na environmentálnu hrozbu. Príkladom takejto hrozby môže byť napríklad znečistenie ovzdušia. Migrácia ako typ správania sa je v prípade *environmentálne motivovaných migrantov* chápaná ako adaptácia na určité meniace sa podmienky klímy a životného prostredia.²⁸

Druhú skupinu environmentálnych migrantov odlišuje od tej prvej najmä nútený charakter ich rozhodnutia opustiť svoje domovy. Sťahovanie sa už nie je pri *environmentálnych presídlencoch* chápané ako preventívny akt, ale skôr ako nevyhnutná odpoveď na vážne nebezpečenstvo, v ktorom sa títo ľudia práve nachádzajú. V prípade okamžitého nepresídlenia sa by sa táto skupina migrantov vystavovala priamemu ohrozeniu ich životov. Kategória environmentálnych presídlencov sa približuje najviac k pôvodnej definícii pojmu environmentálny utečenec, ktorou sa v 80-tych rokoch preslávil El-Hinnawi.

Na základe toho, či je nebezpečenstvo, ktorému environmentálni presídlenci čelia, výsledkom postupných negatívnych klimatických zmien alebo náhlejšej prírodnej katastrofy, ich môžeme rozčleniť na nasledujúce podkategórie: *váhaví environmentálni presídlenci* a *okamžití environmentálni presídlenci.*²⁹

Do skupiny *váhavých environmentálnych presídlencov* možno zaradiť tých, ktorí majú relatívne dlhší čas na to, aby opustili svoje domovy. Stále sú však v konečnom dôsledku nútení opustiť ich. Dôvodom, prečo sa tieto osoby sťahujú z obydlií, v ktorých doposiaľ žili, je fakt, že musia čeliť tzv. „*slow-onset disasters*“, teda pomaly prichádzajúcim katastrofám. Ako príklad takýchto katastrof možno uviesť častejšie vyskytujúce sa neúrodné obdobia alebo veľmi pomalé zhoršovanie klimatických

---

²⁷ STOJANOV, Robert – KAVANOVÁ, Klára. Migrace obyvatel v kontextu environmentálních [online]. In: *Geografické rozhledy*. 2008. s. 28. [cit. 2018-11-11]. Dostupné na internete: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/676/pdf>

²⁸ Ibid. s. 29.

²⁹ STOJANOV, Robert a kol. Contextualising Typologies of Environmentally Induced Population Movement [online]. In: *Disaster Prevention and Management: An International Journal*. 2014, roč. 23, č. 5. s. 514. [cit. 2018-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/DPM-09-2013-0152>

podmienok. Tieto sú podľa Campbella jedným z mnohých negatívnych výsledkov neustále rastúcej hladiny morí, ktorá spôsobuje veľký problém najmä malým ostrovným štátom v oblasti Tichomorja.³⁰

Okamžití environmentálni vysídľenci musia opustiť svoje domovy takmer okamžite. Ich vysídlenie je odpoveď na tzv. „*sudden-onset disasters*“, teda náhle, život ohrozujúce pohromy. Takými môžu byť hurikány, tajfúny, povodne a pod. Za okamžitých environmentálnych vysídľencov sa považujú napríklad ľudia, ktorí utiekli z ich domovov ihneď po jadrovej katastrofe, ktorá sa stala v Černobyle. Tí sa doteraz nemôžu vrátiť späť do ich pôvodných obydľí.

Tretiu kategóriu environmentálnych migrantov tvoria podľa Stojanova tzv. **plánovaní presídľenci**. Tí sú nútení odsťahovať sa kvôli vopred naplánovanej rozvojovej činnosti alebo projektom podobného charakteru, ktoré sa budú vykonávať buď na mieste, kde doposiaľ žili, alebo na mieste, kde títo ľudia pracovali. Ako príklad takýchto projektov možno uviesť stavbu zavlažovacích zariadení, výstavbu riečnej priehrady alebo dopravnej infraštruktúry.³¹ K takémuto druhu núteného vystaňovania sa viaže i určitá zodpovednosť vlády, nevládných organizácií alebo iných inštitúcií súkromného sektora, ktorých povinnosťou je odškodniť takýmto spôsobom postihnuté osoby a rodiny. Tie sa vo väčšine prípadov musia odsťahovať zo svojich pôvodných domovov natrvalo, nakoľko sa často stáva, že dané projekty a činnosti negatívne zmenia prostredie, v ktorom žili, a nedovoľujú týmto osobám vrátiť sa naspäť domov.³²

V ďalších statiach diplomovej práce budeme ďalej kvôli zjednodušeniu textu a celkovému porozumeniu používať najčastejšie iba jeden termín, a tým bude pojem *environmentálny migrant*. Tento pojem predstavuje stále najčastejšie sa vyskytujúce pomenovanie i v publikáciách súčasných odborníkov v danej problematike, spomedzi ktorých možno spomenúť riaditeľa vôbec prvého výskumného centra, zaoberajúceho sa vzťahom klimatických zmien, prírodných katastrof a ľudskej mobility, akým je François

---

³⁰ CAMPBELL, John. Climate-Change Migration in the Pacific. [online]. In: *The Contemporary Pacific*. 2014, roč. 26, č. 1. s. 17. [cit. 2018-10-30]. Dostupné na internete:

<https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/35801/1/v26n1-1-28.pdf>

³¹ STOJANOV, Robert – KAVANOVÁ, Klára. Migrace obyvatel v kontextu environmentálních [cit. 2018-10-29]. [online]. In: *Geografické rozhledy*. 2008. s. 28. [cit. 2018-11-11]. Dostupné na internete: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/676/pdf>

³² STOJANOV, Robert a kol. Contextualising Typologies of Environmentally Induced Population Movement [online]. In: *Disaster Prevention and Management: An International Journal*. 2014, roč. 23, č. 5. s. 515. [cit. 2018-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/DPM-09-2013-0152>

Gemenne. V prípade, že z vyplývajúceho kontextu bude nevyhnutné zdôrazniť nutnosť vysídlenia osôb, použijeme na zdôraznenie tejto skutočnosti pojem *environmentálni vysídlenec*. Iba v ojedinelých prípadoch sa v diplomovej práci vyskytne termín *environmentálny utečenec*, s ktorým sa ja ako autorka tejto diplomovej práce nestotožňujem najmä kvôli kritike spomenutej v predchádzajúcej stati. Tento pojem bude použitý iba na doslovný preklad pri citovaní a parafrázovaní výročných správ, publikácií a iných dokumentov vydaných organizáciami, ktoré vo všeobecnosti používajú tento pojem.

1.3 Environmentálni migranti v číslach

V súčasnosti sa mnoho výskumníkov a odborníkov snaží nájsť vhodnú metódu, pomocou ktorej by sa mohol čo najpresnejšie kvantifikovať pohyb ľudí ako odpoveď na klimatické zmeny a zhoršujúce sa environmentálne podmienky. Takéto metódy by mohli vyplniť medzery v dátach, a zároveň by pomohli vytvoriť časovo usporiadané analýzy o tom, z akých oblastí sa ľudia sťahujú a v akých oblastiach nachádzajú svoje nové útočiská. Zároveň by mohli slúžiť i na určitú predikciu prichádzajúcich katastrof, vďaka ktorej by sa mohli zachrániť tisíce ľudských životov.

Vymyslieť takúto spoľahlivú metódu však nie je vôbec jednoduché, a to z viacerých dôvodov. Prvým je fakt, že je stále veľmi zložitým dokázať, že klimatické zmeny sú hlavným faktorom spúšťajúcim migráciu. Za rozhodnutím opustiť svoje domovy stoja vo väčšine prípadov i ďalšie socioekonomické, politické, demografické, kultúrne a osobné dôvody. Iba v zriedkavých prípadoch sú hnacím motorom výlučne environmentálne zmeny.³³

Komplexné dáta o množstve ľudí, sťahujúcich sa v rámci jednej krajiny, podáva už 20 rokov Monitorovacie centrum pre vnútorné presídľovanie (The Internal Displacement Monitoring Centre, ďalej „IDMC“). Kritika neobchádza ani ich metódy. Vo svojich analýzach zahŕňajú iba osoby vysídlené do inej časti krajiny v roku, v ktorom sa dáta zbierajú. Chýbajú presnejšie údaje o dĺžke ich vysídlenia, o tom, či a po akom čase sa ľudia vracajú späť do ich pôvodných domovov, alebo o ich možnom presídlení niekam inam.

Taktiež sa celková kvalita dát o vysídlencoch a prístup k týmto dátam líši v závislosti od krajiny, v ktorej k vnútornému vysídleniu prišlo, a v závislosti

---

³³ *Migration and global environmental change: Future Challenges and Opportunities* [elektronický zdroj]. 2011. s. 75. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/867migrationscience.pdf>

od charakteru katastrofy, ktorá k takémuto vysídleniu viedla. V prípade katastrof, ktoré zasiahli iba určité malé oblasti, sa stáva, že množstvo vysídlených osôb nie je dostatočne vykázané v oficiálnych reportoch.³⁴

Podľa môjho názoru je na dosiahnutie spoľahlivosti, úplnosti a komplexnosti dát o environmentálnych migrantoch a presídlencoch potrebné najskôr zjednotiť definície takýchto osôb, aby sa predišlo rozporuplným diskusiám o to, kto do dát má byť započítaný a kto nie. Zároveň je potrebné dosiahnuť, aby všetky krajiny viedli svoje databázy o presídlených osobách dôsledne a pravidelne. Toto sú hlavné výzvy, ktorým špeciálne agentúry spracujúce dáta o environmentálnych migrantoch musia v súčasnosti a v blízkej budúcnosti čeliť.³⁵

I napriek všetkým nedokonalostiam, ktoré sa spájajú so spôsobom výpočtu environmentálnych migrantov, sa počty týchto osôb zverejňujú a metodika výskumu sa neustále vylepšuje. Meyers³⁶ už vo svojej publikácii vydanéj na začiatku nového milénia informoval o tom, že v roku 1995 bolo na celom svete minimálne 25 miliónov environmentálnych migrantov. Zároveň v článku britský environmentalista predpovedal do budúcnosti rastúcu tendenciu počtu týchto migrantov. Podľa jeho odhadov ich malo byť v roku 2010 až dvakrát viac.³⁷

Medzinárodná organizácia pre migráciu na svojej webovej stránke informuje čitateľov o tom, že podľa výsledkov mnohých výskumov majú postupné zmeny v životnom prostredí (*slow-onset disasters*) väčší dopad na sťahovanie sa osôb v porovnaní s extrémnymi živelnými katastrofami (*sudden-onset disasters*). Ako príklad uvádza, že za posledných 30 rokov bolo prinútených kvôli suchu opustiť svoje domovy približne 1,6 mld. osôb, kým kvôli záplavám asi 718 mil., teda približne polovičný počet ľudí v porovnaní s prvou situáciou.³⁸

Veľkú hrozbu v postupne zhoršujúcich sa klimatických podmienkach (*slow-onset disasters*) vidí i Svetová banka, ktorá v marci tohto roku publikovala výsledky výskumu

---

³⁴ *Global Report on Internal Displacement*. [elektronický zdroj]. 2017. s. 98. [cit. 2018-10-31]. Dostupné na: <http://www.internal-displacement.org/global-report/grid2017/pdfs/2017-GRID.pdf>

³⁵ Environmental Migration: Types of Migration [online]. In: *Migration Data Portal*. [cit. 2018-10-31]. Dostupné na: https://migrationdataportal.org/themes/environmental_migration#data-strengths-and-limitations

³⁶ Norman Meyers patrí k autorom, preferujúcim vo svojich publikáciách termín environmentálny utečenec.

³⁷ MYERS, Norman. Environmental refugees: a growing phenomenon of the 21st century. [online]. In: *The Royal Society*. 2001, roč. 357, č. 1420, s. 609. [cit. 2018-10-31]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1692964/pdf/12028796.pdf>

³⁸ Migration, Climate Change and the Environment: A Complex Nexus. [online]. In: *Medzinárodná organizácia pre migráciu*. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na: <https://www.iom.int/complex-nexus>

zameraného na možné dopady práve tejto skupiny katastrof na environmentálnu migráciu vo vnútri krajín. Výskum niesol názov „*Groundswell—Preparing for Internal Climate Migration*“. Vo svojom reporte informuje Svetová banka o tom, že sa 143 miliónov ľudí stane environmentálnymi migrantmi, hľadajúcimi v rámci svojho štátu nový domov, a to najmä kvôli neúrode, nedostatku vody a zvýšenej hladine morí. Z geografického hľadiska sa bude jednať najmä o obyvateľov subsaharskej Afriky³⁹, južnej Ázie a Latinskej Ameriky⁴⁰. 143 miliónov obyvateľov predstavuje až 2,8% zo súčasnej populácie týchto troch regiónov dokopy.⁴¹

Existujú viaceré teórie, ktorých autori sa snažia približne odhadnúť počet environmentálnych migrantov do roku 2050. Tieto prognózy sa líšia v závislosti od toho, aký vývoj klímy daný autor predpovedá. Scenáre sa rôznia. Kým jedna z prognóz odhaduje v roku 2050 25 miliónov environmentálnych migrantov, iná hovorí až o 1 miliarde. Pri teóriách vedci abstrahujú od faktu, či sa migrant presťahuje do zahraničia, alebo zostane na území svojho štátu, a taktiež sa neberie do úvahy dĺžka presídlenia. Z vyššie spomenutej škály sa najviac autorov prikláňa k číslu 200 miliónov environmentálnych migrantov. Ak sa ich predikcie naplnia, bude to znamenať, že o 32 rokov sa počet tejto skupiny migrantov bude rovnať súčasnému počtu všetkých medzinárodných migrantov.⁴²

1.4 Spôsoby odpovedí na klimatické zmeny

Súčasnú publikáciu zaoberajúcu sa problematikou klimatických zmien definujú základné stratégie ako odpoveď na hrozby, ktoré klimatické zmeny bezprostredne predstavujú pre krajiny a ich obyvateľstvo. Týmito stratégiami sú:

- a) *zmiernenie dopadov klimatických zmien,*
- b) *adaptácia na klimatické zmeny.*⁴³

OSN definuje vo svojej publikácii zameranej na terminológiu týkajúcu sa redukcie rizík spojených s klimatickými zmenami stratégiu *zmiernenia* ako „*zmenšovanie alebo limitovanie nepriaznivých dopadov prírodných katastrof a s nimi súvisiacich iných*

---

³⁹ Subsaharská Afrika je oblasť Afriky, ktorú tvorí 47 štátov, nachádzajúcich sa južne od púšte Sahara. Od zvyšku Afriky je oddelená pásmom zvaným Sahel.

⁴⁰ V týchto troch regiónoch žije v súčasnosti až 55% obyvateľstva žijúceho v rozvojových krajinách.

⁴¹ PARKER, Laura. 143 Million People May Soon Become Climate Migrants. [online] In: *National Geographic*. 2018. [cit. 2018-10-31]. Dostupné na: <https://news.nationalgeographic.com/2018/03/climate-migrants-report-world-bank-spd/>

⁴² Migration, Climate Change and the Environment: A Complex Nexus. [online]. In: *Medzinárodná organizácia pre migráciu*. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na: <https://www.iom.int/complex-nexus>

⁴³ *Climate Change and Internal Displacement* [elektronický zdroj]. 2014. s. 3. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Climate-Change-and-Internal-Displacement-October-10-2014.pdf>

pohrôm“.⁴⁴ Definícia stratégie *adaptácie* je v publikácii OSN totožná s definíciou nachádzajúcou sa v UNFCCC a znie takto: „*Adaptácia je také prispôsobenie sa prírodných a ľudských systémov a štruktúr na skutočné alebo očakávané klimatické podnety alebo ich účinky, prostredníctvom ktorého sa znižujú možné škody a výhodne využívajú dostupné príležitosti*“.⁴⁵ Na nasledujúcich stranách sa zameriame na vnútornú i vonkajšiu migráciu ako spôsob adaptácie na klimatické zmeny, pričom si vysvetlíme i kauzalitu medzi týmito typmi migrácie a druhmi prírodných katastrof.

1.4.1 Vnútorná migrácia ako adaptácia na náhle prírodné katastrofy

Situácie, počas ktorých sú osoby vystavené tzv. „*sudden-onset disasters*“, teda náhlým prírodným katastrofám, sú väčšinou sprevádzané bezprostrednou migráciou obyvateľstva do inej časti, príp. regiónu krajiny. Tento trend možno pozorovať ako v rozvojových, tak i v rozvinutých krajinách. Iba zriedkavo možno pozorovať medzinárodnú migráciu ako spôsob adaptácie postihnutého obyvateľstva napríklad na hurikány alebo povodne.⁴⁶

Graf nižšie zobrazuje medziročný nárast vnútorných environmentálnych migrantov na svete v časovom rozpätí medzi rokmi 2008 – 2016. Na základe uvedených údajov možno zhodnotiť, že v danom období sa počet týchto osôb medziročne zvyšoval priemerne o 25,3 milióna nových vnútorných environmentálnych migrantov.⁴⁷ Takýto počet sa iba pre porovnanie rovná počtu celej populácie Kórejskej ľudovodemokratickej republiky.

---

⁴⁴ UNISDR *Terminology on Disaster Risk Reduction* [elektronický zdroj]. 2009. s. 19. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: https://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf

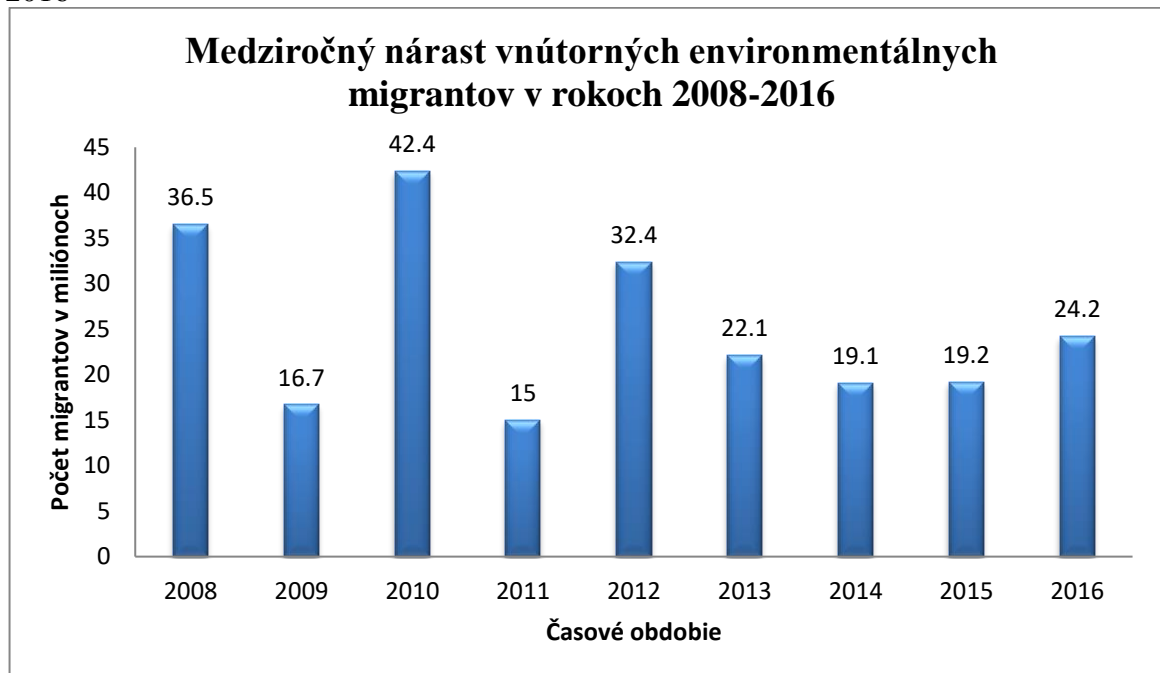
⁴⁵ Ibid. s.4.

⁴⁶ RANDALL, Alex. New Zealand Proposes Humanitarian Visa for ‘Climate Refugees’ [online]. In: *The Diplomat*. 2017. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2017/11/new-zealand-proposes-humanitarian-visa-for-climate-refugees/>

⁴⁷ *Global Report on Internal Displacement*. [elektronický zdroj]. 2017. s. 32. [cit. 2019-02-07]. Dostupné na: <http://www.internal-displacement.org/global-report/grid2017/pdfs/2017-GRID.pdf>

Graf 1: Medziročný nárast vnútorných environmentálnych migrantov v rokoch 2008-2016

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov IDMC

V odbornej literatúre možno nájsť množstvo evidencií, ktoré dokazujú fenomén internej migrácie ako adaptácie na náhle prírodné katastrofy. Ako príklad možno uviesť situáciu z augusta 1992, kedy hurikán Andrew zasiahol americký štát Florida. Po tejto ničivej katastrofe bolo z jedného z floridských okresov nazývaného Miami-Dade County vysídlených až 353 300 osôb, pričom až 76% z tohto počtu ľudí našlo svoje útočisko v rámci toho istého okresu. Ďalších 18% osôb sa presťahovalo do iného okresu štátu Florida a iba zvyšných 6% populácie prekročilo vonkajšie hranice štátu.⁴⁸

Podobný trend bolo možné pozorovať po ničivom tsunami, ktoré v decembri 2004 zasiahlo niektoré štáty južnej a juhovýchodnej Ázie. Reakciou na túto katastrofu bol veľký prílev postihnutého obyvateľstva do neďalekých mestských častí, zaznamenaný najmä na Srí Lanke, v Thajsku a Indonézii.⁴⁹ Tieto a mnohé ďalšie prípady sú spoľahlivým dôkazom toho, že v prípade náhlych ničivých katastrof má obyvateľstvo tendenciu

⁴⁸ SMITH, Stanley – McCARTY, Christopher. Demographic Effects of Natural Disasters: A Case Study of Hurricane Andrew [online]. In: *Demography*. 1996, č. 33, s.272. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: [https://www.bebr.ufl.edu/sites/default/files/Research%20Reports/1996%20Demog%20\(Hurr%20Andrew\).pdf](https://www.bebr.ufl.edu/sites/default/files/Research%20Reports/1996%20Demog%20(Hurr%20Andrew).pdf)

⁴⁹ NAIK, Asmita – STIGTER, Elca - LACZKO, Frank. *Migration, Development and Natural Disasters: Insights from the Indian Ocean Tsunami*. [elektronický zdroj]. 2007. s. 40. [cit. 2019-01-29]. ISSN 1607-338X. Dostupné na: <http://publications.iom.int/system/files/pdf/mrs30.pdf>

presúvať sa do oblastí nachádzajúcich sa neďaleko ich pôvodných domovov, pričom migrujú zväčša do mestských častí.⁵⁰

V takýchto prípadoch je najdôležitejšie, aby domáca vláda bola i v novej situácii schopná rešpektovať a chrániť práva občanov a poskytnúť im dostatočnú pomoc pri nevyhnutnom presídľovaní. Hoci v prípadoch adaptácie na náhle prírodné katastrofy zväčša nedochádza k fyzickému prekračovaniu vonkajších hraníc, existujú ďalšie spôsoby, ktorými môžu okolité štáty pomôcť postihnutému obyvateľstvu. Formou takejto pomoci bývajú často záchranné finančné a rozvojové balíky zamerané na efektívnejšie presídlenie a rýchlejšiu adaptáciu osôb na nové prostredie.⁵¹

1.4.2 Vonkajšia migrácia ako adaptácia na pomaly prichádzajúce katastrofy

Z predchádzajúcej state vyplýva, že osoby postihnuté náhlymi prírodnými katastrofami majú zväčša tendenciu presídliť sa do inej oblasti v rámci krajiny, v ktorej doposiaľ žili. V prípade tzv. „*slow-onset disasters*“, teda pomaly prichádzajúcich katastrof, ku ktorým možno zaradiť postupné zvyšovanie hladiny mora alebo dezertifikáciu, je naopak najčastejším spôsobom adaptácie presídlenie sa za vonkajšie hranice krajiny.

Hlavným dôvodom, prečo je v určitých prípadoch nevyhnutné vysídlenie obyvateľstva za hranice štátu, je nedostatok ochranných nástrojov na národnej, regionálnej i miestnej úrovni, ktorými disponujú najviac ohrozené krajiny sveta. Nakoľko sú týmito krajinami najmä rozvojové štáty, ďalším problémom je i nedostatok zdrojov potrebných na samotné vytvorenie a implementáciu takýchto opatrení. V dôsledku toho sa domáce obyvateľstvo cíti v neustále zvyšujúcom sa nebezpečenstve a pod tlakom opustiť svoje domovy. Na druhej strane však treba poznamenať, že samotné rozvinuté krajiny, ktoré zohrávajú v ochrane týchto osôb kľúčovú úlohu, často zlyhávajú v poskytnutí efektívnej pomoci vlastným pobrežným oblastiam, ktorým taktiež hrozí postupné zatopenie.⁵²

---

⁵⁰ BURROWS, Kate – KINNEY, Patrick. Exploring the Climate Change, Migration and Conflict Nexus [online]. In: *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2016, roč. 14., č. 4, s. 6. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: <https://www.mdpi.com/1660-4601/13/4/443/htm#B46-ijerph-13-00443>

⁵¹ RANDALL, Alex. New Zealand Proposes Humanitarian Visa for 'Climate Refugees' [online]. In: *The Diplomat*. 2017. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <https://thedi diplomat.com/2017/11/new-zealand-proposes-humanitarian-visa-for-climate-refugees/>

⁵² BEDARFF, Hildegard – JAKOBEIT, Cord. *Climate Change, Migration and Displacement: The Underestimated Disaster*. [elektronický zdroj]. 2017. s. 15. [cit. 2019-02-02]. Dostupné na: <https://www.greenpeace.de/sites/www.greenpeace.de/files/20170524-greenpeace-studie-climate-change-migration-displacement-engl.pdf>

V súvislosti s fenoménom vonkajšej migrácie ako adaptácie na klimatické zmeny postupne vznikajú z iniciatívy niektorých štátov programy zamerané na postupné presídľovanie obyvateľstva z najviac ohrozených krajín a oblastí. Tieto projekty však v súčasnosti nie sú schopné pomôcť všetkým osobám, ktoré musia čeliť pomaly prichádzajúcim katastrofám. Veľkou výzvou do blízkej budúcnosti preto zostáva prispôsobiť programy z kapacitného hľadiska tak, aby umožňovali čo možno najväčšiemu podielu bezprostredne ohrozeného obyvateľstva presídliť sa za hranice štátu.⁵³

V súčasnosti sa existujúce projekty najviac sústreďujú na pomoc obyvateľom žijúcim v ostrovných štátoch, ktorým hrozí podľa niektorých prognóz zatopenie. Otázka nájdenia vhodných spôsobov na postupné presídlenie obyvateľstva krajín, ktorých územia pravdepodobne zaniknú, stojí v centre pozornosti mnohých súčasných medzinárodných rokovaní zameraných na klimatické zmeny. Až osem z desiatich najväčších miest sveta sa nachádza v pobrežných oblastiach s nízkou nadmorskou výškou. Nakoľko populačný rast v týchto metropolách predstavuje dvojnásobok svetového priemeru, očakáva sa, že do konca 21. storočia bude až 130 miliónov svetovej populácie žiť na miestach s nadmorskou výškou menej ako jeden meter, kým ďalších 410 miliónov bude bývať v oblastiach ležiacich menej ako päť metrov nad morom.⁵⁴

1.4.3 Fenomén „uväzneného obyvateľstva“

V predchádzajúcich statiach sme si bližšie priblížili trendy migrácie zasiahnutého obyvateľstva ako adaptácie na klimatické zmeny. Dôležité je však uvedomiť si, že nie všetky osoby majú rovnaké prostriedky, ktoré by im umožňovali presídliť sa zo svojich pôvodných domovov. Kombinácia hlbokoj a pretrvávajúcej chudoby, vysokých finančných nákladov na migráciu a nedostatočnej a oneskorenej pomoci na národnej a medzinárodnej úrovni spôsobuje, že v súčasnosti možno pozorovať vznikajúci fenomén tzv. „uväzneného obyvateľstva“. Samotný prívlastok „uväznený“ evokuje a zdôrazňuje nevyhnutnosť migrovať a opustiť miesto, na ktorom sa osoby práve nachádzajú.⁵⁵

---

⁵³ MARTIN, Susan – HERZBERG, Donald. *Climate Change, International Migration and Youth*. [elektronický zdroj]. 2014. s. 10. [cit. 2019-02-02]. Dostupné na: http://www.globalmigrationgroup.org/system/files/21._Chapter_17.pdf

⁵⁴ BEDARFF, Hildegard – JAKOBEIT, Cord. *Climate Change, Migration and Displacement: The Underestimated Disaster*. [elektronický zdroj]. 2017. s. 15. [cit. 2019-02-02]. Dostupné na: <https://www.greenpeace.de/sites/www.greenpeace.de/files/20170524-greenpeace-studie-climate-change-migration-displacement-engl.pdf>

⁵⁵ BLACK, Richard – COLLYER, Michael. *Populations 'trapped' at times of crisis* [elektronický zdroj]. 2014. s. 3. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na:

Nakoľko však finančná situácia neumožňuje týmto ľuďom opustiť svoje domovy, musia čeliť neustále sa zhoršujúcim klimatickým podmienkam, ktoré majú negatívny dopad na zaobstaranie základnej obživy. Práve z tohto dôvodu trpí „*uväznené obyvateľstvo*“ podvýživou a hladomorom, čo v niektorých prípadoch vedie až k smrti.⁵⁶ Ako príklad náhleho vzniku „*uväzneného obyvateľstva*“ možno uviesť situáciu z augusta 2005, kedy hurikán Katrína⁵⁷ spôsobil obrovské škody okrem iných miest i v New Orleans. Obyvatelia, ktorí mali dostatok finančných prostriedkov, odišli z mesta ešte pred samotným príchodom ničivej katastrofy. Uniknúť sa podarilo i tým osobám, ktorí sa mohli skryť u svojich priateľov a rodín žijúcich v mestách, kde nehrozilo bezprostredné nebezpečenstvo. „*Uväznené obyvateľstvo*“ v tomto prípade tvorili prevažne chudobní ľudia, ďalej Afroameričania, staršie osoby a obyvateľstvo bez osobných áut. Títo zostali uväznení v meste práve v čase priameho ohrozenia prílivovými vlnami.⁵⁸

1.5 „Právne vákuum“ vznikajúce v dôsledku fenoménu environmentálnej migrácie

Fenomén environmentálnej migrácie predstavuje v súčasnosti veľmi komplexnú a zároveň citlivú problematiku. Základným problémom zostáva neexistencia jednotného, globálne používaného pojmu, ktorý by bol aplikovateľný na všetky osoby opúšťajúce svoje domovy kvôli náhlým alebo postupne prichádzajúcim prírodným katastrofám. Absencia jednotného termínu spolu s jeho právne uzákonenou definíciou spôsobuje nemožnosť definovať štandardy medzinárodnoprávnej ochrany tejto skupiny osôb. V dôsledku toho vzniká v práve akési inštitucionálne a normatívne vákuum.⁵⁹

<https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/crisis/black-collyer.pdf>

⁵⁶ NAWROTZKI, Raphael – DeWAARD, Jack. *Putting Trapped Populations into Place: Climate Change and Inter-district Migration Flows in Zambia*. [elektronický zdroj]. 2017. s. 3. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na:

https://www.researchgate.net/profile/Raphael_Nawrotzki/publication/320184261_Putting_trapped_populations_into_place_Climate_change_and_inter-district_migration_flows_in_Zambia/links/5c0a3073299bf139c744c9ed/Putting-trapped-populations-into-place-Climate-change-and-inter-district-migration-flows-in-Zambia.pdf

⁵⁷ Kvôli zlyhaniu hrádzí a odvodňovacích kanálov, ktoré hurikán Katrína v New Orleans spôsobil, sa táto prírodná udalosť považuje za vôbec najväčšiu civilnú technickú katastrofu v histórii Spojených štátov amerických.

⁵⁸ BLACK, Richard – COLLYER, Michael. *Populations 'trapped' at times of crisis* [elektronický zdroj]. 2014. s. 3. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na:

<https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/crisis/black-collyer.pdf>

⁵⁹ PIGUET, Etienne – PÉCOUD, Antoine – DE GUCHTENEIRE, Paul. *Migration and Climate Change: An Overview* [online]. In: *Refugee Survey Quarterly*. 2011, roč. 33, č. 3. s. 20. [cit. 2019-02-03]. Dostupné na: http://doc.rero.ch/record/208657/files/Piguet_Etienne_-_Migration_and_Climate_Change_An_Overview_20131112.pdf

Hoci klimatické zmeny sú v neustále pribúdajúcich prípadoch hnacím motorom vysídľovania a migrácie, nemožno jednoznačne určiť, či pri rozhodovaní migrujúcich obyvateľov nezohrali dôležitú úlohu aj iné faktory (sociálne, ekonomické a i.). Negatívne dopady klimatických zmien zväčša najviac zasahujú už aj tak zraniteľné obyvateľstvo – chudobné osoby, ďalej osoby, ktorých obživa závisí od prírodných podmienok a prístupu k zdrojom, a marginalizované skupiny ľudí, ktorým z určitého dôvodu nie je poskytnutá štátna ochrana. Z tohto dôvodu je veľmi komplikované jasne určiť, v ktorých situáciách možno migranta definovať ako environmentálneho, ekonomického a pod.⁶⁰

V predchádzajúcej stati sme si vysvetlili, že pojem environmentálny utečenec nie je plne obhájiteľný, nakoľko osoba opúšťajúca domov kvôli prírodným katastrofám nespĺňa kritériá utečenca obsiahnuté v jeho pôvodnej definícii z roku 1951. Environmentálne vysídlená osoba teda nemá nárok na priamu právnu ochranu v rámci medzinárodného utečeneckého práva. Existujú však i doplnkové spôsoby, ktoré umožňujú štátu poskytnúť určitú formu ochrany osobám, ktoré by mali byť kvôli nespĺňaniu kritérií utečenca poslané naspäť do krajiny, z ktorej prišli. Doplnkové spôsoby sú dodatočnou ochranou popri garantovaní statusu utečenca, pričom sa v rámci jednotlivých jurisdikcií od seba značne odlišujú a môžu nadobúdať rôzne formy. Takýto typ ochrany môže byť veľmi dôležitý v nutných prípadoch pre tie osoby, ktoré sú nútené opustiť svoju krajinu, pričom v dlhodobom horizonte neexistuje žiadna nádej bezpečného návratu domov.⁶¹

Právne vákuum vzniká i v prípade straty štátneho územia. Zániku teritória budú pravdepodobne musieť čeliť niektoré malé ostrovné štáty, ktorým hrozí zaplavenie územia kvôli neustále sa zvyšujúcej hladine mora. Príkladom takto ohrozenej ostrovej krajiny je štát Kiribati, ktorý v súčasnosti čelí každoročne zvyšujúcemu sa prílivu.⁶² V takomto prípade sa niektorí odborníci zhodujú v názore, že pôvodní obyvatelia stratia po zániku

---

⁶⁰ NISHIMURA, Lauren. 'Climate Change Migrants': Impediments to a Protection Framework and the Need to Incorporate Migration into Climate Change Adaptation Strategies [online]. In: *International Journal of Refugee Law*. 2015, roč. 27, č. 1. s. 112. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/36812580/Pre_publication_draft.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1548677849&Signature=y%2Fd4LHDIIyVOO7TYh8AHXWzGJqg%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DClimate_Change_Migrants_Impediments_to_a.pdf

⁶¹ APAP, Joanna. *The concept of „Climate Refugee“: Towards a Possible Definition* [elektronicky zdroj]. 2019. s.6. [cit. 2019-02-03]. Dostupné na:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621893/EPRS_BRI\(2018\)621893_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621893/EPRS_BRI(2018)621893_EN.pdf)

⁶² HALSTEAD, Erin. Citizens of Sinking Islands: Early Victims of Climate Change [online]. In: *Indiana Journal of Global Legal Studies*. 2016, roč. 23, č. 2. s. 822. [cit. 2019-10-03]. Dostupné na: https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://scholar.google.sk/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&as_ylo=2015&q=sinking+countries+because+of+sea+level+rise&btnG=&httpsredir=1&article=1631&context=ijgls

teritória i štátnu príslušnosť. Osoba bez štátnej príslušnosti je z právneho hľadiska definovaná ako niekto, koho žiaden štát neuznáva za štátneho príslušníka, a preto nespadá pod štátnu ochranu žiadneho štátu. Je zjavné, že presídlenie obyvateľstva z týchto bezprostredne ohrozených krajín bude potrebné oveľa skôr, kým bude územie úplne zaplavené. Medzinárodné právo čelí veľkej výzve v otázke, komu bude prislúchať vládna moc nad obyvateľstvom zatopených štátov, ktoré bude žiť na území iného štátu.⁶³

Problematická zostáva teda nielen *otázka štátnosti*, ale i s tým súvisiaca samotná *otázka prevzatia zodpovednosti* za environmentálnych migrantov. Štáty sveta musia nájsť konsenzus a zjednotiť sa v otázke, kto sa má postarať o osoby opúšťajúce svoje domovy kvôli prírodným katastrofám a poskytnúť im bezprostrednú humanitárnu pomoc.⁶⁴

---

⁶³ McADAM, Jane. „From the Nansen Initiative to the Platform on Disaster Displacement: Shaping International Approaches to Climate Change, Disasters and Displacement“ [online]. In: *UNSW Law Journal*. 2016, roč. 39, č. 4. s. 1538. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na:

<https://www.kaldorcentre.unsw.edu.au/sites/default/files/McAdam%20UNSWLJ%202016.pdf>

⁶⁴ BLACK, Richard a kol. Migration as Adaptation [online]. In: *Nature*. 2011, č. 7370. s. 448. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na: <http://www.environmentportal.in/files/file/migration.pdf>

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Cieľom diplomovej práce je analyzovať medzinárodnoprávne aspekty environmentálnej migrácie. V prvej kapitole sa zameriavame na rôznorodosť pojmov, ktorými sú definované tie osoby, ktoré opúšťajú svoje bydliská v dôsledku klimatických zmien a prírodných katastrof. Priblížime si, na pôde ktorých medzinárodných organizácií sú jednotlivé termíny preferované, pričom si vysvetlíme, aké argumenty sú používané na pôde týchto organizácií na obhájenie správnosti nimi akceptovaného termínu. Vysvetlíme, aký negatívny účinok má neexistencia celosvetovo kodifikovaného pojmu na možnosť získať spoľahlivé dáta o týchto osobách. I napriek problematike získavania komplexných dát bude jedným z našich cieľov určiť približný počet environmentálnych migrantov v súčasnosti a poukázať na existujúce prognózy vývoja ich rastu na základe viacerých teórií.

V diplomovej práci budeme analyzovať najdôležitejšie iniciatívy zamerané na problematiku environmentálnej migrácie, ktoré postupne vznikali od polovice 90-tych rokov minulého storočia až po súčasnosť. Pri jednotlivých iniciatívach sa bližšie zameriame na ich individuálny prínos do problematiky environmentálnej migrácie, pričom sa pokúsime objektívne zdôrazniť aj ich nedostatky. Ďalej budeme analyzovať ich dopad na ochranu práv osôb, ktoré sú nútené kvôli prírodným katastrofám opúšťať svoje bydliská. Pri každej iniciatíve sa zároveň pokúsime na základe vlastnej analýzy vybrať z nej niekoľko úspešných, už uskutočniteľných praktík, ktoré by mohlo v budúcnosti zrealizovať viac aktérov v snahe efektívnejšie pomôcť environmentálnym migrantom.

Po predstavení nami vybraných iniciatív na globálnej úrovni sa bližšie zameriame na oblasť Pacifiku, ktorá sa v súčasnosti považuje za región najviac ohrozený neustále sa zvyšujúcou hladinou mora. Naším cieľom bude priblížiť si úspešné, práve prebiehajúce iniciatívy, prostredníctvom ktorých si štáty v tejto oblasti pomáhajú zväčša na bilaterálnej úrovni. Vysvetlíme si podstatu jednotlivých iniciatív, ako i výhody, ktoré z nich pre cieľovú krajinu a jej obyvateľov vyplývajú. Zároveň kriticky zohľadníme prípadné nedostatky týchto iniciatív, pričom sa budeme snažiť podať návrh na ich budúce zefektívnenie. Nakoniec sa pokúsime vytýčiť ešte stále existujúce nedostatky medzinárodného práva v oblasti právnej ochrany environmentálnych migrantov a poskytneme návrhy, ako ich v budúcnosti eliminovať.

Na účely tejto diplomovej práce sme využívali viaceré metodologické postupy, pričom najčastejšie využívaným bola práve analýza. Tá bola potrebná pri skúmaní súčasného postavenia environmentálnych migrantov v medzinárodnom práve, ako aj pri bližšom rozoberaní následkov jednotlivých iniciatív na právne postavenie a ochranu týchto osôb v budúcnosti. Metóda komparácie bola nápomocná v prípade, keď sme sa venovali rôznym spôsobom pomoci obyvateľom Kiribati, ktorá je v súčasnosti poskytovaná Austráliou, Novým Zélandom a Fidži. Syntézu a indukciu sme použili v prípade, keď sme na základe nadobudnutých poznatkov o iniciatívach dospeli k záveru, aké ďalšie kroky musia byť ešte podniknuté v oblasti právnej ochrany environmentálnych migrantov.

Pri písaní diplomovej práce sme čerpali z oficiálnych reportov a výročných správ IOM, UNHCR a OSN. Významným zdrojom informácií sa stala jedna z najnovších kníh zaoberajúcich sa vnútornou a vonkajšou environmentálnou migráciou, ako i články z publikácií, ktorých autori sú uznávanými odborníkmi na danú problematiku, alebo pracujú v jednej z vyššie spomínaných organizácií.

3 Iniciatívy

V prvej kapitole diplomovej práce sme si priblížili jednotlivé druhy migrácie ako spôsoby adaptácie na klimatické zmeny a prírodné katastrofy, pričom sme si vysvetlili kauzalitu medzi vybraným druhom migrácie a typom klimatickej katastrofy. Okrem toho sme si predstavili i fenomén „*uväzneného obyvateľstva*“, ktorý taktiež možno považovať za akýsi vedľajší efekt prírodných katastrof a aktuálne stále nedostatočných politík zameraných na pomoc zraniteľným osobám. Taktiež už vieme, že súčasné medzinárodné právo neposkytuje environmentálnym migrantom v zahraničí dostatočné záruky, ktoré by im inak zaisťovali prijatie v krajine, ako i s tým spojenú a tomu zodpovedajúcu úroveň asistenčných služieb. Takáto situácia prináša okrem problémov v oblasti právnej ochrany i mnohé operačné a inštitucionálne výzvy, ako i nezodpovedané otázky ohľadom financií.⁶⁵

V nasledujúcej kapitole si predstavíme niektoré z najdôležitejších iniciatív na medzinárodnej i regionálnej úrovni, ktoré sa podľa môjho názoru stali medzníkom v súčasnom i budúcom procese budovania právnej identity a právnej ochrany environmentálnych migrantov.

3.1 Základné princípy vnútorného presídlenia

Prelomovým krokom v oblasti ochrany ľudských práv vnútorne presídlených osôb sa stali Základné princípy vnútorného presídlenia (The Guiding Principles on Internal Displacement, ďalej „Základné princípy“), ktoré vznikli v roku 1998 pod záštitou OSN.⁶⁶

Základné princípy tvorí súbor 30 noriem, ktoré podrobne vymenúvajú práva a záruky zabezpečujúce dostatočnú ochranu práv vnútorných migrantov, pričom zahŕňajú i asistenčné služby, ktoré by mali byť migrantom poskytnuté počas presídľovania. Cieľom Základných princíпов je zabezpečiť, aby medzinárodné ľudské práva a normy humanitárneho a utečeneckého práva boli aplikovateľné i na vnútorne vysídlené osoby, ktoré museli opustiť svoje domovy kvôli prírodným katastrofám.⁶⁷

---

⁶⁵ KÄLIN, Walter. The Nansen Initiative: Building Consensus on Displacement in Disaster Contexts. [online] In: *Forced Migration Review*. 2015, č. 49. s. 5. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na internete: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/climatechange-disasters/kaelin.pdf>

⁶⁶ Autorom Riadiacich zásad bol vtedajší zástupca generálneho tajomníka OSN pre vnútorne vysídlené osoby, Francis Mading Deng, ktorý predstavil zásady po ich vytvorení členom Komisie OSN pre ľudské práva.

⁶⁷ Guiding Principles on Internal Displacement [online]. In: *Internal Displacement Monitoring Centre*. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na: <http://www.internal-displacement.org/internal-displacement/guiding-principles-on-internal-displacement>

S odstupom času možno konštatovať, že Základné princípy sa stali kľúčovým dokumentom pri rozvoji domácich normatívnych rámcov, ktoré sú zamerané na ochranu interne vysídlených osôb. Hoci Základné princípy nepredstavujú právne záväzný dokument, viacero krajín ich úspešne implementovalo do svojich domácich legislatív. K týmto štátom sa zaraďuje napríklad i Mozambik a Maldivy. V Afrike sú signatári *Protokolu Veľkých jazier týkajúceho sa ochrany a asistencie poskytnutej vnútorne presídleným osobám* povinní zapracovať Základné princípy do domáceho práva. Turecko je ďalším príkladom krajiny, ktorej sa podarilo zakomponovať celý obsah Základných princíпов do svojho strategického dokumentu a následne ho použiť ako základ pri vytváraní Kompenzačného zákona.⁶⁸

Na základe uvedených príkladov možno tvrdiť, že krajiny sa nebáli implementovať Základné princípy do svojej domácej legislatívy. Dôvodom je najmä fakt, že všetky zásady obsiahnuté v dokumente reflektujú už existujúce právo, ktoré bolo kedysi oficiálne prerokované a prijaté medzinárodným spoločenstvom. Práve to povzbudilo štáty urobiť z právne nezáväzných odporúčaní právne záväzné normy, ktorých dodržiavanie je vynúiteľné štátom.⁶⁹

3.2 Environmentálna migrácia ako súčasť COP UNFCCC

Začiatkom 90-tych rokov pripustili účastníci Medzivládneho panelu pre klimatické zmeny (the Intergovernmental Panel on Climate Change, ďalej „IPCC“), že neustále sa zhoršujúce prírodné podmienky a pribúdajúce prírodné katastrofy budú mať pravdepodobne najväčší dopad na migráciu ohrozených osôb. Počas zasadnutia IPCC sa odhadlo, že počet ľudí, ktorí budú v blízkej budúcnosti najviac zasiahnutí eróziou pôdy najmä v pobrežných oblastiach, zvyšujúcou sa hladinou mora a úbytkom ornej pôdy, bude až niekoľko miliónov.⁷⁰

Hoci si medzinárodná verejnosť bola vedomá rastúcej problematiky environmentálnej migrácie ako adaptácie na klimatické zmeny, kroky k nájdeniu vhodných

---

⁶⁸ *Forced Migration Review: Ten Years of the Guiding Principles on Internal Displacement* [elektronický zdroj]. 2008. s. 6. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na: <https://www.refworld.org/pdfid/4c6cf2372.pdf>

⁶⁹ COHEN, Roberta. The Guiding Principles on Internal Displacement: An Innovation in International Standard Setting [online]. In: *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*. 2004, roč. 10, č. 4. s. 467. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/cohenr_20041001.pdf

⁷⁰ RECHKEMMER, Andreas a kol. A complex social-ecological disaster: Environmentally induced forced migration [online]. In: *Disaster Health Journal*. 2016, roč. 3, č. 4, s. 4. [cit. 2019-01-28]. ISSN 2166-5052. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/21665044.2016.1263519?needAccess=true>

politik na riešenie zhoršujúcej sa situácie boli stále veľmi pomalé. Táto tematika nebola centrom diskusií počas žiadnej z prvých trinástich Konferencií zmluvných strán (Conference of the Parties, ďalej „COP“) UNFCCC.⁷¹ V praxi to znamená, že problematika environmentálnej migrácie nebola prerokúvaná zmluvnými stranami UNFCCC od vôbec prvého stretnutia, ktoré sa konalo v Berlíne v roku 1995, až po stretnutie predstaviteľov v roku 2006 na Bali.⁷²

Za vcelku prelomovú sa považuje v poradí šesnásť konferencia, ktorá sa uskutočnila v roku 2010 v Mexiku. Jej výsledkom bolo podpísanie a prijatie Zmluvy z Cancúnu, v ktorej sa oficiálne identifikovali vysídľovanie, migrácia a plánované presídľovanie ako spôsoby adaptácie na klimatické zmeny a prírodné katastrofy. Napriek oficiálnemu rozoznaniu týchto fenoménov však stále chýbalo v dokumente výlučné zadefinovanie osôb, ktorí sú prinútení takýmto spôsobom opúšťať svoje domovy.⁷³

Rovnako prínosnou a prelomovou bola i v poradí 21. konferencia, COP 21, ktorá sa konala 30. novembra – 15. decembra 2015 v Paríži. Časť dohody z nej sa špeciálne vzťahuje na migráciu a ľudskú mobilitu, pričom vyzýva štáty a ich predstaviteľov, aby prostredníctvom úspešne implementovaných nástrojov rešpektovali práva migrantov a podporovali ich ochranu.⁷⁴ Parížska dohoda explicitne vymenúva práva všetkých osôb, ktoré im prináležia v stave bezprostredného ohrozenia, v čase prírodnej katastrofy a pod. Ďalším úspešným výsledkom predstavujúcim krok vpred bolo vytvorenie Pracovnej skupiny zaoberajúcej sa vysídlením (Task Force on Displacement). Jej primárnym cieľom bolo vyvinúť odporúčania pre integrované prístupy štátov, ktoré by viedli v konečnom

---

⁷¹ Rámcová zmluva OSN o zmene klímy je oficiálna environmentálna dohoda, ktorej funkciou je upravovať na medzinárodnej úrovni problematiku klimatických zmien s užším zameraním sa na stabilizáciu skleníkových plynov v atmosfére. Zmluva bola výsledkom tzv. „*Summitu Zeme*“, ktorý sa uskutočnil v roku 1992 v brazílskom meste Rio de Janeiro.

⁷² IONESCO, Dina. Climate Migration: From the Paris Agreement to the Global Compact for Migration [online]. In: *Inter Press Service. News Agency*. 2017. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <http://www.ipsnews.net/2017/11/climate-migration-paris-agreement-global-compact-migration/>

⁷³ NISHIMURA, Lauren. ‘Climate Change Migrants’: Impediments to a Protection Framework and the Need to Incorporate Migration into Climate Change Adaptation Strategies [online]. In: *International Journal of Refugee Law*. 2015, roč. 27, č. 1. s. 112. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/36812580/Pre_publication_draft.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1548677849&Signature=y%2Fd4LHDIIyVOO7TYh8AHXWzGJqg%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DClimate_Change_Migrants_Impediments_to_a.pdf

⁷⁴ IONESCO, Dina. Climate Migration: From the Paris Agreement to the Global Compact for Migration [online]. In: *Inter Press Service. News Agency*. 2017. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <http://www.ipsnews.net/2017/11/climate-migration-paris-agreement-global-compact-migration/>

dôsledku k odvráteniu a minimalizácii potreby vysídľovania ako odpovedi na klimatické zmeny.⁷⁵

Nie všetky výsledky Parížskej dohody boli rovnako pozitívne pre najviac zraniteľné krajiny ako tie spomenuté vyššie. Zmluvné strany sa podľa článku 2, paragrafu 1(a) dohodli na udržiavaní zvyšovania svetovej teploty pod úrovňou 2°C, pričom by ideálne zvýšenie malo dosiahnuť 1,5°C.⁷⁶ Pre krajiny najviac ohrozené prírodnými zmenami je však potrebné, aby sa teplota nezvýšila o viac ako 1,5°C. Dvojstupňový rozdiel teploty bude mať pre ne katastrofálne následky. Takýto ideálny scenár vyžaduje však veľkú snahu zo strany rozvinutých štátov a najmä podrobne premyslené kroky, ktoré Parížska dohoda ďalej nešpecifikuje.⁷⁷

Ďalší významný krok priniesla so sebou COP 23, ktorá sa konala v novembri 2017 v nemeckom meste Bonn, ktoré bolo v období 1949 – 1990 hlavným mestom Nemeckej spolkovej republiky. Tejto v poradí 23. Konferencii zmluvných strán UNFCCC predsedal jeden z najviac klimatickými zmenami ohrozených štátov sveta, Fidži. Umožnenie predstaviteľom Fidži predsedieť COP 23 podľa môjho názoru symbolicky zdôraznilo, aké významné miesto zohrávajú najzraniteľnejšie oblasti v procese boja proti klimatickým zmenám a aká dôležitosť sa kladie primárne na ochranu územia a obyvateľstva týchto krajín.⁷⁸ Predsedníctvo zároveň poskytlo predstaviteľom Fidži potrebný priestor na reprezentovanie záujmov a potrieb ostatných malých ostrovných rozvojových krajín (Small Island Developing States, ďalej „SIDS“), ktoré sú taktiež bezprostredne ohrozené zvyšujúcou sa hladinou mora. Významnou prerokúvanou oblasťou sa vďaka predsedníctvu Fidži stali i financie ako kľúčový element pomoci krajinám bezprostredne po prírodnej katastrofe.⁷⁹

---

⁷⁵ *Mapping Human Mobility and Climate Change in Relevant National Policies and Institutional Frameworks* [elektronicky zdroj]. 2018. s.6. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na:

<https://unfccc.int/sites/default/files/resource/20180917%20WIM%20TFD%20I.1%20Output%20final.pdf>

⁷⁶ *Paris Agreement* [elektronicky zdroj]. 2015. s. 3. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

⁷⁷ MEHTA, Pradeep - KAUKAB, Rashid. Paris Agreement: A pact of solidarity for developing countries? [online]. In: *GREAT Insights Magazine*, roč. 5, vyd. 3., 2016. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <https://ecdpm.org/great-insights/from-climate-commitments-to-action/paris-agreement-pact-solidarity-developing-countries/>

⁷⁸ IONESCO, Dina. Climate Migration: From the Paris Agreement to the Global Compact for Migration [online]. In: *Inter Press Service. News Agency*. 2017. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <http://www.ipsnews.net/2017/11/climate-migration-paris-agreement-global-compact-migration/>

⁷⁹ McMICHAEL, Celia. The Future of Climate Refugees [online] In: *The University of Melbourne*. [cit. 2019-10-03]. Dostupné na internete: <https://pursuit.unimelb.edu.au/articles/the-future-of-climate-refugees>

Nemenej dôležitá ako predchádzajúce konferencie bola zatiaľ posledná COP 24, ktorá sa konala v decembri 2018 v poľskom meste Katowice. Táto konferencia bola kľúčová najmä kvôli tomu, že rok 2018 predstavoval termín, do ktorého sa signatári Parížskej dohody mali zhodnúť na prijatí pracovného programu potrebného na implementáciu záväzkov vyplývajúcich z tejto dohody.⁸⁰

COP 24 naozaj so sebou priniesla očakávané výsledky v podobe vzájomnej dohody týkajúcej sa spôsobov, akými budú krajiny merať, overovať pravdivosť a podávať správu o snahách zameraných na zníženie skleníkových plynov. Ďalším prelomovým rokom bude rok 2020, počas ktorého budú musieť krajiny preukázať, že splnili svoje čiastkové ciele týkajúce sa eliminácie emisií.⁸¹

3.3 Nansenova iniciatíva

Konferencie zmluvných strán UNFCCC nie sú jedinou platformou, ktorá ponúka priestor na vytváranie politik zmiernujúcich negatívne dopady klimatických zmien a ochraňujúcich najviac ohrozené obyvateľstvo. Paralelne popri nich vznikali i mnohé iné významné programy a modely, z ktorých si najskôr predstavíme tzv. *Nansenove princípy*⁸². Celkovo desať Nansenových princípov bolo výsledkom Nansenovej konferencie o klimatických zmenách a vysídľovaní v 21. storočí, konajúcej sa v Osle v júni 2011 pod záštitou nórskej vlády. Deväť princípov sa týka interného presídlenia obyvateľov do inej časti krajiny kvôli klimatickým zmenám a environmentálnym katastrofám, kým deviaty princíp sa týka ľudí, ktorí z takýchto dôvodov opustili svoju krajinu a prekročili vonkajšie hranice štátu.⁸³

---

⁸⁰ NERO, Amanda. COP24: UN climate change conference, what's at stake and what you need to know [online] In: *UN News*. [cit. 2019-10-03]. Dostupné na internete: <https://news.un.org/en/story/2018/11/1026851>

⁸¹ HARVEY, Fiona. What was agreed at COP24 in Poland and why did it take so long? [online] In: *The Guardian*. [cit. 2019-10-03]. Dostupné na internete: <https://www.theguardian.com/environment/2018/dec/16/what-was-agreed-at-cop24-in-poland-and-why-did-it-take-so-long>

⁸² Nansenove princípy a neskôr aj Nansenova iniciatíva dostala názov po nórskom vedcovi, polárnom výskumníkovi, významnom diplomatovi a filantropovi, akým *Fridtjof Nansen* bol. Ako prvý zastával počas jednej dekády, v rokoch 1920 - 1930, post Vysokého komisára pre utečencov v rámci Spoločnosti národov. Za vedenie vôbec prvej dôležitej humanitárnej operácie Spoločnosti národov, akou bola repatriácia 450 000 vojakov po prvej svetovej vojne, získal Fridtjof v roku 1922 Nobelovu cenu mieru. Rovnako známy je i vďaka vynájdeniu tzv. „*Nansenovho pasu*“, ktorý slúžil ako medzinárodne uznávaný identifikačný dokument pre tých utečencov, ktorým vláda úmyselne odmietla vydať cestovné pasy, a pre tých, ktorí nemali žiadnu štátnu príslušnosť.

⁸³ Migration, Displacement and Planned Relocation. [online] In: *The UN Refugee Agency*. 2012. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na: <http://www.unhcr.org/news/editorial/2012/12/55535d6a9/migration-displacement-planned-relocation.html>

Prvý princíp hlása potrebu dostatočných vedomostí potrebných na adekvátnu odpoveď a reakciu na fenomén vysídľovania kvôli klimatickým zmenám a katastrofám. **Princípy dva, tri a štyri** zasa definujú jasné úlohy a povinnosti všetkých relevantných strán, ktoré by sa otázkou takéhoto druhu vysídľovania mali zaoberať. Na základe týchto troch princípov budú práve regionálne štruktúry a kooperácia na medzinárodnej úrovni predstavovať kľúčovú úlohu pri zabránení zvyšovania počtu environmentálnych migrantov a pri ochraňovaní a poskytovaní asistenčných služieb takýmto ľuďom. **Piaty princíp** zdôrazňuje potrebu zvýšiť odolnosť voči klimatickým katastrofám, na čo nadväzuje **šiesty princíp**, ktorý sa zaoberá potrebou budovať miestne a národné kapacity slúžiace na pripravenosť a rýchlu odpoveď na takéto javy. **Siedmy princíp** navrhuje, že všetky už existujúce normy medzinárodného práva by mali byť plne zjednotené a normatívne medzery vyplnené. **Ôsmy princíp** kritizuje nemožnosť implementovať už existujúce princípy internej environmentálnej migrácie kvôli neexistujúcim adekvátnym národným zákonom, inštitúciám a politikám. **Deviaty princíp** navrhuje ako možný prístup k riešenej problematike do budúcnosti bližšiu kooperáciu štátov s UNHCR. **Posledný princíp** opätovne opakuje a zdôrazňuje, že „*všetky nástroje a reakcie vrátane plánovanej relokácie musia byť implementované na základe nediskriminácie, súhlasu, splnomocnenia a spoluúčasti tých, ktorých sa to priamo týka, prihliadajúc na vek, pohlavie a aspekty diverzity.*“⁸⁴

Hoci Nansenove princípy nie sú nástrojom tzv. „*soft law*“, poskytujú istý návod, ako postupovať pri vysídľovaní ako odpovedi na environmentálne katastrofy. Okrem toho identifikujú kľúčové inštitúcie a dôležité oblasti, na ktoré sa má klásť dôraz. Boli a stále i sú dôležitým krokom pri vytváraní medzinárodnej agendy pre takýto druh vysídľovania a migrácie. Tieto princípy ako výsledok Nansenovej konferencie o klimatických zmenách a vysídľovaní v 21. storočí v konečnom dôsledku povzbudili predstaviteľov Nórska a Švajčiarska k významnému kroku. Oba štáty počas Ministerskej konferencie UNHCR, ktorá sa konala v decembri 2011, prisľúbili, že sa budú snažiť vytvoriť koherentný prístup k ochrane ľudí opúšťajúcich svoju domovskú krajinu kvôli prírodným katastrofám a negatívnym dopadom klimatických zmien. Tento prisľub bol vrelo uvítaný i inými

---

⁸⁴ KÁLIN, Walter. From the Nansen Principles to the Nansen Initiative [online] In: *Forced Migration Review*. 2012, č. 41, s. 48. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na internete: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/preventing/kalin.pdf>

krajinami a možno naňho s odstupom času pozerat' ako na začiatok vzniku tzv. *Nansenovej iniciatívy*.⁸⁵

Nansenova iniciatíva bola oficiálne predstavená a prednesená švajčiarskou a nórskou vládou v Ženeve a New Yorku pred viac ako šiestimi rokmi, konkrétne v októbri 2012. Nansenova iniciatíva je definovaná ako „štátmi vedený konzultačný a poradný proces, ktorého cieľom je vytvoriť prostredníctvom spoločného konsenzu jednotnú agendu, zameranú na ochranu ľudí vysídlených za hranice krajiny v kontexte prírodných katastrof a negatívnych dopadov klimatických zmien. Takéto vysídlenie za hranice krajiny sa vzťahuje na situácie, kedy ľudia buď unikajú za vonkajšie hranice štátu, alebo sú vysídlení za tieto hranice, a to v kontexte „slow-onset disasters“, „sudden-onset disasters“, alebo v kontexte nepriaznivých dopadov klimatických zmien.“⁸⁶

Podľa Jane McAdam⁸⁷ sa Nansenova iniciatíva postavila k problematike vonkajšej environmentálnej migrácie hneď od začiatku ako k téme súčasnosti a nie ako k téme, ktorá má byť prediskutovaná v budúcnosti. Ďalším veľkým úspechom Nansenovej iniciatívy bolo, že posunula problematiku z medzinárodnej úrovne i na miestnu, regionálnu a národnú úroveň. Zároveň táto iniciatíva zdôraznila, že už existujú niektoré praktické riešenia, majúce korene v existujúcich štátnych nástrojoch a praktikách, ktoré môžu byť implementované ihneď pri riešení danej problematiky.⁸⁸ I samotná Elizabeth Ferris, členka Poradného výboru, považovala za jednu z najsilnejších stránok iniciatívy fakt, že so sebou priniesla „veľmi konkrétne nástroje, ktoré môžu byť použité, ... ,ako napríklad humanitárne víza, zaručenie statusu utečenca vo výnimočných prípadoch, bilaterálne alebo regionálne dohody o voľnom pohybe ľudí a pod.“⁸⁹

---

⁸⁵ Towards a Protection Agenda for People Displaced across Borders in the Context of Disasters and the Effects of Climate Change [elektronický zdroj]. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <https://www.unhcr.org/en-my/5448c7939.pdf>

⁸⁶ The Nansen Initiative Definitions [online] In: *The Nansen Initiative*. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na: <https://www.nanseninitiative.org/secretariat/>

⁸⁷ Jane McAdam je uznávaná profesorka práva a riaditeľka Centra pre medzinárodné utečenecké právo na austrálskej globálnej univerzite UNSW.

⁸⁸ McADAM, Jane. „From the Nansen Initiative to the Platform on Disaster Displacement: Shaping International Approaches to Climate Change, Disasters and Displacement“ [online]. In: *UNSW Law Journal*. 2016, roč. 39, č. 4. s. 1525. [cit. 2019-01-09]. Dostupné na: <https://www.kaldorcentre.unsw.edu.au/sites/default/files/McAdam%20UNSWLJ%202016.pdf>

⁸⁹ FERRIS, Elizabeth. Disasters and Displacement: What We Know, What We Don't Know [online] In: *Brookings, Planet Policy*. 2014. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/planetpolicy/2014/06/09/disasters-and-displacement-what-we-know-what-we-dont-know/>

3.4 Ochranná agenda ako výsledok Nansenovej iniciatívy

Výsledkom Nansenovej iniciatívy bolo vytvorenie tzv. *Agendy pre ochranu ľudí vysídlených za vonkajšie hranice štátu v kontexte prírodných katastrof a klimatických zmien*, zbierky efektívnych praktík, ktorá je v širokých kruhoch známa i pod zjednodušeným názvom *Ochranná agenda*. Ochranná agenda bola schválená počas Globálnych medzivládnych konzultácií Nansenovej iniciatívy v októbri 2015 v Ženeve, kedy ju podporilo a schválilo celkovo 110 štátov.⁹⁰

Agenda zjednotila a usporiadala výsledky niekoľkých regionálnych medzivládnych konzultácií a stretnutí občianskej spoločnosti, ktoré boli zvolané a organizované pod záštitou Nansenovej iniciatívy v regiónoch Afriky, Ameriky, Ázie a v ostrovných štátoch v oblasti Tichého oceána v časovom období počas rokov 2013 – 2015.⁹¹

Cieľom krajín podieľajúcich sa na vytvorení Ochrannej agendy nebolo vytvoriť novú záväznú medzinárodnú konvenciu o vysídlení ľudí za hranice štátu kvôli prírodným katastrofám. Naopak, Ochranná agenda mala poskytnúť priestor na zhrnutie a zjednotenie všetkých efektívnych praktík, ktoré v praxi aplikujú jednotlivé štáty s ohľadom na špecifické situácie a výzvy, ktorým musia tieto krajiny čeliť. Prostredníctvom agendy sa štáty dozvedeli o relevantných dôkazoch a príkladoch efektívnych praktík, ktoré v iných regiónoch pomáhajú lepšie postaviť sa k fenoménu vysídľovania kvôli prírodným katastrofám a k príčinám, ktoré k tomuto fenoménu vedú. Agenda teda umožnila krajinám učiť sa od iných štátov a poskytla im príležitosť nové prístupy k problematike implementovať neskôr do vlastného normatívneho rámca.⁹²

Ochranná agenda sa celkovo skladá z troch častí:

1. Ochrana ľudí vysídlených za hranicami kvôli prírodným katastrofám,
2. Regulácia a riadenie rizika vyplývajúceho z vysídlenia kvôli prírodným katastrofám v krajine pôvodu,

---

⁹⁰ GEMENNE, François – McLEMAN, Robert. Environmental Migration Research: Evolution and Current State of the Science. [online]. In: *Routledge Handbook of Environmental Displacement and Migration*. Abingdon: Routledge, 2018, 1.vyd. s. 422. [cit. 2019-02-03]. ISBN: 978-1-315-63884-3.

⁹¹ *The Nansen Initiative Global Consultation: Conference Report*. [online] In: The Nansen Initiative. 2015. s. 8. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na internete: <https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/aussenpolitik/menschenrechte-menschliche-sicherheit/Nansen-GCR2015-screen.pdf>

⁹² *The Nansen Initiative: Global Consultation Conference Report Geneva, 12-13 Oct 2015* [elektronický zdroj]. Poradie vydania. s. 16. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/aussenpolitik/menschenrechte-menschliche-sicherheit/Nansen-GCR2015-screen.pdf>

3. Oblasti dôležité z hľadiska budúcej pomoci a ochrany⁹³.

V nasledujúcej stati si podrobnejšie rozoberieme jednotlivé nástroje, ktoré sú obsiahnuté v jednotlivých častiach Ochranej agendy s cieľom zlepšiť pripravenosť krajín na prírodné katastrofy, znížiť riziko vyplývajúce z vysídlenia kvôli prírodným katastrofám a zlepšiť postavenie a úroveň medzinárodnoprávnej ochrany environmentálnych migrantov za hranicami krajiny, z ktorej boli nútení odísť.

3.4.1 Zjednotené nástroje humanitárnej pomoci

Medzinárodné právo výlučne neposkytuje otázky na odpovede, či a za akých podmienok by mali byť osoby vysídlené kvôli prírodným katastrofám pripustené do inej krajiny, aké práva a povinnosti sa na nich počas ich pobytu vzťahujú a za akých podmienok by sa mali vrátiť opäť do krajiny, z ktorej prišli. Táto právna štrbina podnietila najmä niektoré štáty Spojených štátov amerických, regióny v Afrike a zopár európskych krajín angažovať sa v danej oblasti a vyvinúť množstvo nástrojov, ktoré poskytujú environmentálnym migrantom v zahraničí isté práva a stupeň ochrany.⁹⁴

Ochranná agenda na začiatku prvej časti vyjadruje potrebu zadefinovať isté kritériá, na základe ktorých sa bude posudzovať, či je človek osobou environmentálne vysídlenou za hranice štátu. Podľa najlepších praktík by krajiny mali pri posudzovaní individuálnych prípadov vopred odhadnúť priamy a skutočný dopad vzniknutej katastrofy na človeka. Okrem toho je potrebné prihliadať i na ďalšie dodatočné faktory sprevádzajúce katastrofu, ako i na faktory, ktoré môžu naopak zapríčiniť, že osoba nebude mať nárok na právnu ochranu v inom štáte. Takáto situácia by mohla nastať v prípade, ak by prítomnosť tejto osoby predstavovala vážnu hrozbu pre spoločnosť, alebo ak by sa osoba v minulosti dopustila vážneho kriminálneho zločinu.⁹⁵

---

⁹³ *Agenda for the Protection of Cross-Border Displaced Persons in the Context of Disasters and Climate Change: Volume I* [elektronický zdroj]. s. 3. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://nanseninitiative.org/wp-content/uploads/2015/02/PROTECTION-AGENDA-VOLUME-1.pdf>

⁹⁴ *The Nansen Initiative: Global Consultation Conference Report Geneva, 12-13 Oct 2015* [elektronický zdroj]. Poradie vydania. s. 17. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/aussenpolitik/menschenrechte-menschliche-sicherheit/Nansen-GCR2015-screen.pdf>

⁹⁵ *The Nansen Initiative: Global Consultation Conference Report Geneva, 12-13 Oct 2015* [online]. s. 33. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/aussenpolitik/menschenrechte-menschliche-sicherheit/Nansen-GCR2015-screen.pdf>

Ochranná agenda vďaka najlepším praktikám štátov ponúka prehľad nástrojov humanitárnej ochrany, ktoré umožnia krajinám prijať environmentálnych migrantov a zabezpečiť im určité práva. Nástroje humanitárnej ochrany môžu byť rozdelené do týchto kategórií:

- **základné migračné kategórie** – Do tejto kategórie možno zahrnúť konkrétne nástroje využívané niektorými štátmi, a to napríklad:
  - a) uprednostňovanie udeľovania statusu migrantov osobám pochádzajúcich zo zasiahnutých krajín,
  - b) milosrdnejšie posudzovanie žiadostí týchto osôb a branie ohľadu na ich súčasnú životnú situáciu,
  - c) upustenie od určitých prijímacích požiadaviek alebo prihlasovacích poplatkov pri udeľovaní statusu migrantov týmto osobám,
  - d) upustenie od povinnosti predložiť pri žiadosti o vstup a dočasný pobyt v krajine identifikačné a iné dokumenty, nakoľko osoby vysídlené kvôli prírodným katastrofám často buď nevlastnia takéto dokumenty, alebo ich stratili, alebo nie sú schopní získať ich a
  - e) pokiaľ je to možné, zvýšenie doteraz existujúcich pracovných kvót s cieľom zabezpečiť prácu i environmentálnym migrantom.⁹⁶
- **voľný pohyb osôb** – V niektorých regiónoch sveta môžu osoby vysídlené z environmentálnych príčin profitovať z už predtým existujúcich bilaterálnych a multilaterálnych dohôd o voľnom pohybe osôb, ak tieto neobsahujú žiadnu doložku, ktorá by pohyb týchto osôb výslovne zakazovala. Väčšina takýchto dohôd, pôvodne uzavretých za iným účelom, v súčasnosti dovoľuje environmentálnym migrantom slobodne a bez prekážok prekračovať vonkajšie hranice štátu.
- **výnimočné migračné nástroje** – Tento druh nástrojov poskytuje tzv. dočasnú ochranu, vydanie tzv. humanitárnych víz alebo iných výnimočných nástrojov migrácie, ktoré zaručujú osobám alebo skupinám osôb právo na dočasný vstup a pobyt v rámci krajiny.
- **ochrana utečencov a podobná ochrana v rámci ľudských práv** – Z predchádzajúcej kapitoly vieme, že pojem environmentálny utečenec

---

⁹⁶ Nansen Initiative "Discussion Paper: Draft Elements of a Guide to Effective Practices on Admission and Stay for Persons Moving across Borders in the Context of Disasters," Regional Workshop on Temporary Protection Status and/or Humanitarian Visas in Situations of Disaster, February 2015 [cit. 2018-11-24].

nie je najvhodnejší a v medzinárodnoprávnom prostredí ani oficiálne neexistuje. V niektorých špecifických prípadoch je však možné aplikovať na danú situáciu utečenecké právo alebo obdobnú ochranu v rámci ľudských práv. Práve v týchto ojedinelých prípadoch sa v niektorých štátoch už využili dva nasledujúce nástroje:

- a) posúdenie žiadostí o udelenie azylu a garantovanie utečeneckého statusu alebo podobnej ochrany v rámci ľudských práv tým žiadateľom, ktorí budú spĺňať kritériá v rámci medzinárodného, regionálneho alebo národného práva,
- b) preskúmanie v rámci subregionálnej a regionálnej úrovni, či a za akých okolností sa môžu a mali by vzťahovať nástroje pôvodne zamerané na utečencov, ako i iné nástroje ochrany v rámci humanitárneho práva, na osoby vysídlené kvôli prírodným katastrofám.⁹⁷

- **dohody o presunoch dobytká**⁹⁸ - V tejto kategórii nástrojov humanitárnej ochrany sa najviac angažujú a najviac nástrojov implementujú najmä tie africké štáty, ktorých nepriaznivé a neustále sa zhoršujúce prírodné podmienky nútia pastierov hľadať spolu so svojím dobytkom oblasti, v ktorých by bol dostatok vody a pastvín. Tieto krajiny vytvárajú bilaterálne, multilaterálne alebo subregionálne dohody, ktoré im umožňujú pohybovať sa po tradičných cestách a tým i prekračovať vonkajšie hranice štátov.⁹⁹

Ochranná agenda povzbudzuje jednotlivé štáty aplikovať nástroje humanitárnej ochrany zjednotené v agende nielen na osoby, ktoré migrujú do krajiny bezprostredne po vzniku prírodnej katastrofy. Naopak, apeluje na krajiny, aby tieto nástroje využívali i v situáciách, kedy nastal čas pre migranta žijúceho v zahraničí vrátiť sa späť do krajiny, ktorá práve čelí prírodnej katastrofe alebo jej bezprostredným dôsledkom. V takomto prípade hovoríme o osobách vysídlených za hranice štátu kvôli prírodným katastrofám

---

⁹⁷ *Agenda for the Protection of Cross-Border Displaced Persons in the Context of Disasters and Climate Change: Volume I* [elektronický zdroj], s. 26. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://nanseninitiative.org/wp-content/uploads/2015/02/PROTECTION-AGENDA-VOLUME-1.pdf>

⁹⁸ *Agenda for the Protection of Cross-Border Displaced Persons in the Context of Disasters and Climate Change: Volume II* [elektronický zdroj], 2015. s. 42 - 48. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2015/02/PROTECTION-AGENDA-VOLUME-2.pdf>

⁹⁹ *The Nansen Initiative: Global Consultation Conference Report Geneva, 12-13 Oct 2015* [elektronický zdroj], s. 39. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/aussenpolitik/menschenrechte-menschliche-sicherheit/Nansen-GCR2015-screen.pdf>

sur place.¹⁰⁰ Agenda opisuje najlepšie praktiky Spojených štátov amerických, Kanady a Nového Zélandu, ktoré v danej situácii prostredníctvom „*nástrojov dočasnej podpory*“, príp. „*špeciálnych nástrojov*“¹⁰¹, umožňujú migrantom predĺžiť si ich pobyt v danej krajine dovtedy, dokedy nebude ich návrat do krajiny možný, bezpečný a prijateľný. Krajiny zachovávajú v takýchto situáciách princíp solidarity voči krajinám, ktoré sú ohrozené prírodnými katastrofami. Mnohokrát je daný štát natoľko zničený, že sám v krátkodobom horizonte nedovoľuje osobám danej národnosti vrátiť sa do ich pôvodného domova.¹⁰²

3.4.2 Dočasné humanitárne víza ako úspešný nástroj humanitárnej pomoci

Ochranná agenda zhrňa a zjednocuje úspešné nástroje humanitárnej pomoci a zároveň poskytuje možnosť a priestor na to, aby si krajiny vymieňali medzi sebou najlepšie praktiky v problematike environmentálnej migrácie, ktoré v konečnom dôsledku môžu implementovať do vlastnej národnej legislatívy. Jedným z nástrojov, ktorý agenda ponúkla ako možné riešenie na pomoc environmentálnym migrantom, a ktorý bol spomenutý už vyššie, je nástroj vydávania tzv. *dočasných humanitárnych víz*.

S myšlienkou poskytovania dočasných humanitárnych víz environmentálnym migrantom prišla brazílska vláda po tom, ako 12. januára 2010 postihlo Haituskú republiku silné zemetrasenie s magnitúdou 7. Táto prírodná katastrofa si okrem odhadovaných 316 000 mŕtvych vyžiadala viac ako 0,5 milióna vysídlených osôb, ktoré museli nútene opustiť svoje domovy v snahe zachrániť si vlastné životy.¹⁰³

Brazília nebola jedinou krajinou Južnej Ameriky, ktorá sa bezprostredne po katastrofálnej udalosti snažila nájsť spôsob, ako pomôcť obetiam zemetrasenia, ktoré boli nútené opúšťať svoje domovy a hľadať nové útočisko. Okrem nej to boli aj iné krajiny ako Ekvádor alebo Bolívia. Pomoc Ekvádoru spočívala v udelení trojmesačných

---

¹⁰⁰ *Sur place* odkazuje na fakt, že osoba sa stala osobou vysídlenou kvôli prírodným katastrofám na základe okolností, ktoré sa prihodili v krajine, odkiaľ daný človek pochádza, v čase jeho neprítomnosti. Táto osoba sa teda vydala pôvodne do zahraničia z iných ako environmentálnych príčin, no počas jej pobytu získala status environmentálne vysídlenej osoby, pre ktorú spätný návrat do krajiny predstavuje bezprostredné ohrozenie života.

¹⁰¹ Takýmto nástrojom môže byť nahradenie povolenia na štúdium pracovným povolením bezprostredne po ukončení štúdia. Tieto nástroje však vyžadujú, aby bola prírodná katastrofa oficiálne vyhlásená na to kompetentnými autoritami štátu, ktorý katastrofe musí čeliť.

¹⁰² *Agenda for the Protection of Cross-Border Displaced Persons in the Context of Disasters and Climate Change: Volume II* [elektronický zdroj]. 2015. s. 51. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2015/02/PROTECTION-AGENDA-VOLUME-2.pdf>

¹⁰³ DES ROCHES, Reginald a kol. *Overview of the 2010 Haiti Earthquake* [online]. 2011. s. 1. [cit. 2018-11-27]. Dostupné na: <https://escweb.wr.usgs.gov/share/mooney/142.pdf>

turistických víz bezprostredne po zemetrasení tým Hait'anom, ktorí o tieto víza požiadali. Tí mali od krajiny garantovanú pomoc počas prvých troch mesiacov po tom, ako sa katastrofa udiala, bez akejkol'vek možnosti predĺžiť si status migranta po tomto časovom období. Autority v Bolívii garantovali dočasné turistické víza iba deťom, pričom iné alternatívne metódy pomoci neboli uvedené do praxe. Z uvedených príkladov možno vidieť, že hoci niektoré štáty prejavili iniciatívu zameranú na humanitárnu pomoc Hait'anom, ich metódy pomoci boli buď namierené iba na istú skupinu Hait'anov, alebo slúžili iba na pomoc v krátkodobom horizonte.¹⁰⁴ Brazília bola však na rozdiel od ostatných krajín tým štátom, ktorý prišiel s najúčinnnejšou metódou, ako čo najefektívnejšie poskytnúť pomoc Hait'anom a zároveň takmer úplne eliminovať počet nelegálnych migrantov prechádzajúcich vonkajšie hranice krajiny.

Väčšina nútene vysídlených ľudí hľadala svoje útočisko v neďalekej Brazílii. Ich pokusy neboli spočiatku veľmi úspešné, nakoľko na prekročenie vonkajších hraníc Brazílie a na vstup na jej vnútorné územie bolo potrebné preukázať turistické víza, ktoré obyvatelia Haitskej republiky nemali.¹⁰⁵ Okrem právnych obmedzení to boli i príliš nebezpečné trasy, ktoré znemožňovali týmto osobám bezproblémový vstup do krajiny. Mnohokrát sa stalo, že sa obyvatelia Haitskej republiky stali počas svojho tranzitu do Brazílie cez tzv. „cestu džungle“ obeťami obchodovania s drogami a bielym mäsom. Obchodníci a pašeráci, ktorých na svojej ceste stretli, im sľubovali pomoc s prekonaním prekážok počas cesty vedúcej do samotnej Brazílie. Množstvo úmrtí, ktoré bolo výsledkom využívania nelegálnych trás v snahe nájsť útočisko za hranicami Haitskej republiky, prinútilo v konečnom dôsledku brazílsku vládu nájsť z právneho hľadiska legálny spôsob, ktorý by zaručoval Hait'anom legálny vstup na územie Brazílie.¹⁰⁶

Brazílska vláda preto umožnila občanom Haitskej republiky od januára 2012 získať dočasné humanitárne víza, ktoré vydáva od tohto obdobia Veľvyslanectvo Brazílie v hlavnom meste Haitskej republiky, Port-au-Prince. Toto veľvyslanectvo je ako jediné oprávnené k vydávaniu dočasných humanitárnych víz na základe normatívnej rezolúcie

---

¹⁰⁴ *Agenda for the Protection of Cross-Border Displaced Persons in the Context of Disasters and Climate Change: Volume II* [elektronický zdroj]. 2015. s. 43. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2015/02/PROTECTION-AGENDA-VOLUME-2.pdf>

¹⁰⁵ JUBILUT, Liliana Lyra - MUIÑOS DE ANDRADE, Camila Sombra – MADUREIRA, Andre de Lima. *Humanitarian visas: building on Brazil's experience* [elektronický zdroj]. 2016. s. 1. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/community-protection/jubilut-andrade-madureira.pdf>

¹⁰⁶ Humanitarian Visa Assistance-BVAC. [online]. In: *International Organization for Migration*. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <https://haiti.iom.int/humanitarian-visa-assistance-bvac>

číslo 97, schválenej Národným výborom pre imigráciu v Brazílii. Rezolúcia pôvodne zakotvovala právo vydať dočasné humanitárne víza 1200 obyvateľom Haitskej republiky ročne.¹⁰⁷

Dočasné humanitárne víza priniesli pre obyvateľov Haitskej republiky unikajúcich z vlasti kvôli negatívnym dopadom prírodnej katastrofy veľa výhod. Z hľadiska náročnosti bolo pre nich oveľa ľahšie obdržať dočasné humanitárne víza ako tie turistické. K žiadosti o dočasné humanitárne víza museli Haitčania priložiť iba tri úradné dokumenty, a to: platný cestovný pas, doklad o pobyte v Haitskej republike a doklad o čistom registri trestov.¹⁰⁸ Okrem toho zaručovali humanitárne víza Haitčanom od samého začiatku i urýchlený proces udelenia dočasného bydliska od brazílskeho Národného imigračného výboru.¹⁰⁹ V jeho kompetencii bolo v konečnom dôsledku udeliť dočasné bydlisko z humanitárnych dôvodov všetkým občanom Haitskej republiky unikajúcim kvôli prírodným katastrofám, pričom obyvatelia s humanitárnymi vízami získali toto povolenie na dočasný pobyt oveľa skôr. Haitčania mali v Brazílii nárok na prácu a na ďalšie práva, ktoré boli priznané i všetkým ostatným skupinám migrantov.¹¹⁰

Udeľovanie dočasných humanitárnych víz a práv na dočasný pobyt brazílskymi autoritami nepredstavovalo iba krátkodobý spôsob riešenia problému nadmernej ilegálnej migrácie obyvateľov Haitskej republiky po prírodnej katastrofe. Naopak, táto metóda pomohla vyriešiť problém nadmernej environmentálnej migrácie z Haitskej republiky natoľko, že v roku 2015 bolo zriadené pod vedením IOM prvé a v súčasnosti i jediné centrum svojho druhu na svete, ktorým je Brazílske centrum žiadostí o víza (the Brazil Visa Application Centre, ďalej „BVAC“). Prostredníctvom neho sú v súčasnosti spracovávané žiadosti o dve kategórie humanitárnych víz – *špeciálne dočasné víza* a *dočasné víza za účelom opätovného spojenia rodiny*. Odhaduje sa, že od zemetrasenia,

---

¹⁰⁷ *Agenda for the Protection of Cross-Border Displaced Persons in the Context of Disasters and Climate Change: Volume II* [elektronický zdroj]. 2015. s. 45. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2015/02/PROTECTION-AGENDA-VOLUME-2.pdf>

¹⁰⁸ JUBILUT, Liliana Lyra - MUIÑOS DE ANDRADE, Camila Sombra – MADUREIRA, Andre de Lima. *Humanitarian visas: building on Brazil's experience* [elektronický zdroj]. 2016. s. 1. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/community-protection/jubilut-andrade-madureira.pdf>

¹⁰⁹ Brazília poverila preskúmaním žiadostí o udelenie statusu utečenca práve Národný imigračný výbor, pretože nesúhlasila s tým, že environmentálne problémy sú opodstatneným dôvodom na udelenie utečeneckého statusu.

¹¹⁰ JUBILUT, Liliana Lyra - MUIÑOS DE ANDRADE, Camila Sombra – MADUREIRA, Andre de Lima. *Humanitarian visas: building on Brazil's experience* [elektronický zdroj]. 2016. s. 2. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/community-protection/jubilut-andrade-madureira.pdf>

ktoré postihlo Haitijskú republiku v roku 2010, prekročilo vonkajšie hranice Brazílie približne 85 miliónov Haitijsanov.¹¹¹

Udeľovanie špeciálnych víz sa stalo predmetom smernice vydananej brazílskymi autoritami 9. apríla 2018. Podľa tejto smernice bude naďalej poskytované špeciálne zaobchádzanie s Haitijsanmi, ktorým budú vydávané špeciálne humanitárne víza¹¹² na časové obdobie dvoch rokov. Po vypršaní ich platnosti budú mať Haitijsania možnosť získať tieto víza na dobu neurčitú. Oprávnené authority zdôraznili, že takéto opatrenie pomôže udržiavať brazílsku humanitárnu politiku zameranú na pomoc znovuoživenia samotnej Haitijskej republiky, ktorá sa stále spamätáva zo zemetrasenia z roku 2010.¹¹³

Politika Brazílie týkajúca sa poskytovania humanitárnych víz má na svetovej politickej scéne nielen svojich priaznivcov, ale i kritikov. Tí tvrdia, že rozhodnutie poskytnúť humanitárne víza bolo ad hoc reakciou na danú situáciu. Okrem toho argumentujú, že takýto druh pomoci možno považovať za porušovanie princípov rovnosti a nediskriminácie, nakoľko sú v tomto prípade zvýhodňované špecifické skupiny osôb na základe istej národnej príslušnosti alebo iných špecifických atribútov. Hlavnou výzvou do blízkej budúcnosti teda zostáva nájsť adekvátnu odpoveď na otázku, prečo brazílska migračná politika nezvýhodňuje rovnako i iných migrantov nachádzajúcich sa v podobnej východiskovej situácii, v akej sa nachádzajú Haitijsania, majúci nárok na špeciálne humanitárne víza a s nimi súvisiace špecifické zaobchádzanie v Brazílii.¹¹⁴

3.5 Platforma pre vysídlenie po prírodnej katastrofe

Ochranná agenda nebola jediným a zároveň i posledným výsledkom snáh Nansenovej iniciatívy. Naopak, počas Svetového humanitárneho summitu, ktorý sa uskutočnil v máji 2016 v tureckom meste Istanbul, bola Nemeckom oficiálne predstavená Platforma pre vysídlenie po prírodnej katastrofe, ktorej oficiálny názov znie

---

¹¹¹ Humanitarian Visa Assistance-BVAC [online]. In: *International Organization for Migration*. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <https://haiti.iom.int/humanitarian-visa-assistance-bvac>

¹¹² Podľa tejto smernice je rovnako ako doposiaľ oprávnené udeľovať tieto víza iba Veľvyslanectvo Brazílie sídliace v hlavnom meste Haitijskej republiky, Port-au-Prince.

¹¹³ BRANCO, Mariana. Brazil to grant Haitians humanitarian visa. [online]. In: *Agencia Brasil*. 2018. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <http://agenciabrasil.ebc.com.br/en/internacional/noticia/2018-04/brazil-grant-haitians-humanitarian-visa>

¹¹⁴ JUBILUT, Liliana Lyra - MUIÑOS DE ANDRADE, Camila Sombra – MADUREIRA, Andre de Lima. *Humanitarian visas: building on Brazil's experience* [elektronický zdroj]. 2016. s. 3. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/community-protection/jubilut-andrade-madureira.pdf>

Platforma pre vysídlenie po prírodnej katastrofe: Smerom k lepšej ochrane pre ľudí vysídlených za vonkajšie hranice štátu v kontexte prírodných katastrof a klimatických zmien (The Platform on Disaster Displacement: Towards Better Protection for People Displaced across Borders in the Context of Disasters and Climate Change). V tejto diplomovej práci ju však budeme nazývať najmä pre zjednodušenie a sprehl'adnenie textu skrátene iba „Platforma“. Táto štátmi vedená a riadená platforma začala oficiálne pracovať od 1. júla 2016, pričom od úplného začiatku úspešne nadväzuje na prácu a obsah Ochranej agendy. Zároveň spája skupinu štátov, ktoré sa dobrovoľne zaviazali podporovať implementáciu odporúčaní zjednotených v Ochranej agende. Jej úlohou je podnecovať a zvyšovať spoluprácu medzi politickými činiteľmi, odborníkmi z praxe a výskumníkmi a vytvoriť tak spoločné fórum pre dialógy a vzájomné zdieľanie informácií, slúžiace zároveň i na normatívny a politický rozvoj.¹¹⁵

Hlavné orgány Platformy

Platforma má chronologickú organizáciu, ktorá pozostáva zo štyroch útvarov. Týmito útvarmi sú:

- a) Riadiaca skupina,
- b) Predseda,
- c) Poradný výbor,
- d) Koordinačná jednotka.

Členovia **Riadiacej skupiny** zabezpečujú, aby tematika vysídlenia kvôli prírodným katastrofám bola zahrnutá vo všetkých významných politických procesoch a v rámci všetkých relevantných nadnárodných podujatí.¹¹⁶ Riadiaca skupina má svojho predsedu, ktorý sa mení každých 18 mesiacov. Od júna 2016 predsedalo Riadiacej skupine Nemecko, ktoré na začiatku roku 2018 vystriedal na poste predsedu Bangladéš. Predstaviteľov Bangladéša podporuje v pozícii podpredsedu Francúzsko, od ktorého sa očakáva, že nahradí Bangladéš ako predseda od júna 2019. Stálymi členmi Riadiacej skupiny sú: *Austrália, Bangladéš, Brazília, Kanada, Kostarika, Fidži, Francúzsko, Nemecko, Keňa,*

---

¹¹⁵ Platform on Disaster Displacement: Follow-up to the Nansen Initiative [online]. s. 5. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2018/10/Platform-on-Disaster-Displacement-leaflet-EN_for_website.pdf

¹¹⁶ Príkladom takýchto podujatí je Globálna dohoda o bezpečnej, systematickej a pravidelnej migrácii, Globálna zmluva o utečencoch, Globálne fórum o migrácii a rozvoji, ako i všetky ďalšie udalosti konajúce sa v rámci Červeného kríža, IOM a pod.

Madagaskar, Maldivy, Mexiko, Maroko, Nórsko, Filipíny, Senegal, Švajčiarsko a Európska únia. Prizvanými členmi skupiny sú IOM a UNHCR.¹¹⁷

Predsedom Platformy je od samotného začiatku vynikajúci švajčiarsky filantrop, uznávaný právnik v oblasti medzinárodných ľudských práv, aktivista a profesor Walter Kälin, ktorý v rokoch 2011 – 2016 zastával funkciu predsedu Nansenovej iniciatívy. Predseda Platformy zároveň predsedá i Poradnému výboru Platformy.

Poradný výbor sa skladá z predstaviteľov výskumných inštitúcií, súkromného sektora, medzivládnych, medzinárodných a regionálnych organizácií, ako i zo zástupcov akademickej sféry, ktorí sú vysoko uznávanými odborníkmi v relevantných odboroch a sférach, napríklad v oblasti ochrany utečencov, migrácie, rozvoja, v oblasti eliminácie rizika vzniku prírodných katastrof, ľudských práv a pod. Poradný výbor tvorí celkovo viac ako 100 členov.¹¹⁸

Koordináčna jednotka sídliaca v Ženeve podporuje členov Riadiacej skupiny a ďalších relevantných partnerov na globálnej, národnej a regionálnej úrovni v riadnom rozvíjaní a následnom implementovaní dohodnutých aktivít, vykonávanie ktorých má zabezpečiť naplnenie strategických priorít Platformy. Tento orgán Platformy je financovaný štedrými príspevkami zo strany Nemecka.¹¹⁹

3.5.1 Strategický rámec a pracovný plán 2016-2019

Na základe konzultácií sa podarilo prijať v rámci Platformy tzv. *Strategický rámec a pracovný plán na roky 2016-2019* (ďalej „Pracovný plán“), obsahujúci všetky plánované aktivity a výstupy z nich systematicky zoradené do štyroch skupín podľa štyroch strategických priorít vymedzených Platformou. Týmito prioritami sú:

1. Zlepšenie dát a dostupných informácií o vysídlení kvôli prírodným katastrofám,

---

¹¹⁷ *PDD Fact Sheet* [online]. 2018. s. 1. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2018/10/04062018_PDD_Fact-Sheet.pdf

¹¹⁸ *Platform on Disaster Displacement: Update on Progress since the World Humanitarian Summit* [online]. 2018. s. 2. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: https://www.agendaforhumanity.org/sites/default/files/AP_PDD_0.pdf

¹¹⁹ *Platform on Disaster Displacement: Follow-up to the Nansen Initiative* [online]. s. 8. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2018/10/Platform-on-Disaster-Displacement-leaflet-EN_for_website.pdf

2. Zvyšovanie využívania a implementácie efektívnych praktík s cieľom znížiť riziko vzniku prírodných katastrof a s cieľom ochrániť environmentálne vysídlené osoby,
3. Zahŕňanie fenoménu environmentálneho vysídľovania do svetových politických procesov v rôznych sektoroch,
4. Podpora normatívneho a politického rozvoja v oblastiach, kde sú zjavné medzery.¹²⁰

Pracovný plán je živý dokument, ktorý môže byť v priebehu doby jeho účinnosti dopĺňaný a rozširovaný ďalšími doplnkovými aktivitami. Na to, aby bola aktivita začlenená do pracovného plánu, musí spĺňať nasledujúce kritériá:

- Byť akceptovaná predsedom Platformy následne po konzultácii s Koordinačnou jednotkou,
- Byť v súlade so strategickým rámcom a strategickými prioritami Platformy,
- Zaoberať sa oblasťami, v ktorých sú zjavné medzery,
- Nekopírovať už existujúce aktivity,
- Zabezpečiť možnosť realizovania aktivity prostredníctvom viacerých partnerov a aktérov,
- Umožniť vykonávanie aktivity v ideálnom prípade na svetovej, ako i na regionálnej úrovni.

Nakoľko je Pracovný plán neustále sa rozširujúcim dokumentom, je nevyhnutné, aby Riadiaca skupina pravidelne aktualizovala jeho obsah.¹²¹

Hoci sa Pracovný plán zameriava na rozmedzie rokov 2016-2019, jeho prvé významné úspechy vyplývajúce z úspešnej implementácie vybraných činností boli zaznamenané už od samotného začiatku.

3.5.2 Právne rozoznanie vnútornej environmentálnej migrácie vo Vanuatu

Jeden z nich sa týka štátu Vanuatu a tých environmentálnych migrantov, ktorí opúšťajú svoje domovy, pričom neprekračujú vonkajšie hranice štátu. Ministerstvo pre adaptáciu na klimatické zmeny vo Vanuatu pripravilo dokument s názvom *Národná stratégia klimatických zmien a vysídľovania v dôsledku prírodných katastrof* (ďalej

---

¹²⁰ PDD Workplan (2016-2019) – adopted on 15 January 2017. [online]. 2017. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2015/02/15012017-PDD-Workplan.pdf>

¹²¹ Ibid. s.1.

„Národná stratégia“), ktorý poukazuje na všetky výzvy a nástrahy spojené s plánovaným presídľovaním obyvateľstva v rámci krajiny. Znamená to, že vo Vanuatu sa v terminológii vnútornej migrácie oficiálne rozoznala a vyčlenila samostatná skupina vnútorných environmentálnych migrantov.¹²²

Pre tento malý pacifický štát skladajúci sa približne z 80 ostrovov znamenalo vytvorenie Národnej stratégie veľký krok. Jeho authority musia klásť stále väčší dôraz na problematiku vnútornej environmentálnej migrácie, ktorá je dôsledkom veľkej zraniteľnosti krajiny na prírodné katastrofy. Podľa Správy o stupni svetového ohrozenia (World Risk Report) publikovanej v roku 2016 získalo Vanuatu z celkového počtu 171 krajín prvé miesto, čím sa stalo prírodnými katastrofami najohrozenejšou krajinou.¹²³

3.5.3 Prvá simulácia prírodnej katastrofy medzi Panamou a Kostarikou

Ďalším príkladom skorého úspechu bolo predstavenie tzv. *Štandardných operačných postupov* (Standard Operating Procedures, ďalej „SOPs“), ktorých primárnou úlohou bolo poskytnúť efektívnejšie a adekvátnejšie konkrétne odpovede a reakcie na vysídľovanie obyvateľstva vplyvom prírodných katastrof na spoločných hraniciach Panamy a Kostariky.¹²⁴ Efektivita a účinnosť týchto postupov bola testovaná počas simulačného cvičenia, ktoré sa uskutočnilo 21.-22. augusta 2017 na hraničnom priechode *Sabalito de Coto Brus* medzi dvomi vyššie spomínanými krajinami.¹²⁵ Na dvojdňovom simulačnom cvičení participovali predstavitelia relevantných ministerstiev oboch štátov spolu s Národnými spoločnosťami Červeného kríža a zástupcami IOM a UNHCR.¹²⁶

---

¹²² CONNELL, Jessie - COELHO, Sabira. *Planned relocation in Asia and the Pacific* [online]. 2018. s. 2. [cit. 2018-12-28]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/connell-coelho.pdf>

¹²³ NAUPA, Anna - BRIEN, Derek. *FOSTERING PEACEFUL SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE PACIFIC UNDER THE 2030 AGENDA* [online]. 2018. s. 17. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: https://www.unescap.org/sites/default/files/WP18_02%20Sustainable%20Development%20and%20Conflict%20Prevention%20in%20the%20Pacific_Clean.pdf

¹²⁴ Potreba vytvorenia Štandardných operačných postupov vstúpila do pozornosti najmä po novembri 2016, kedy bola stredná Amerika ťažko zničená v dôsledku hurikánu Otto. Kostarika bezprostredne po tejto prírodnej katastrofe prijala 150 Nikaragujčanov, ktorým krajina poskytla plnú humanitárnu pomoc. Vytvorenie Štandardných operačných postupov malo vytvoriť platformu pre efektívnejšiu a rýchlejšiu odpoveď na podobné situácie v budúcnosti.

¹²⁵ Simulácia bola organizovaná Národným pohotovostným výborom Kostariky a Národnou civilnou ochranou Panamy s podporou Platformy pre vysídlenie po prírodnej katastrofe.

¹²⁶ *First Disaster Displacement Bi-National Workshop in Central America*. [online]. 2017. [cit. 2018-12-28]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/first-disaster-displacement-bi-national-workshop-in-central-america>

Počas prvého dňa boli v rámci pracovných skupín preskúvané a prediskutované jednotlivé SOPs. Druhý deň boli tieto aplikované do praxe počas simulovanej situácie, v ktorej krajiny predpokladali, že ich postihlo zemetrasenie s magnitúdou 7,6. V dôsledku takejto prírodnej katastrofy by museli oba štáty čeliť nielen obrovskému poškodeniu infraštruktúry, ale i rozsiahlym požiarom a veľkému množstvu zranených, stratených a mŕtvych osôb. Analýzy oboch krajín predpokladali zvýšený počet ľudí prekračujúcich vonkajšie hranice v snahe nájsť zdravotnú pomoc, úkryt a jedlo. Preto museli v danej situácii implementovať SOPs, zamerať sa na ich prípadné nedostatky a aktivovať ochranné a asistenčné mechanizmy zamerané na pomoc vonkajším environmentálnym migrantom.

Táto úspešná aktivita bola vôbec prvou simuláciou svojho druhu a zároveň jednou z aktivít vedúcich v konečnom dôsledku k splneniu čiastkového cieľa Pracovného programu. Týmto cieľom bolo zaviesť riadne používanie pravidiel dočasnej ochrany a ďalších prostriedkov migračného manažmentu, ktoré mali byť postupne všeobecne aplikované vo všetkých situáciách, kedy boli osoby nútené prekračovať vonkajšie hranice štátov kvôli vznikajúcim prírodným katastrofám.¹²⁷

3.6 Globálny pakt o migrácii

Platforma vytvorila pevný základ pre vytváranie partnerstiev v oblasti právnej ochrany a pomoci obetiam klimatických zmien a prírodných katastrof. Predstavitelia Platformy sa v októbri 2017 spolu s predstaviteľmi UNHCR a nemeckou vládou stretli na pôde UNHCR, aby prediskutovali ďalšie konkrétne riešenia a možnosti vzájomnej budúcej spolupráce v otázke medzinárodnoprávnej ochrany environmentálnych migrantov. Predseda Platformy, Walter Kälin, vyjadril svoje presvedčenie, že ďalším krokom v problematike environmentálnej migrácie by malo byť zahrnutie tohto fenoménu do Globálneho paktu o migrácii (Global Compact for Migration), ako i do Globálneho paktu o utečencoch (Global Compact for Refugees). Zdôraznil, že tento krok by nemal predstavovať pre signatárske krajiny nové povinnosti. Naopak, jeho cieľom by bolo

---

¹²⁷ *Costa Rica and Panama Prepare for Cross-Border Disaster-Displacement*. [online]. 2017. [cit. 2018-12-28]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/costa-rica-and-panama-prepare-for-cross-border-disaster-displacement>

posilniť už existujúcu spoluprácu na regionálnej úrovni a zároveň harmonizovať národné snahy.¹²⁸

Vízia Waltera Kälina sa skutočne zrealizovala o viac ako rok po predstavení jeho plánu na pôde UNHCR. Počas medzivládnej konferencie, ktorá sa konala 10. – 11. decembra 2018 v marockom kráľovskom meste Marrákeš, bol prijatý *Globálny pakt o bezpečnej, riadenej a legálnej migrácii* (Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, ďalej „Globálny pakt o migrácii“).¹²⁹ Tento pakt sa stal prvou, medzivláadne vyjednanou dohodou, ktorá bola pripravovaná pod záštitou OSN, s cieľom vytvoriť ucelený a vyčerpávajúci jednotný dokument o všetkých aspektoch a druhoch medzinárodnej migrácie. Vznikol na základe rezolúcie OSN 71/1 s názvom *New Yorská deklarácia o utečencoch a migrantoch*, na základe ktorej sa mal začať proces medzivládnych negociácií, ktorého cieľom malo byť práve dohodnutie a prijatie obsahu Globálneho paktu o migrácii.¹³⁰

Globálny pakt o migrácii v sebe zahŕňa celú množinu odporúčaní a opatrení, ktorých dodržiavanie a vykonávanie má v konečnom dôsledku viesť k naplneniu 23 cieľov, ktoré sú v dokumente vytyčené. Prijatie tohto dokumentu sa považuje za skutočný prelom v oblasti environmentálnej migrácie, nakoľko prostredníctvom neho oficiálne uznalo medzinárodné spoločenstvo vôbec po prvýkrát klimatické zmeny za príčinu migrácie obyvateľstva. Okrem toho predkladá štátom návrhy a spôsoby, ako pristupovať ku komunitám, ktoré sú nútené opustiť svoje domovy buď kvôli náhlym prírodným katastrofám, alebo v dôsledku neustále sa zhoršujúcich prírodných podmienok.¹³¹

Riešením environmentálnej migrácie sa dokument zaoberá najviac v súvislosti s druhým a piatym cieľom. Druhý cieľ, ktorým je snaha *minimalizovať nepriaznivé podnety a štrukturálne faktory, nútiace ľudí opustiť krajinu svojho pôvodu*, obsahuje samostatnú sekciu, ktorá sa venuje nepriaznivým

---

¹²⁸ *Concrete solutions to disaster displacement discussed at UNHCR Excom side event*. [online]. s. 2. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: <https://www.unhcr.org/59e5fde47.pdf>

¹²⁹ *Intergovernmental Conference on the Global Compact for Migration*. [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/conf/migration/>

¹³⁰ *Global compact for migration*. [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: <https://refugeesmigrants.un.org/migration-compact>

¹³¹ TAYLOR, Lin. UN's New Migration Pact Offers Hope for Climate Refugees [online]. In: Global Citizen. 2018. [cit. 2019-01-27]. Dostupné na: <https://www.globalcitizen.org/en/content/united-nations-migration-compact-climate-refugees/>

podnetom klimatických zmien, prírodných katastrof a degradácie životného prostredia.¹³² V nej je spomenutá potreba kooperovať s druhými štátmi a spoločne pochopiť a predvídať trasy environmentálnych migrantov. Okrem toho majú krajiny povinnosť zabezpečiť environmentálnym migrantom prístup k humanitárnej pomoci, vďaka ktorej budú týmto osobám zaručené základné potreby a tým i rešpektované ich základné práva.¹³³

Piaty cieľ pojednáva o možnostiach zvýšenia dostupnosti a flexibility ciest pre legálnu migráciu prostredníctvom rôznych vzdelávacích programov, sprostredkovania štipendií, sezónnych pracovných ponúk a pod. Týmto formám pomoci environmentálnym migrantom sa viac venujeme v nasledujúcej kapitole v súvislosti s programami iniciovanými Novým Zélandom a Austráliou pre obyvateľov malých ostrovných štátov Pacifiku.

Dôležité je poznamenať, že podobne ako i predchádzajúce iniciatívy, nie je ani Globálny pakt o migrácii právne záväzným dokumentom. Jeho cieľom je poukázať na výhody spolupráce pri spoločnej eliminácii rizík a nevýhod, ktorým cieľové a tranzitné krajiny, ako i krajiny pôvodu, musia čeliť.¹³⁴

3.7 Iniciatívy v Pacifiku

Platforma pre vysídlenie po prírodnej katastrofe vytvorila pevný základ na riešenie problematiky environmentálnej migrácie i v oblasti Pacifiku. Predstavitelia ostrovných štátov nachádzajúcich sa v Tichom oceáne schválili počas 47. Fóra ostrovných pacifických štátov, ktoré sa konalo v septembri 2016, dokument nazvaný *Rámec pre odolný rozvoj v krajinách Tichého oceánu 2017 - 2030*. Jeho cieľom bolo vytvoriť regionálny rámec pre integrované prístupy k aktivitám namiereným proti klimatickým zmenám a k spoločnému riadeniu rizík spojených s prírodnými katastrofami.¹³⁵ Podpora rozvojovej

---

¹³² IONESCO, Dina and CHAZALNOËL, Mariam Traore. *Perspectives on Environmental Migration — 10 Key Takeaways from the Global Compact for Migration*. [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2019-01-12]. Dostupné na:

<http://weblog.iom.int/perspectives-environmental-migration%C2%A0%E2%80%9410-key-takeaways-%C2%A0global-compact-migration%C2%A0>

¹³³ 73/195. *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration: Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2018* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2019-01-27]. Dostupné na: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/195

¹³⁴ *The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM)*. [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/conf/migration/global-compact-for-safe-orderly-regular-migration.shtml>

¹³⁵ *Platform on Disaster Displacement: Follow-up to the Nansen Initiative* [online]. s. 10. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2018/10/Platform-on-Disaster-Displacement-leaflet-EN_for_website.pdf

politiky malých ostrovných štátov Pacifiku spolu s pomocou implementovania Rámca mala v konečnom dôsledku pomôcť splniť jeden z čiastkových cieľov Pracovného programu, akým bol cieľ lepšej koordinácie a spolupráce v oblasti výskumu a vedeckého a politického dialógu.¹³⁶

Ďalším úspešným krokom bolo založenie Pacifického partnerstva v oblasti postupu proti klimatickým zmenám (the Climate Action Pacific Partnership, ďalej „CAPP“), ktorého konferencia, konajúca sa 3. - 4. júla 2017 v Suve, bola slávnostne otvorená slovami: „*Pokiaľ svet nezačne riešiť najdôležitejšiu výzvu súčasnosti, potom bude Pacifik, akým ho poznáme, odsúdený k záhube.*“¹³⁷ Autor tejto myšlienky, Frank Bainimarama¹³⁸, vo svojom príhovore kládol dôraz najmä na nutnosť podporiť a posilniť zapojenie SIDS do globálnej agendy zameranej na opatrenia proti klimatickým zmenám.¹³⁹

Lídri týchto krajín ešte v roku 2015 vydali Deklaráciu Suva, v ktorej apelovali najmä na veľké rozvinuté krajiny produkujúce najviac emisií, aby podnikli tvrdé opatrenia zamerané na boj proti klimatickým zmenám. Dopad zhoršujúcich sa klimatických podmienok na SIDS je katastrofálny. V súčasnosti patria SIDS k vôbec najzraniteľnejším krajinám voči meniacim sa klimatickým zmenám, pričom ich bezprostredne ohrozuje najmä zvyšujúca sa hladina mora. Vzhľadom k veľkosti obyvateľstva sa práve Tuvalu, Vanuatu, Mikronézia a Kiribati, malé ostrovné štáty ležiace v Tichom oceáne, často vyskytujú medzi prvými piatimi najzraniteľnejšími krajinami sveta, ktorých obyvatelia sú nútení vysídliť sa kvôli prírodným katastrofám.¹⁴⁰

Podľa oficiálnych správ Svetovej banky hrozí kvôli neustále narastajúcej hladine mora a vysokým prílivovým vlnám do roku 2050 zatopenie polovice územia osady Bikenibeu v Kiribati, ktorá je domovom pre 6 500 obyvateľov krajiny.¹⁴¹ Rovnako hrozivé sú i odhady prezentované v roku 2007 počas zasadnutia IPCC, podľa ktorých môže hladina

---

¹³⁶ *PDD Workplan (2016-2019) – adopted on 15 January 2017.* [online]. 2017. s. 8. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2015/02/15012017-PDD-Workplan.pdf>

¹³⁷ *How Fiji is Affected by Climate Change.* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2019-01-25]. Dostupné na: <https://cop23.com.fj/fiji-and-the-pacific/how-fiji-is-affected-by-climate-change/>

¹³⁸ Frank Bainimarama je súčasným ministerským predsedom Fidži, pričom počas vykonávania tejto funkcie zastával v novembri 2017 i pozíciu prezidenta Konferencie OSN o klimatických zmenách v Bonne (the UN Climate Change Conference in Bonn, COP 23).

¹³⁹ *Climate Action Pacific Partnership Event.* [online]. In: UN Climate Change Conference : Bonn 2017 - 2018. 2017. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://cop23.com.fj/climate-action-pacific-partnership-event/>

¹⁴⁰ BILAK, Alexandra – CARDONA-FOX, Gabriel – GINETTI, Justin. *GRID 2016: Global Report on Internal Displacement.* [elektronický zdroj]. Internal Displacement Monitoring Centre, 2016. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <http://www.internal-displacement.org/globalreport2016/pdf/2016-global-report-internal-displacement-IDMC.pdf>

¹⁴¹ The Pacific Islands. [online]. In: *UN Climate Change Conference : Bonn 2017 - 2018.* 2017. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://cop23.com.fj/fiji-and-the-pacific/pacific-islands/>

mora dosiahnuť v roku 2090 o 8 až 16 palcov¹⁴² viac v porovnaní s úrovňou v roku 1990.¹⁴³ Treba poznamenať, že tieto odhady sa viažu na pozitívne prognózy vývoja klimatických zmien, takže výškový rozdiel hladiny mora môže byť v konečnom dôsledku oveľa vyšší. Podľa odhadov americkej neziskovej spoločnosti známej pod názvom Národná akadémia vedcov (the National Academy of Sciences) môže dokonca hladina mora vzrásť do roku 2100 o 16 až 56 palcov¹⁴⁴ v porovnaní s rokom 1990.¹⁴⁵

V poradí piata hodnotiaca správa IPCC z roku 2014 potvrdila, že zvyšovanie hladiny mora nadobúda v západnej oblasti Tichého oceána štvornásobne vyššiu hodnotu oproti celosvetovému priemeru. Klimatické zmeny v tejto oblasti negatívne ovplyvňujú ekosystém potrebný na udržanie ekonomickej stability SIDS. Postupné narúšanie ekosystému ohrozuje kvalitu vypestovanej úrody a predstavuje hrozbu pre pobrežné usadlosti, ako i pre vybudovanú infraštruktúru. Okrem toho je ohrozený celkový ekonomický rast regiónu, nakoľko sa väčšina všetkých socioekonomických aktivít sústreďuje hlavne do nízkopoložených pobrežných oblastí.¹⁴⁶

3.7.1 Predaj časti štátneho územia ako prejav solidarity

V nasledujúcej stati si priblížime jeden z úspešných krokov vpred z hľadiska medzinárodnoprávnej pomoci a ochrany poskytnutej krajinám, najviac ohrozených dvíhajúcou sa hladinou mora.

Predstavitelia Fidži sa v roku 2009 na konferencii strán Rámcového dohovoru OSN o klimatických zmenách (the United Nations Framework Convention on Climate Change, ďalej „UNFCCC“) v Kodani vyjadrili, že ostrovný štát bude v krátkej budúcnosti ochotný

---

¹⁴² Palec je jednotka dĺžky rovnajúca sa dvanástine stopy, čo v absolútnej hodnote predstavuje 2,54 centimetra.

¹⁴³ Podľa Agentúry Spojených štátov amerických pre ochranu životného prostredia (United States Environmental Protection Agency, ďalej „US EPA“) sa hladina morí zvýšila o 8 palcov do roku 2007 počas 137 rokov. Podľa predikcie je teda potrebné očakávať minimálne rovnaký alebo dokonca dvojnásobný nárast v období kratšom o 37 rokov.

¹⁴⁴ Šírka rozpätia dokazuje, že rast hladiny mora sa bude odvíjať od postoja štátov k boju proti klimatickým zmenám a od reakcie sveta na zhoršujúce sa klimatické podmienky.

¹⁴⁵ ASTAIZA, Randy. 11 Islands That Will Vanish When Sea Levels Rise. [online]. In *Business Insider*. 2012. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://www.businessinsider.com/islands-threatened-by-climate-change-2012-10/#kiribati-1>

¹⁴⁶ *Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects*. [online]. 2014. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <http://www.ipcc.ch/report/ar5/wg2/>

a schopný predať časť svojho územia štátu Kiribati. Fidžijská vláda svoj sľub splnila o 5 rokov neskôr, v roku 2014.¹⁴⁷

Dôvodom takejto pomoci vo forme predaja pôdy bol najmä postupne sa zmenšujúci rozsah obrábateľných oblastí na ostrovoch Kiribati. Obyvatelia tohto štátu sú vo vážnom ohrození a musia podľa vedcov čeliť každoročne dvojmilimetrovému zvyšovaniu hladiny mora, pričom sa očakáva, že vplyvom klimatických zmien sa toto číslo bude v krátkej budúcnosti zvyšovať.¹⁴⁸ Neustále narastajúca hladina mora spôsobuje, že slaná voda sa prelieva ponad postavené ochranné múry a znehodnocuje kvalitu a úrodnosť pôdy, na ktorej sa doposiaľ pestovalo ovocie, zelenina a iné plodiny. Úrodná pôda na území Fidži má umožniť obyvateľom Kiribati pestovať potrebné plodiny a uspokojiť tak potreby občanov a zabezpečiť tým potravinovú bezpečnosť krajiny. Takéto opatrenia môžu pomôcť oddialiť potrebné vysídlenie obyvateľstva, ktoré však v prípade Kiribati bude skôr či neskôr nevyhnutné. Fidžijská vláda preto okrem prvotného cieľa súhlasila i s možnosťou privítať na tomto území občanov a celé komunity Kiribati v prípade, ak budú nútení opustiť svoje domovy.¹⁴⁹

Tento krok iba podčiarkol narastajúci význam vzájomnej pomoci malých ostrovných pacifických štátov a solidarity, ktorú k sebe prechovávajú. Zároveň podobné iniciatívy smerujú k zníženej závislosti ostrovných pacifických štátov od pomoci iných regiónov a medzinárodných spoločností, čím sa malé ostrovné štáty v Tichom oceáne stávajú v konečnom dôsledku sebestačnejšími v boji proti klimatickým zmenám a prírodným katastrofám.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ PASHLEY, Alex. *Islanders will start leaving Kiribati in 2020 as rising seas make life too difficult, according to its president Anote Tong*. [online]. 2018. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: <http://www.climatechangenews.com/2016/02/18/kiribati-president-climate-induced-migration-is-5-years-away/>.

¹⁴⁸ *Kiribati Cabinet approves plan to buy land in Fiji for climate refugees*. [online]. 2012. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: <http://www.climatechangenews.com/2012/03/09/kiribati-cabinet-approves-plan-to-buy-land-in-fiji-for-climate-refugees/>.

¹⁴⁹ KLEPP, Silja - HERBECK, Johannes. The politics of environmental migration and climate justice in the Pacific region. [online] In *Journal of Human Rights and the Environment*. 2016, roč. 7, č. 1, s. 69. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Silja_Klepp/publication/299575803_The_politics_of_environmental_migration_and_climate_justice_in_the_Pacific_region/links/5852859708aef7d030a4eaa9/The-politics-of-environmental-migration-and-climate-justice-in-the-Pacific-region.pdf

¹⁵⁰ ROBERTS, Erin - STEPHANIE, Andrei. The rising tide: migration as a response to loss and damage from sea level rise in vulnerable communities [online]. In *Int. J. Global Warming*. 2015, roč. 8, č. 2, s. 264. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: <https://www.inderscienceonline.com/doi/pdf/10.1504/IJGW.2015.071965>

Plochu, ktorú Kiribati odkúpili na území Fidži, by mohla kiribatská vláda využiť na ochranu a premiestnenie obyvateľov krajiny v tom prípade, ak nebude existovať žiaden iný spôsob, ako ochrániť zdravie a životy občanov. Takmer 6 000 akrov¹⁵¹ veľká plocha, ktorá sa rozprestiera na druhom najväčšom fidžijskom ostrove Viti Levu, by mala byť postačujúca na ubytovanie celého kiribatského národa.¹⁵² Vtedajší prezident Kiribati, Atone Tong, ocenil obrovskú pomoc zo strany Fidži a označil túto krajinu za „*vôbec prvý národ, ktorý ti povie, že ak potrebuješ miesto na život, môžeš prísť a žiť na ich území.*“¹⁵³

Zaujímavosťou je, že hoci Fidži predalo časť svojho územia Kiribati a otvorene presadzuje svoju ochotu prijať v prípade núdze environmentálnych migrantov i z ďalších malých ostrovných štátov Pacifiku, samotná krajina nepovažuje medzinárodnú migráciu za najdôležitejší spôsob ochrany svojich obyvateľov. Naopak, Fidži sa v súčasnosti sústreďuje najmä na vnútornú migráciu, konkrétne na presídľovanie obyvateľov žijúcich v nízkopoložených územiach do oblastí s vyššou nadmorskou výškou. Predstavitelia Fidži sú si však plne vedomí faktu, že interná migrácia ako spôsob adaptácie na zhoršujúce sa klimatické podmienky bude účinná iba z krátkodobého hľadiska, no v dlhodobom horizonte bude potrebné pripraviť vhodné podmienky na medzinárodnú migráciu.¹⁵⁴

3.7.1.1 Zánik štátneho územia ako základného prvku štátu

Fenoménu vysídlenia národa v dôsledku postupného zaplavenia celého štátu musia čeliť nielen Kiribati, ale viaceré malé ostrovné krajiny, nachádzajúce sa zväčša v Tichom oceáne. Pomoc, akú obyvateľom Kiribati navrhla fidžijská vláda, na jednej strane poskytuje obyvateľom reálnu fyzickú ochranu, no na strane druhej má právne medzery, ktorým sa treba venovať. V prípade, že sa celé územie Kiribati zaplaví pod úroveň hladiny mora, bude musieť medzinárodná verejnosť prehodnotiť význam definície zvrchovaného štátu. Odborná verejnosť sa v danej otázke delí na dva tábory, majúce odlišný názor a pohľad na problematiku. Jedna skupina právnikov a odborníkov verí, že spolu

---

¹⁵¹ Aker (z angl. acre) je jednotka britskej plošnej miery. 1 akker = 4 046,873 m²

¹⁵² Kiribati malo v roku 2017 podľa údajov Svetovej banky 116 398 obyvateľov.

¹⁵³ PASHLEY, Alex. *Islanders will start leaving Kiribati in 2020 as rising seas make life too difficult, according to its president Anote Tong.* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: <https://www.climatechangenews.com/2016/02/18/kiribati-president-climate-induced-migration-is-5-years-away/>

¹⁵⁴ THOMAS, Adelle – BENJAMIN, Lisa. Policies and mechanisms to address climate-induced migration and displacement in Pacific and Caribbean small island developing states. [online]. In: *International Journal of Climate Change Strategies and Management*. roč. 10, č. 1, s. 93. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/IJCCSM-03-2017-0055>

so zánikom územia ako jedného zo základných znakov štátu by mali i jej obyvatelia zostať *de facto* bez štátnej príslušnosti.¹⁵⁵ Druhá skupina sa prikláňa k názoru, že strata územia vplyvom klimatických zmien by nemala mať negatívny dopad na schopnosť a možnosť vlády vykonávať štátnu moc nad obyvateľmi štátu. Crawford označuje takéto vlády ako tzv. „*vlády v exile*“ a zdôrazňuje, že strata teritória nepredstavuje automaticky i stratu zvrchovanosti a štátnosti.¹⁵⁶

3.7.2 Pracovné a edukačné programy ako nástroj lepšej adaptácie

V nasledujúcej stati si priblížime viaceré programy Austrálie a Nového Zélandu, ktoré sú najmä predstaviteľmi malých ostrovných štátov Tichého oceána chápané ako efektívne nástroje pomoci a adaptácie na klimatické zmeny.¹⁵⁷ Okrem výhod, ktoré so sebou tieto projekty prinášajú, si priblížime i kritiku a priestor na možné reformy a zlepšenia. Hoci samotný Nový Zéland ani Austrália doposiaľ neprijali v súvislosti s ochranou environmentálnych migrantov žiaden ucelený, právne záväzný dokument, nasledujúce programy sú akousi prípravou na masívny prílev environmentálnych migrantov, ktorý treba očakávať v prípade úplného zaplavenia malých ostrovných štátov.

3.7.3 Iniciatíva KANI

Prvý vzdelávací program, ktorý si priblížime, bol predstavený ešte v roku 2006 a jeho iniciátorom bola práve austrálska vláda. Tá symbolicky pomenovala model ako „*Iniciatíva pomoci Austrálie štátu Kiribati*“ (Kiribati Australia Nursing Initiative, ďalej „KANI“). Tento pilotný program austrálskej pomoci bol financovaný Austrálskou agentúrou pre medzinárodný rozvoj, ktorá na projekt vyčlenila 20,8 milióna austrálskych

---

¹⁵⁵ ROBERTS, Erin - STEPHANIE, Andrei. The rising tide: migration as a response to loss and damage from sea level rise in vulnerable communities [online]. In *Int. J. Global Warming*. 2015, roč. 8, č. 2, s. 264. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na:

<https://www.inderscienceonline.com/doi/pdf/10.1504/IJGW.2015.071965>

¹⁵⁶ CRAWFORD, James. *The Creation of States in International Law*. [elektronický zdroj]. Oxford University Press, Oxford. 2006. [cit. 2019-01-13]. ISBN: 9780198260028.

¹⁵⁷ KLEPP, Silja – HERBECK, Johannes. The Politics of Environmental Migration and Climate Justice in the Pacific Region. [online]. In: *Journal of Human Rights and the Environment*, 2016, roč. 7, č. 1. s. 68. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na:

https://www.researchgate.net/profile/Silja_Klepp/publication/299575803_The_politics_of_environmental_migration_and_climate_justice_in_the_Pacific_region/links/5852859708aef7d030a4eaa9/The-politics-of-environmental-migration-and-climate-justice-in-the-Pacific-region.pdf

dolárov.¹⁵⁸ Projekt KANI bol realizovaný od marca 2006 do júna 2014 v štáte Queensland, rozlohou druhom najväčšom štáte Austrálskeho zväzu, nachádzajúcom sa na severovýchode štátu.

Vďaka tomuto programu mali kiribatskí absolventi možnosť získať štipendium, ktoré im umožňovalo absolvovať na univerzite v Brisbane doplnkové kurzy a tréningy v oblasti opatrovníctva a ošetrovateľstva. Zámerom projektu bolo vyškoliť zdravotné sestry a ošetrovateľov, ktorí budú i v prípade nutnosti opustiť svoje domovy kvôli prírodným katastrofám natoľko vzdelaní, že sa v zahraničí budú môcť zaradiť ku skupine kvalifikovaných migrantov. V prípade migrácie ako odpovedi na zhoršujúce sa životné podmienky by mali byť preto účastníci programu schopní rýchlejšie sa adaptovať na nové prostredie.¹⁵⁹

Tí obyvatelia Kiribati, ktorí sa bezprostredne po absolvovaní programu rozhodli vrátiť domov, mali prispieť k zvýšeniu úrovne zdravotnej starostlivosti v tejto krajine. Naopak, ich rozhodnutie uplatniť svoje vzdelanie v zahraničí malo mať pozitívny vplyv na výšku remitencií prúdiacich na Kiribati. Zvýšený podiel remitencií na celkových devízových príjmoch krajiny mal prispieť k zníženej závislosti malého ostrovného štátu od zahraničnej pomoci a zároveň mal podporiť pozitívny vývoj domácich komunít.¹⁶⁰

Program KANI mal byť výhodný nielen pre obyvateľov Kiribati, ale i pre samotnú Austráliu. Tá v súčasnosti trpí veľkým nedostatkom kvalifikovaných pracovníkov v oblasti zdravotníctva a je vysoko závislá na príleve kvalifikovanej pracovnej sily. Kiribatská pracovná sila mala teda pomôcť vyplniť medzeru medzi dopytom po ošetrovateľoch na austrálskom trhu práce a ich nepostačujúcou ponukou.¹⁶¹

Autori nezávislej správy z roku 2013, ktorých zámerom bolo analyzovať dovtedajšie výsledky programu KANI, opísali tento projekt ako *“inovatívny model dopomáhajúci k rozvoju malých, environmentálne zraniteľných ostrovných štátov“*. Okrem

---

¹⁵⁸ SHAW, Lea – EDWARDS, Murray – RIMON, Akka. *KANI Independent Review : AidWorks Initiative Number: ING466* [elektronický zdroj]. 2013. s. 5. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/kiribati-australia-nursing-initiative-independent-report.pdf>

¹⁵⁹ FARQUHAR, Harriet. *“Migration with Dignity”: Towards a New Zealand Response to Climate Change Displacement in the Pacific* [elektronický zdroj]. 2015. s. 14. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: <http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLawRw/2015/4.pdf>

¹⁶⁰ McADAM, Jane. *Should I Stay or Should I Go? Shaping International Responses to Climate Change Climate Change, Disasters and Displacement*. [elektronický zdroj]. 2017. s. 4. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: https://www.kaldorcentre.unsw.edu.au/sites/default/files/JM_LSJ%20April%20202.pdf

¹⁶¹ SHAW, Lea – EDWARDS, Murray – RIMON, Akka. *KANI Independent Review : AidWorks Initiative Number: ING466* [elektronický zdroj]. 2013. s. 20. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/kiribati-australia-nursing-initiative-independent-report.pdf>

toho zistili, že projekt „*napomáha dosiahnuť Kiribati trvalo udržateľný rozvoj a lepšie čeliť výzvam, ktoré pre obyvateľov predstavujú klimatické zmeny*“.¹⁶² Program súčasne účinne reagoval na viaceré problémy, konkrétne na rýchly populačný rast a relatívne vysokú nezamestnanosť na Kiribati. Okrem toho sa vďaka programu podarilo znížiť i nedostatok kvalifikovaných pracovných sestier a ošetrovateľov nielen na austrálskom, no i na svetovom trhu práce.¹⁶³

Projekt KANI nie je jediným programom Austrálie zameraným na pomoc obyvateľom Kiribati. Spomedzi ďalších významných projektov možno spomenúť aktívnu pomoc sprostredkovanú pre Kiribatský technologický inštitút (the Kiribati Institute of Technology, ďalej „KIT“). Študenti študujúci na tomto inštitúte majú možnosť dosiahnuť v rôznych odboroch vzdelanie, ktoré je v súlade s austrálskym vzdelávacím systémom, a vďaka ktorému budú mať v budúcnosti zvýhodnenú pozíciu na austrálskom trhu práce. Takáto forma pomoci je, rovnako ako iniciatíva KANI, plne v súlade so stratégiou nesúcou názov „*migrácia s dôstojnosťou*“, ktorú sa kiribatská vláda snaží implementovať.¹⁶⁴ Táto stratégia je zameraná na to, aby sa obyvatelia Kiribati a iných ostrovných krajín Pacifiku necítili ako utečenci v situácii, keď budú musieť kvôli prírodným katastrofám a potápajúcim sa ostrovom opúšťať svoje domovy. Umožňuje im odísť „s dôstojnosťou“ a s možnosťou využiť svoje vzdelanie a kvalifikáciu na zahraničných trhoch práce, ktoré budú pre tieto cieľové skupiny obyvateľstva otvorené.¹⁶⁵

Program KANI a iniciatíva KIT sú iba vzorovými príkladmi projektov, ktoré do určitej miery súvisia s možnými formálnymi alebo neformálnymi postupmi budúceho presídľovania. Dva vyššie spomenuté programy boli pre potreby tejto diplomovej práce vybraté za účelom vyzdvihnutia faktu, že štát Kiribati má v súčasnosti spomedzi všetkých malých ostrovných štátov Pacifiku vyvinutý najkomplexnejší mechanizmus pre medzinárodnú „*migráciu s dôstojnosťou*“. Predstavitelia Kiribati v roku 2013 dokonca

---

¹⁶² Ibid. s.11.

¹⁶³ McADAM, Jane. *Should I Stay or Should I Go? Shaping International Responses to Climate Change Climate Change, Disasters and Displacement*. [elektronický zdroj]. 2017. s. 4. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: https://www.kaldorcentre.unsw.edu.au/sites/default/files/JM_LSJ%20April%202017.pdf

¹⁶⁴ KLEPP, Silja – HERBECK, Johannes. The Politics of Environmental Migration and Climate Justice in the Pacific Region. [online]. In: *Journal of Human Rights and the Environment*, 2016, roč. 7, č. 1. s. 67. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Silja_Klepp/publication/299575803_The_politics_of_environmental_migration_and_climate_justice_in_the_Pacific_region/links/5852859708aef7d030a4eaa9/The-politics-of-environmental-migration-and-climate-justice-in-the-Pacific-region.pdf

¹⁶⁵ McNAMARA, Karen. Cross-border migration with dignity in Kiribati. [online]. In: *Forced Migration Review*. 2015, s. 62. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/climatechange-disasters/mcnamara.pdf>

vytvorili oficiálny dokument s názvom Národný rámec štátu Kiribati týkajúci sa klimatických zmien a adaptácie na tieto zmeny, ktorý obsahuje samostatnú sekciu pojednávajúcu o budúcom potrebnom presídlení obyvateľstva.¹⁶⁶

3.7.3.1 Kritika programu KANI

Program KANI nemá v súčasnosti iba svojich priaznivcov, ale aj odporcov. Tí tvrdia, že Austrália využíva túto iniciatívu a jej podobné projekty na získanie migrantov ako lacnej pracovnej sily bez zaručenia dostatočných práv.¹⁶⁷ Rovnako sa kritike tento program nevyhýba ani v spojitosti s vyššie spomínanou karibskou stratégiou „*migrácia s dôstojnosťou*“. Odporcovia vyjadrujú svoje obavy, že spojenie takýchto programov s podobnými „*elitnými*“ národnými stratégiami môže spôsobiť, že pri migrácii a budúcom vysídľovaní budú zvýhodňované najmä mladšie a vzdelanejšie osoby zo strednej a vyššej sociálnej vrstvy.

3.7.4 Program PAC

Nový Zéland v roku 2002 predstavil schému zvanú the Pacific Access Category¹⁶⁸ (ďalej „PAC“), prostredníctvom ktorej môžu obyvatelia Kiribati, Tuvalu, Tonga a Fidži každoročne získať trvalé bydlisko na Novom Zélande. Spomedzi všetkých obyvateľov týchto troch štátov, ktorí sa uchádzajú o trvalý pobyt, môže každoročne uspieť iba 75 ľudí z Kiribati, rovnaký počet z Tuvalu, 250 obyvateľov Tonga a taktiež 250 ľudí z Fidži.¹⁶⁹ Títo môžu po usadení sa na Novom Zélande požiadať oficiálnou cestou o možnosť priviezt' do krajiny i členov najbližšej rodiny.

Program PAC možno považovať za akýsi spôsob asistencie obyvateľom týchto malých ostrovných štátov. Vďaka nemu môžu získať trvalý pobyt na Novom Zélande

---

¹⁶⁶ THOMAS, Adelle – BENJAMIN, Lisa. Policies and mechanisms to address climate-induced migration and displacement in Pacific and Caribbean small island developing states. [online]. In: *International Journal of Climate Change Strategies and Management*. roč. 10, č. 1, s. 93. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/IJCCSM-03-2017-0055>

¹⁶⁷ BRICKENSTEIN, Christine. „Impact Assessment of Seasonal Labour Migration in Australia and New Zealand: A Win-Win Situation?“ [online]. In: *Asian and Pacific Migration Journal*. 2015, č. 24(1). [cit. 2019-01-25]. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0117196814565228>

¹⁶⁸ Táto schéma nadviazala na sezónne pracovné dohody, vďaka ktorým mohli obyvatelia Tuvalu a Kiribati pracovať na Novom Zélande.

¹⁶⁹ STAHL, Charles – APPLEBYARD, Reginald. *Migration and Development in the Pacific Islands: Lessons from the New Zealand Experience* [elektronický zdroj]. 2007. s. 30. [cit. 2019-01-25]. Dostupné na: <http://nauruenv.appspot.com/file/library/regional/Migration%20and%20Development%20in%20the%20Pacific%20Islands.pdf>

i tie osoby, ktoré by inak nespĺňali štandardné kritéria na vstup. Nemožno tvrdiť, že program PAC nemá stanovené pre žiadateľov žiadne kritéria. Pravdou však je, že tieto sú o niečo benevolentnejšie. Osoba musí:

- a) byť v čase podávania žiadosti vo veku 18 – 45 rokov,
- b) obdržať od novozélandského zamestnávateľa pracovnú ponuku,
- c) spĺňať minimálne požiadavky na ovládanie anglického jazyka,
- d) preukázať fyzické a psychické zdravie.¹⁷⁰

3.7.4.1 Možné reformy programu PAC a priestor na zlepšenie

Viacerí autori sa zhodujú, že možná reforma programu PAC by mohla spočívať v rozšírení cieľovej skupiny krajín, ktorých obyvatelia môžu o pobyt a prácu na Novom Zélande požiadať. Priestor na zmenu ponúka i samotný proces nájdenia vhodného zamestnávateľa na Novom Zélande. Hoci v súčasnosti existujú procesy uľahčujúce obyvateľom vyššie spomínaných ostrovov nájsť si prácu, podľa získaných výpovedí je stále tento proces veľmi komplikovaný a ťažký. Možným riešením by bolo preto zapojenie náborových agentov, ktorí by aktívne mohli hľadať pracovné príležitosti pre prišielcov, ktorí potrebujú takýto druh pomoci. Rovnako by osobám, ktoré cestujú na Nový Zéland v časovom predstihu na turistické víza, aby si hľadali prácu, mohla byť poskytnutá dostatočná finančná podpora.¹⁷¹

Veľkú príležitosť na zlepšenie možno vidieť i vo zvýšení kvót pre jednotlivé krajiny, nakoľko súčasné kvóty nie sú postačujúce. Autori výskumu *the Pacific Possible: Labour Mobility* dokonca navrhujú ako jednu zo zmien úplné nahradenie kvótového systému otvoreným prístupom na austrálsky a novozélandský pracovný trh pre obyvateľov Kiribati a Tuvalu, nakoľko práve tieto dve krajiny čelia najvyšším rizikám spojeným s klimatickými zmenami.¹⁷²

---

¹⁷⁰ FARQUHAR, Harriet. "Migration with Dignity": Towards a New Zealand Response to Climate Change Displacement in the Pacific [elektronický zdroj]. 2015. s. 47. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: <http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLawRw/2015/4.pdf>

¹⁷¹ FARQUHAR, Harriet. "Migration with Dignity": Towards a New Zealand Response to Climate Change Displacement in the Pacific [elektronický zdroj]. 2015. s. 47. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: <http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLawRw/2015/4.pdf>

¹⁷² CURTAIN, Richard – DORNAN, Matthew – DOYLE, Jesse – HOWES, Stephen. *PACIFIC POSSIBLE: Labour mobility: the ten billion dollar prize* [elektronický zdroj]. 2016. s. 47. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: <http://pubdocs.worldbank.org/en/555421468204932199/pdf/labour-mobility-pacific-possible.pdf>

3.7.5 Snaha o špeciálnu kategóriu humanitárnych víz

Samotní predstavitelia nového Zélandu si uvedomujú, že pomoc, ktorú v súčasnosti predstavujú, nie je už v súčasnosti postačujúca, nakoľko ročné kvóty sú príliš nízke. Tento fakt viedol súčasného novozélandského ministra pre klimatické zmeny, Jamesa Shawa, k návrhu na vytvorenie a implementáciu špeciálnych humanitárnych víz, ktoré by boli poskytované osobám núteným opustiť svoje domovy kvôli vzrastajúcej hladine mora. Zo začiatku by podľa slov ministra išlo o vytvorenie novej pokusnej kategórie víz, ktoré by každoročne mohlo získať ďalších 100 ľudí žijúcich v bezprostrednom ohrození života.¹⁷³ Návrh je však stále v procese prehodnocovania a je predmetom živých diskusií.

Nie je to prvá iniciatíva Nového Zélandu, ktorou by sa krajina pokúšala o poskytnutie útočiska pre osoby ohrozené klimatickými zmenami. Svetovo známy je prípad z roku 2014, kedy imigračný súd odmietol priznať dvom osobám status utečenca, nakoľko obaja žiadatelia utiekli na Nový Zéland kvôli prírodným katastrofám v krajine ich pôvodu. I napriek odmietnutiu udelenia statusu utečenca im však súd udelil povolenie zostať na území Nového Zélandu, a to z humanitárnych dôvodov. Svoje rozhodnutie súd odôvodnil práve zlou humanitárnou situáciou v Tuvalu, ktorá bola natoľko nehostinná, že poslanie žiadateľov naspäť do krajiny by mohlo bezprostredne ohroziť ich život.¹⁷⁴

3.7.6 Možnosti aplikácie úspešných programov do iných regiónov

Malé ostrovné štáty Pacifiku nie sú jedinou oblasťou, ktorá musí čeliť riziku neustále sa zvyšujúcej hladiny mora a možnosti zatopenia územia. Rovnako zraniteľné voči tomuto prírodnému fenoménu sú i ostrovné krajiny v oblasti Karibiku. Vo všeobecnosti možno tvrdiť, že tieto však neimplementujú politiky týkajúce sa znižovania rizík vyplývajúcich z prírodných katastrof a adaptácie na klimatické zmeny v takom rozsahu, ako je to v prípade štátov Pacifiku. V súčasnosti iba veľmi málo ohrozených ostrovných krajín Karibiku zahŕňa do svojich stratégií a politik problematiku

---

¹⁷³ HALL, Nina. How New Zealand can make world-leading climate refugee visas work [online]. In: *Climate Home News*. 2017. [cit. 2019-01-27]. Dostupné na: <https://www.climatechangenews.com/2017/11/30/new-zealand-can-make-world-leading-climate-refugee-visas-work/>

¹⁷⁴ RANDALL, Alex. New Zealand Proposes Humanitarian Visa for 'Climate Refugees' [online]. In: *The Diplomat*. 2017. [cit. 2019-01-27]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2017/11/new-zealand-proposes-humanitarian-visa-for-climate-refugees/>

integrovanej adaptácie a možné spôsoby znižovania rizík vyplývajúcich z prírodných katastrof.¹⁷⁵

Nedostatok národných politík vzťahujúcich sa na migráciu a potrebu presídľovania v malých ostrovných štátoch Karibiku vedie k potrebe riešiť situácie ad hoc spôsobmi, čo v konečnom dôsledku môže v prípade nutnej migrácie obyvateľstva spôsobiť nesprávnu adaptáciu osôb na nové prostredie. Slabo navrhnuté aktivity presídľovania a nedomyšlené spôsoby riešenia situácie bezprostredne po vzniku prírodných katastrof môžu v konečnom dôsledku viesť iba k zvýšeniu zraniteľnosti a k vystaveniu obyvateľstva ešte väčším rizikám.¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ THOMAS, Adelle – BENJAMIN, Lisa. Policies and mechanisms to address climate-induced migration and displacement in Pacific and Caribbean small island developing states. [online]. In: *International Journal of Climate Change Strategies and Management*. roč. 10, č. 1, s. 94. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/IJCCSM-03-2017-0055>

¹⁷⁶ Ibid. s.96.

4 Diskusia

Na konci prvej kapitoly sme vysvetlili, v čom spočíva tzv. „*právna bublina*“, ktorá je dôsledkom existencie fenoménu environmentálnej migrácie. V tretej kapitole sme priblížili niektoré z mnohých iniciatív na nadnárodnej, národnej i regionálnej úrovni, ktoré predstavujú kľúčové medznieky v oblasti právneho identifikovania a ochrany tejto skupiny ohrozených osôb. **Tabuľka 1** na nasledujúcej strane obsahuje pre účely tejto diplomovej práce vybrané iniciatívy prijaté na medzinárodnej úrovni, ktoré sme si predstavili v predchádzajúcej kapitole.

I napriek značnému pokroku možno tvrdiť, že stále existujú medzery v začlenení problematiky ľudskej mobility ako odpovedi na klimatické zmeny do globálnych politík. Najväčší problém predstavuje povaha medzinárodnými organizáciami vytvorených iniciatív, ktoré majú iba odporúčací charakter. Absencia tzv. „hard law“¹⁷⁷ v oblasti identifikovania a ochrany environmentálnych migrantov znamená, že v súčasnosti stále neexistuje dostatok špecializovaných, právne záväzných predpisov, ktoré by boli zamerané a priamo aplikovateľné na environmentálnych migrantov. Z tabuľky 1 možno vidieť, že v kontexte implementácie obsahu iniciatív do národného „hard law“ boli úspešné najmä Základné princípy vnútorného presídlenia. Krajiny ako napríklad Mozambik a Maldivy ich včlenili do svojej národnej legislatívy, čím sa princípy stali vynúiteľné danými štátmi.

Veľký prínos predstavovala i Nansenova iniciatíva, ktorá poskytla priestor na vzájomné zdieľanie najlepších praktík na národnej úrovni, ktorými jednotlivé krajiny ochraňovali práva a povinnosti vonkajších environmentálnych migrantov. Nansenova iniciatíva tak významne pomohla k implementácii úspešných politík a praktík jedného štátu do národnej legislatívy iných štátov. Jednou z najúspešnejších praktík, zdieľaných na nadnárodnej úrovni práve vďaka tejto iniciatíve, bolo rozhodnutie Brazílie vydávať dočasné humanitárne víza obyvateľom Haitskej republiky po tom, ako ju v roku 2010 zasiahlo silné zemetrasenie. Brazília tak svojím dlhodobým riešením v spolupráci s IOM dopomohla k zníženiu nelegálnej migrácie do krajiny, k lepšiemu, rýchlejšiemu a efektívnejšiemu začleneniu haitských environmentálnych migrantov do spoločnosti, a tým i k udržiavaniu celkovej životnej a bezpečnostnej úrovne Brazílie.

---

¹⁷⁷ „Hard law“ označuje súbor všetkých právne záväzných dokumentov a zákonov, z ktorých vyplývajú signatárskym štátom určité práva a zodpovednosti. Z porušenia „hard law“ vyplýva krajine medzinárodnoprávna zodpovednosť.

Tabuľka 1: Významné iniciatívy týkajúce sa environmentálnej migrácie prijaté na nadnárodnej úrovni

Významné iniciatívy týkajúce sa environmentálnej migrácie prijaté na nadnárodnej úrovni

Názov iniciatívy	Iniciátor	Cieľ iniciatívy	Úspechy iniciatívy
Základné princípy vnútorného presídlenia	OSN	- Aplikovať medzinárodné ľudské práva na vnútorných environmentálnych migrantov.	- Kľúčový dokument pri rozvoji domácich normatívnych rámcov zameraných na ochranu interne vysídlených osôb. - Implementácia do vnútorných legislatív.
Nansenova iniciatíva	Švajčiarsko a Nórsko	- Vytvoriť jednotnú agendu zameranú na ochranu vonkajších environmentálnych migrantov.	- Ochranná agenda <ul style="list-style-type: none"> • prínos konkrétnych nástrojov, • zjednotené nástroje humanitárnej pomoci
Platforma pre vysídlenie po prírodnej katastrofe	Nemecko	- Podnecovať a zvyšovať spoluprácu medzi politickými činiteľmi a odborníkmi z praxe. - Vytvoriť spoločné fórum pre dialógy a vzájomné zdieľanie informácií.	- Strategický rámec a pracovný plán 2016-2019 <ul style="list-style-type: none"> • právne rozoznanie vnútornej environmentálnej migrácie vo Vanuatu, • prvá simulácia prírodnej katastrofy (zavedenie SOPs)
Globálny pakt o migrácii	OSN	- Minimalizovať nepriaznivé podnety, ktoré nútia ľudí opustiť krajinu svojho pôvodu. - Zvýšiť možnosti dostupnosti a flexibility ciest pre legálnu environmentálnu migráciu. - Poukázať na výhody spolupráce pri spoločnej eliminácii rizík a nevýhod, ktorým cieľové a tranzitné krajiny musia čeliť	- nemožno ešte vidieť úspechy

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov spracovaných v tejto diplomovej práci

Na princíp úspešnej Nansenovej iniciatívy nadviazala Platforma pre vysídlenie po prírodnej katastrofe, ktorej výsledkom bolo vytvorenie Strategického rámca a pracovného plánu 2016-2019. Vďaka Platfome sa začal klásť zvýšený dôraz nielen na samotnú adaptáciu na prírodné katastrofy, ale rovnako i na prevenciu a lepšiu pripravenosť na takéto situácie. Simulácia ničivej katastrofy medzi Panamou a Kostarikou bola vôbec prvou svojho druhu, ktorá dopomohla kompetentným aktérom nájsť a eliminovať medzery v politikách a praktikách, aplikovaných krajinami bezprostredne po prírodnej katastrofe.

Dôležité je teda nielen vytváranie politik zameriavajúcich sa na účinnú adaptáciu na už vzniknuté prírodné katastrofy, ale i vytváranie tých stratégií, ktoré pomáhajú týmto katastrofám predchádzať, čím posilňujú odolnosť štátu voči klimatickým zmenám. McAdam tvrdí, že vďaka systematickému zavádzaniu preventívnych nástrojov možno znížiť celkový počet obyvateľov, ktorých je potrebné presídliť bezprostredne po vzniku prírodnej pohromy, príp. znížiť dobu ich núteného presídlenia.¹⁷⁸ Príliš dlhé nútené vysídlenie obyvateľstva môže podľa viacerých odborníkov viesť k sociálnemu napätiu a vytváraniu závislosti zraniteľnej krajiny na iných oblastiach. Práve preto nemožno vnímať predlžovanie núteného vysídlenia ohrozeného obyvateľstva za dlhodobé riešenie. Prioritou je posilniť odolnosť zraniteľného štátu od možných prírodných katastrof a účinnými nástrojmi eliminovať možné negatívne dopady na krajinu a jej obyvateľstvo.¹⁷⁹

Potrebu kooperácie medzinárodného spoločenstva, predvídateľnosti trás environmentálnych migrantov a nutnosťou garantovať tejto skupine obyvateľov základné humanitárne práva sa zaoberá Globálny pakt o migrácii. Nakoľko bol tento dokument prijatý iba v decembri 2018, hodnotenie jeho prínosu by bolo privčasnú a neopieralo by sa o dostatok dôkazov.

Iniciatívy zamerané na kooperáciu krajín nie sú vytvárané iba na globálnej úrovni. Naopak, neustále rýchlejšie sa zhoršujúce klimatické podmienky vedú k potrebe nadväzovania najmä bilaterálnych spoluprác, ktoré poskytujú pomoc najviac ohrozeným krajinám sveta. Tými sú z hľadiska klimatických zmien najmä malé ostrovné rozvojové

---

¹⁷⁸ McADAM, Jane. „From the Nansen Initiative to the Platform on Disaster Displacement: Shaping International Approaches to Climate Change, Disasters and Displacement“ [online]. In: *UNSW Law Journal*. 2016, roč. 39, č. 4. s. 1543. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na:

<https://www.kaldorcentre.unsw.edu.au/sites/default/files/McAdam%20UNSWLJ%202016.pdf>

¹⁷⁹ *Climate Change and Internal Displacement* [elektronický zdroj]. 2014. s. 15. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Climate-Change-and-Internal-Displacement-October-10-2014.pdf>

krajiny nachádzajúce sa v oblasti Pacifiku. **Tabuľka 2** zobrazuje pre potreby tejto diplomovej práce vybrané príklady bilaterálnej pomoci, ktorá je zameraná práve na tieto najzraniteľnejšie štáty.

Veľa z takýchto iniciatív je zameraných na obyvateľov Kiribati, nakoľko najhoršie scenáre odborníkov predpovedajú možnosť úplného zatopenia územia krajiny. Fidži, ktoré musí taktiež čeliť postupne zmenšujúcej sa rozlohe krajiny, predalo Kiribati časť svojho územia, ktoré je využívané na zásobovanie obyvateľov Kiribati potrebnými surovinami. V prípade naplnenia najhorších scenárov odborníkov by bolo možné presídlenie obyvateľov na toto územie. Takáto iniciatíva by mohla prísť i od ostatných krajín a Fidži by sa tak mohlo stať akousi vzorovou krajinou. V prípade pomoci v podobe predaja časti územia druhému štátu však nie je doriešená otázka štátnosti, ktorou by sa medzinárodná verejnosť mala venovať.

V oblasti Pacifiku sú veľmi rozšírené najmä edukačné a pracovné programy, ktoré umožňujú obyvateľom z bezprostredne ohrozených krajín migrovať do inej krajiny, v ktorej získa vzdelanie alebo prácu. Príkladom takejto iniciatívy je i austrálsky program KANI, ktorý poskytuje obyvateľom Kiribati štipendium potrebné na dosiahnutie primeraného vzdelania v oblasti zdravotníctva. Austrálska vláda povoľuje úspešným absolventom zostať v Austrálii, kde majú možnosť zamestnať sa ako ošetrovatelia a zdravotné sestry. Takáto forma pomoci nielenže zvýši remitencie prúdiace do Kiribati, no umožňuje i klimatickými zmenami stále viac ohrozeným obyvateľom „migrovať s dôstojnosťou“.

Podobný program funguje i na Novom Zélande. PAC je iniciatíva, ktorá každoročne umožňuje niekoľkým desiatkam obyvateľov krajín Tonga, Kiribati, Fidži a Tuvalu získať povolenie na trvalý pobyt na Novom Zélande, a to i v prípade, keď daná osoba nespĺňa štandardné kritériá. I napriek tomu, že programy ako KANI a PAC nie sú ideálne a stále poskytujú relatívne veľký priestor na zlepšovanie, zastávam ako autorka tejto diplomovej práce názor, že ich implementácia v iných rozvinutých štátoch môže z dlhodobého hľadiska významne dopomôcť k záchrane osôb, ktorých krajinám hrozí úplný zánik.

Tabuľka 2: Významné iniciatívy v Pacifiku týkajúce sa environmentálnej migrácie prijaté na bilaterálnej úrovni

Významné iniciatívy v Pacifiku týkajúce sa environmentálnej migrácie prijaté na bilaterálnej úrovni

Názov iniciatívy	Iniciátor	Cieľ iniciatívy	Možné prekážky/ Priestor na zlepšenie
Predaj časti štátneho územia	Fidži	- vytvoriť alternatívu ku zmenšujúcemu sa rozmeru obrábatelných oblastí na ostrovoch Kiribati - poskytnúť obyvateľom Kiribati útočisko v prípade, ak budú nútení opustiť svoje domovy	- nevyriešená otázka štátnosti v prípade zániku štátneho územia ako základného znaku štátu
KANI	Austrália	- poskytnúť študentom Kiribati štipendium a vyškoliť z nich zdravotné sestry a ošetrovateľov - pomôcť obyvateľom Kiribati rýchlejšie sa adaptovať na nové prostredie v prípade potreby migrácie - zvýšiť remitencie prúdiace do Kiribati	- kritika: <ul style="list-style-type: none"> • zvýhodňovaní obyvatelia zo strednej a vyššej sociálnej vrstvy • sledovanie vlastných záujmov (vyplnenie nedostatku pracovnej sily v oblasti austrálskeho zdravotníctva)
PAC	Nový Zéland	- umožniť obyvateľom Kiribati, Tuvalu, Tonga a Fidži každoročne získať trvalé bydlisko na Novom Zélande - možnosť získať trvalý pobyt i v prípade, že osoba nespĺňa štandardné kritéria na vstup	- rozšíriť cieľovú skupinu krajín, ktorých obyvatelia môžu povolenie získať - zefektívniť samotný proces nájdenia vhodného zamestnávateľa na Novom Zélande - zvýšiť kvóty pre jednotlivé krajiny

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov spracovaných v tejto diplomovej práci

Viacero odborníkov v problematike environmentálnej migrácie sa zhoduje v názore, že vlády a politickí činitelia majú stále tendenciu odpovedať na náhle prírodné katastrofy častejšie ako na pomaly sa zhoršujúce klimatické zmeny. Podľa Piguetta sa tvorcovia politik zameriavajú oveľa menej na tzv. „tiché krízy“, ktoré sú poháňané

progresívne sa zhoršujúcimi prírodnými podmienkami. Preto je potrebné z hľadiska eliminácie negatívnych dopadov klimatických zmien na obyvateľov brať do úvahy rovnako náhle, ako i pomaly prichádzajúce katastrofy.¹⁸⁰

Ďalší priestor na zlepšenie ponúka i súčasná ochrana ľudských práv. V priebehu posledných desaťročí si vlády a medzinárodné inštitúcie uvedomili, že efektívne a plné užívanie ľudských práv zakotvených vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv je možné iba v bezpečnom, čistom, zdravom a trvalo udržateľnom prostredí. Práve z tohto dôvodu sa viac ako sto krajín rozhodlo doplniť svoju ústavu o právo človeka na zdravé a udržateľné prostredie, pričom počet týchto štátov neustále pribúda. Medzinárodná spoločnosť týmto rozhodnutím nepriamo kladie tlak na samotnú OSN, od ktorej sa očakáva rozšírenie Všeobecnej deklarácie ľudských práv o toto nové právo. Na pôde OSN sa debaty o rozšírení deklarácie začali koncom roka 2018, čo znamená, že v dohľadnej budúcnosti by sa verejnosť mala dočkať formálnej implementácie vyššie spomínaného práva medzi ostatné ľudské práva. Takýto krok by oficiálne potvrdil, že ochrana práva človeka na zdravé prostredie je z hľadiska svetovej mienky rovnako dôležitá ako ochrana akýchkoľvek iných ľudských práv.¹⁸¹

---

¹⁸⁰ PIGUET, Etienne – PÉCOUD, Antoine – DE GUCHTENEIRE, Paul. Migration and Climate Change: An Overview [online]. In: *Refugee Survey Quarterly*. 2011, roč. 33, č. 3. s. 21. [cit. 2019-02-03]. Dostupné na: http://doc.rero.ch/record/208657/files/Piguet_Etienne_-_Migration_and_Climate_Change_An_Overview_20131112.pdf

¹⁸¹ DUYCK, Sébastien. The Time is Now for the UN to Formally Recognize the Right to a Healthy and Sustainable Environment [online]. In: *Center for International Environmental Law*. 2018. [cit. 2019-02-05]. Dostupné na: <https://www.ciel.org/un-global-recognition-right-healthy-environment/>

Záver

Názov diplomovej práce iste mnohých čitateľov vedie k prepojeniu termínu environmentálna migrácia so súčasnými, neustále sa zhoršujúcimi klimatickými zmenami. Avšak už v úvode práce sme objasnili, že počiatky environmentálnej migrácie siahajú do samotného vzniku prvých ľudských spoločenstiev. Tento typ migrácie z toho dôvodu možno označiť za starší ako ostatné druhy migrácie. Faktom však zostáva, že ešte nikdy nepredstavovala otázka medzinárodnoprávnej ochrany environmentálnych migrantov takú dôležitú súčasť medzinárodných rokovaní nadnárodných organizácií ako v priebehu posledných desaťročí.

Alarmujúce sú najmä predikcie rôznych odborníkov, ktorí sa pokúšajú odhadnúť počet environmentálnych migrantov do roku 2050. Výsledky ich výskumov nie sú však úplne jednotné, pričom počet odhadovaných migrantov sa pohybuje od 25 miliónov až po 1 miliardu. Dôvod, prečo sa tieto čísla rôznia, spočíva v odlišnom výbere scenára budúceho vývoja klimatických zmien. Dôležitosť týchto predikcií si najmä od 90-tych rokov minulého storočia začali uvedomovať medzinárodné organizácie, ako i samotné štáty.

V priebehu takmer troch desaťročí sa vytvorilo mnoho iniciatív, ktoré majú slúžiť ako platforma pre poskytnutie medzinárodnoprávnej ochrany environmentálnych migrantov a pre garantovanie ich základných ľudských práv a slobôd. Problémom týchto štátnymi prijatých dokumentov však naďalej zostáva ich odporúčací charakter. Pre potreby vonkajšej environmentálnej migrácie je podľa môjho názoru nevyhnutné nasledovať príklad Základných princípov pre vnútorné presídlenie. Hoci tieto princípy boli, podobne ako ostatné dokumenty, prijaté ako „soft law“, ich odvolávanie sa na už existujúce zásady medzinárodného humanitárneho a utečeneckého práva primäli mnoho štátov implementovať ich do svojich národných legislatív. Tento krok zabezpečil osobám núteným presťahovať sa do iných regiónov štátu určité formy pomoci, ktoré im štát z právneho hľadiska musí poskytnúť pri samotnom presídľovaní a hľadaní útočiska. Právna ochrana a pomoc štátu pokračuje i po nájdení nového domova. Iniciatívy smerované na riešenie problematiky vonkajšej environmentálnej migrácie by mali mať taktiež podľa môjho názoru jednotnú formu, ktorá by poskytovala právne záväzné a konkrétne zásady ochrany poskytnutej zo strany štátu poškodeným osobám.

Ďalším potrebným krokom je nasledovanie už úspešných iniciatív a ich aplikácia v oblastiach, ktoré čelia podobným prírodným katastrofám. Región Pacifiku predstavuje oblasť, ktorá je nútená kvôli ich bezprostrednému ohrozeniu neustále sa zvyšujúcou hladinou mora samostatne vytvárať politiky, ktoré sú zamerané na riešenie budúcej potreby presídlenia celého národa v dôsledku potopenia krajiny. Pracovné a edukačné systémy vytvorené Novým Zélandom a Austráliou by mali byť poskytované i ďalšími vyspelými krajinami sveta. Prostredníctvom nich majú možnosť osoby žijúce v ohrozených oblastiach migrovať do vyspelých štátov, v ktorých môžu získať vzdelanie, pracovať a požiadať o trvalý pobyt. Tento spôsob pomoci poskytuje rozsiahle výhody napríklad vo forme remitencií alebo možnosti ľahšieho vstupu osôb do novej krajiny a rýchlejšej adaptácie v nej. Podobné iniciatívy by mohli byť implementované i v ďalších, rovnako ohrozených územiach, príkladom ktorých je napríklad oblasť Karibiku. Existujúce pracovné a edukačné programy na druhej strane stále poskytujú priestor na zlepšenie. Pre potreby budúcnosti by bolo vhodné napríklad zvýšiť kvóty osôb, ktoré môžu byť ročne vybrané do týchto programov.

Rovnako by štáty mali nasledovať rozhodnutie Fidži, ktoré odpredalo časť svojho územia štátu Kiribati ako prejav solidarity. Toto územie môže v krátkodobom horizonte slúžiť na pestovanie obilia a plodín, ktoré by ohrozenému obyvateľstvu zabezpečili obživu, nakoľko sa pôda v ich krajine stala neúrodnou kvôli prívalovým vlnám slanej morskej vody. Z dlhodobej perspektívy môže toto odkúpené územie slúžiť ako cieľová stanica vysídlenia celého národa, a to v prípade, keď sa územia ostrovných štátov ocitnú pod hladinou mora.

Žiadne ďalšie iniciatívy ani dohody však nebudú dostatočne účinné, pokiaľ nebude v medzinárodnom práve jasne a jednotne definovaný pojem, ktorý by označoval ľudí ohrozených klimatickými zmenami. Potreba právneho identifikovania environmentálnych migrantov je základným odrazovým mostíkom pre budovanie budúcich úspešných politík. Jasná definícia pomôže i k presnejšiemu sledovaniu počtu týchto ľudí, tendencií ich správania a pohybu a k identifikovaniu území, v ktorých je pomoc najnevyhnutnejšia.

Najdôležitejším krokom v boji proti klimatickým zmenám a v ochrane environmentálnych migrantov je potreba kooperácie všetkých štátov sveta. Nevyhnutné pre medzinárodné spoločenstvo je uvedomiť si pravdivosť slov bývalého predsedu IPCC, Rajendra Pachauriho, ktorý raz povedal: „*Nikto na svete nezostane nedotknutý dôsledkami klimatických zmien.*“

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

- [1] CRAWFORD, James. *The Creation of States in International Law*. Oxford University Press, Oxford. 2006, 944 s. ISBN: 9780198260028.
- [2] EL-HINNAWI, Essam. *Environmental Refugees*. Nairobi: United Nations Environment Programme. 1985. 41 s. ISBN 109280711032.
- [3] GEMENNE, François – McLEMAN, Robert. Environmental Migration Research: Evolution and Current State of the Science. In: *Routledge Handbook of Environmental Displacement and Migration*. Abingdon: Routledge, 2018, 1.vydanie. 438 s. ISBN: 978-1-315-63884-3.

Elektronické zdroje:

- [1] 73/195. *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration: Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2018* [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2019-01-27]. Dostupné na: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/195
- [2] *Agenda for the Protection of Cross-Border Displaced Persons in the Context of Disasters and Climate Change: Volume I* [elektronický zdroj]. 56 s. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://nanseninitiative.org/wp-content/uploads/2015/02/PROTECTION-AGENDA-VOLUME-1.pdf>
- [3] *Agenda for the Protection of Cross-Border Displaced Persons in the Context of Disasters and Climate Change: Volume II* [elektronický zdroj]. 2015. 104 s. [cit. 2018-11-24]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2015/02/PROTECTION-AGENDA-VOLUME-2.pdf>
- [4] APAP, Joanna. *The concept of „Climate Refugee“: Towards a Possible Definition* [elektronický zdroj]. 2019. 11 s. [cit. 2019-02-03]. Dostupné na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621893/EPRS_BRI\(2018\)621893_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621893/EPRS_BRI(2018)621893_EN.pdf)
- [5] ASTAIZA, Randy. 11 Islands That Will Vanish When Sea Levels Rise. [online]. In *Business Insider*. 2012. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://www.businessinsider.com/islands-threatened-by-climate-change-2012-10/#kiribati-1>

- [6] BEDARFF, Hildegard – JAKOBEIT, Cord. *Climate Change, Migration and Displacement: The Underestimated Disaster*. [elektronický zdroj]. 2017. 40 s. [cit. 2019-02-02]. Dostupné na: <https://www.greenpeace.de/sites/www.greenpeace.de/files/20170524-greenpeace-studie-climate-change-migration-displacement-engl.pdf>
- [7] BILAK, Alexandra – CARDONA-FOX, Gabriel – GINETTI, Justin. *GRID 2016: Global Report on Internal Displacement*. [elektronický zdroj]. Internal Displacement Monitoring Centre, 2016. 108 s. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <http://www.internal-displacement.org/globalreport2016/pdf/2016-global-report-internal-displacement-IDMC.pdf>
- [8] BLACK, Richard – COLLYER, Michael. *Populations 'trapped' at times of crisis* [elektronický zdroj]. 2014. 5 s. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/crisis/black-collyer.pdf>
- [9] BLACK, Richard a kol. Migration as Adaptation [online]. In: *Nature*. 2011, č. 7370. s. 447 – 449. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na: <http://www.environmentportal.in/files/file/migration.pdf>
- [10] BLACK, Richard. *Environmental refugees: myth or reality?* [elektronický zdroj] 2001. 20 s. [cit. 2018-10-27]. ISSN 1020-7473. Dostupné na internete: <http://www.unhcr.org/3ae6a0d00.pdf>
- [11] BRANCO, Mariana. Brazil to grant Haitians humanitarian visa. [online]. In: *Agencia Brasil*. 2018. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <http://agenciabrasil.ebc.com.br/en/internacional/noticia/2018-04/brazil-grant-haitians-humanitarian-visa>
- [12] BRICKENSTEIN, Christine. „Impact Assessment of Seasonal Labour Migration in Australia and New Zealand: A Win-Win Situation?“ [online]. In: *Asian and Pacific Migration Journal*. 2015, č. 24(1). [cit. 2019-01-25]. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0117196814565228>
- [13] BROWN, Oli. *Migration and Climate Change: IOM Migration Research Series*. [elektronický zdroj]. Ženeva: Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2008. 61 s. [cit. 2019-02-03]. ISSN 1607-338X. Dostupné na: https://www.iisd.org/pdf/2008/migration_climate.pdf

- [14] BURROWS, Kate – KINNEY, Patrick. Exploring the Climate Change, Migration and Conflict Nexus [online]. In: *International Journal of Environmental Research and Public Health* . 2016, roč. 14., č. 4, s. 6. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: <https://www.mdpi.com/1660-4601/13/4/443/htm#B46-ijerph-13-00443>
- [15] CAMPBELL, John. Climate-Change Migration in the Pacific. [online]. In: *The Contemporary Pacific*. 2014, roč. 26, č. 1. s. 1-28. [cit. 2018-10-30]. Dostupné na: <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/35801/1/v26n1-1-28.pdf>
- [16] *Climate Action Pacific Partnership Event*. [online]. In: UN Climate Change Conference : Bonn 2017 - 2018. 2017. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://cop23.com.fj/climate-action-pacific-partnership-event/>
- [17] *Climate Change and Internal Displacement* [elektronický zdroj]. 2014. 19 s. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Climate-Change-and-Internal-Displacement-October-10-2014.pdf>
- [18] COHEN, Roberta. The Guiding Principles on Internal Displacement: An Innovation in International Standard Setting [online]. In: *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*. 2004, roč. 10, č. 4. s. 459 – 480. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/cohenr_20041001.pdf
- [19] *Concrete solutions to disaster displacement discussed at UNHCR Excom side event*. [online]. 2 s. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: <https://www.unhcr.org/59e5fde47.pdf>
- [20] CONNELL, Jessie - COELHO, Sabira. *Planned relocation in Asia and the Pacific* [online]. 2018. 4 s. [cit. 2018-12-28]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/connell-coelho.pdf>
- [21] *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees* [elektronický zdroj]. 52 s. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na: <https://cms.emergency.unhcr.org/documents/11982/55726/Convention+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+28+July+1951%2C+entered+into+force+22+April+1954%29+189+UNTS+150+and+Protocol+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+31+January+1967%2C+entered+into+force+4+October+1967%29+606+UNTS+267/0bf3248a-cfa8-4a60-864d-65cdfce1d47>

- [22] *Costa Rica and Panama Prepare for Cross-Border Disaster-Displacement*. [online]. 2017. [cit. 2018-12-28]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/costa-rica-and-panama-prepare-for-cross-border-disaster-displacement>
- [23] CURTAIN, Richard – DORNAN, Matthew – DOYLE, Jesse – HOWES, Stephen. *PACIFIC POSSIBLE: Labour mobility: the ten billion dollar prize* [elektronický zdroj]. 2016. 75 s. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: <http://pubdocs.worldbank.org/en/555421468204932199/pdf/labour-mobility-pacific-possible.pdf>
- [24] DES ROCHES, Reginald a kol. *Overview of the 2010 Haiti Earthquake* [online]. 2011. 21 s. [cit. 2018-11-27]. Dostupné na: <https://escweb.wr.usgs.gov/share/mooney/142.pdf>
- [25] DUYCK, Sébastien. The Time is Now for the UN to Formally Recognize the Right to a Healthy and Sustainable Environment [online]. In: *Center for International Environmental Law*. 2018. [cit. 2019-02-05]. Dostupné na: <https://www.ciel.org/un-global-recognition-right-healthy-environment/>
- [26] Environmental Migration. [online]. In *Environmental Migration Portal: Knowledge Platform on People on the Move in a Changing Climate*. 2018. [cit. 2018-10-27]. Dostupné na internete: <https://environmentalmigration.iom.int/environmental-migration>
- [27] Environmental Migration: Types of Migration [online]. In: *Migration Data Portal*. [cit. 2018-10-31]. Dostupné na: https://migrationdataportal.org/themes/environmental_migration#data-strengths-and-limitations
- [28] ERSEK, Vasile. How climate change caused the world's first ever empire to collapse [online]. In: *World Economic Forum*. 2019. [cit. 2019-02-03]. Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-climate-change-caused-the-worlds-first-ever-empire-to-collapse?fbclid=IwAR1ElzC3j35tGFK0sBVy5dyFbUVXD3ZJNvu-p7FuUrJrvo96-ctQ0XmbUcE>
- [29] FARQUHAR, Harriet. *"Migration with Dignity": Towards a New Zealand Response to Climate Change Displacement in the Pacific* [elektronický zdroj]. 2015. s. 29 - 55. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: <http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLawRw/2015/4.pdf>

- [30] FERRIS, Elizabeth. Disasters and Displacement: What We Know, What We Don't Know [online]. In: *Brookings, Planet Policy*. 2014. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/planetpolicy/2014/06/09/disasters-and-displacement-what-we-know-what-we-dont-know/>
- [31] *First Disaster Displacement Bi-National Workshop in Central America*. [online]. 2017. [cit. 2018-12-28]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/first-disaster-displacement-bi-national-workshop-in-central-america>
- [32] *Forced Migration Review: Ten Years of the Guiding Principles on Internal Displacement* [elektronický zdroj]. 2008. 40 s. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na: <https://www.refworld.org/pdfid/4c6cf2372.pdf>
- [33] *Global compact for migration*. [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: <https://refugeesmigrants.un.org/migration-compact>
- [34] *Global Report on Internal Displacement*. [elektronický zdroj]. 2017. s. 98. [cit. 2018-10-31]. Dostupné na: <http://www.internal-displacement.org/global-report/grid2017/pdfs/2017-GRID.pdf>
- [35] Guiding Principles on Internal Displacement [online]. In: *Internal Displacement Monitoring Centre*. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na: <http://www.internal-displacement.org/internal-displacement/guiding-principles-on-internal-displacement>
- [36] HALL, Nina. How New Zealand can make world-leading climate refugee visas work [online]. In: *Climate Home News*. 2017. [cit. 2019-01-27]. Dostupné na: <https://www.climatechangenews.com/2017/11/30/new-zealand-can-make-world-leading-climate-refugee-visas-work/>
- [37] HALSTEAD, Erin. Citizens of Sinking Islands: Early Victims of Climate Change [online]. In: *Indiana Journal of Global Legal Studies*. 2016, roč. 23, č. 2. s. 819 - 837. [cit. 2019-10-03]. Dostupné na: https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://scholar.google.sk/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&as_ylo=2015&q=sinking+countries+be+cause+of+sea+level+rise&btnG=&httpsredir=1&article=1631&context=ijgls
- [38] HARVEY, Fiona. What was agreed at COP24 in Poland and why did it take so long? [online]. In: *The Guardian*. [cit. 2019-10-03]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/environment/2018/dec/16/what-was-agreed-at-cop24-in-poland-and-why-did-it-take-so-long>

- [39] *How Fiji is Affected by Climate Change*. [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2019-01-25]. Dostupné na: <https://cop23.com.fj/fiji-and-the-pacific/how-fiji-is-affected-by-climate-change/>
- [40] Humanitarian Visa Assistance-BVAC [online]. In: *International Organization for Migration*. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <https://haiti.iom.int/humanitarian-visa-assistance-bvac>
- [41] *Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects*. [online]. 2014. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <http://www.ipcc.ch/report/ar5/wg2/>
- [42] *Intergovernmental Conference on the Global Compact for Migration*. [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/conf/migration/>
- [43] IONESCO, Dina - CHAZALNOËL, Mariam Traore. *Perspectives on Environmental Migration — 10 Key Takeaways from the Global Compact for Migration*. [elektronický zdroj]. 2018. [cit. 2019-01-12]. Dostupné na: <http://weblog.iom.int/perspectives-environmental-migration%C2%A0E2%80%9410-key-takeaways-%C2%A0global-compact-migration%C2%A0>
- [44] IONESCO, Dina. Climate Migration: From the Paris Agreement to the Global Compact for Migration [online]. In: *Inter Press Service. News Agency*. 2017. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <http://www.ipsnews.net/2017/11/climate-migration-paris-agreement-global-compact-migration/>
- [45] JUBILUT, Liliana Lyra - MUIÑOS DE ANDRADE, Camila Sombra – MADUREIRA, Andre de Lima. *Humanitarian visas: building on Brazil's experience* [elektronický zdroj]. 2016. 3 s. [cit. 2018-11-30]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/community-protection/jubilut-andrade-madureira.pdf>
- [46] KÄLIN, Walter. From the Nansen Principles to the Nansen Initiative [online] In: *Forced Migration Review*. 2012, č. 41, s. 48 - 49. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na internete: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/preventing/kalin.pdf>
- [47] KÄLIN, Walter. The Nansen Initiative: Building Consensus on Displacement in Disaster Contexts. [online] In: *Forced Migration Review*. 2015, č. 49. s. 5 - 7. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na: na:

<https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/climatechange-disasters/kaelin.pdf>

- [48] KEANE, David. (2004) Environmental Causes and Consequences of Migration: A Search for the Meaning of „Environmental Refugees“ [online]. In: *Georgetown International Environmental Law Review*. 2004. s.210 - 223. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na: http://www.academia.edu/215318/The_Environmental_Causes_and_Consequences_of_Migration_A_Search_for_the_Meaning_of_Environmental_Refugees_
- [49] *Kiribati Cabinet approves plan to buy land in Fiji for climate refugees*. [online]. 2012. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: <http://www.climatechangenews.com/2012/03/09/kiribati-cabinet-approves-plan-to-buy-land-in-fiji-for-climate-refugees/>
- [50] KLEPP, Silja – HERBECK, Johannes. The Politics of Environmental Migration and Climate Justice in the Pacific Region. [online]. In: *Journal of Human Rights and the Environment*, 2016, roč. 7, č. 1. s. 54 - 73. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Silja_Klepp/publication/299575803_The_politics_of_environmental_migration_and_climate_justice_in_the_Pacific_region/links/5852859708aef7d030a4eaa9/The-politics-of-environmental-migration-and-climate-justice-in-the-Pacific-region.pdf
- [51] *Mapping Human Mobility (Migration, Displacement and Planned Relocation) and Climate Change in International Processes, Policies and Legal Frameworks* [elektronický zdroj]. 2018. 73 s. [cit. 2019-02-05]. Dostupné na: <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/WIM%20TFD%20II.2%20Output.pdf>
- [52] *Mapping Human Mobility and Climate Change in Relevant National Policies and Institutional Frameworks* [elektronický zdroj]. 2018. 17 s. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/20180917%20WIM%20TFD%20I.1%20Output%20final.pdf>
- [53] MARTIN, Susan – HERZBERG, Donald. *Climate Change, International Migration and Youth*. [elektronický zdroj]. 2014. 13 s. [cit. 2019-02-02]. Dostupné na: http://www.globalmigrationgroup.org/system/files/21._Chapter_17.pdf
- [54] McADAM, Jane. „From the Nansen Initiative to the Platform on Disaster Displacement: Shaping International Approaches to Climate Change, Disasters and

- Displacement“ [online]. In: *UNSW Law Journal*. 2016, roč. 39, č. 4. s.1518–1546. [cit. 2019-02-04]. Dostupné na: <https://www.kaldorcentre.unsw.edu.au/sites/default/files/McAdam%20UNSWLJ%202016.pdf>
- [55] McADAM, Jane. *Should I Stay or Should I Go? Shaping International Responses to Climate Change Climate Change, Disasters and Displacement*. [elektronický zdroj]. 2017. 4 s. [cit. 2019-01-24]. Dostupné na: https://www.kaldorcentre.unsw.edu.au/sites/default/files/JM_LSJ%20April%202017.pdf
- [56] McMICHAEL, Celia. The Future of Climate Refugees [online] In: *The University of Melbourne*. [cit. 2018-10-03]. Dostupné na: <https://pursuit.unimelb.edu.au/articles/the-future-of-climate-refugees>
- [57] McNAMARA, Karen. Cross-border migration with dignity in Kiribati. [online]. In: *Forced Migration Review*. 2015, s. 62. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/climatechange-disasters/mcnamara.pdf>
- [58] MEHTA, Pradeep - KAUKAB, Rashid. Paris Agreement: A pact of solidarity for developing countries? [online]. In: *GREAT Insights Magazine*, roč. 5, vyd. 3., 2016. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <https://ecdpm.org/great-insights/from-climate-commitments-to-action/paris-agreement-pact-solidarity-developing-countries/>
- [59] MEYER, Antoine – WITKAMP, Auke – PÉCOUD, Antoine. *People on the Move: Handbook of Selected Terms and Concepts* [elektronický zdroj]. 2008. s. 10. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000163621>
- [60] *Migration and global environmental change: Future Challenges and Opportunities* [elektronický zdroj]. 2011. 235 s. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/867migrationscience.pdf>
- [61] Migration, Climate Change and the Environment: A Complex Nexus. [online]. In: *Medzinárodná organizácia pre migráciu*. [cit. 2018-10-28]. Dostupné na: <https://www.iom.int/complex-nexus>
- [62] Migration, Displacement and Planned Relocation. [online] In: *The UN Refugee Agency*. 2012. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na:

<http://www.unhcr.org/news/editorial/2012/12/55535d6a9/migration-displacement-planned-relocation.html>

- [63] MYERS, Norman. Environmental refugees: a growing phenomenon of the 21st century. [online]. In: *The Royal Society*. 2001, roč. 357, č. 1420, s. 609 – 613. [cit. 2018-10-31]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1692964/pdf/12028796.pdf>
- [64] MYERS, Norman. *Environmental Refugees: An Emergent Security Issue*. [elektronický zdroj] 2005. [cit.2018-10-27]. Dostupné na: <https://www.osce.org/eea/14851?download=true>
- [65] NAIK, Asmita – STIGTER, Elca - LACZKO, Frank. *Migration, Development and Natural Disasters: Insights from the Indian Ocean Tsunami*. [elektronický zdroj]. 2007. 71 s. [cit. 2019-01-29]. ISSN 1607-338X. Dostupné na: <http://publications.iom.int/system/files/pdf/mrs30.pdf>
- [66] *Nansen Initiative “Discussion Paper: Draft Elements of a Guide to Effective Practices on Admission and Stay for Persons Moving across Borders in the Context of Disasters,”* Regional Workshop on Temporary Protection Status and/or Humanitarian Visas in Situations of Disaster, February 2015 [cit. 2018-11-24].
- [67] NAUPA, Anna - BRIEN, Derek. *FOSTERING PEACEFUL SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN*
- [68] *THE PACIFIC UNDER THE 2030 AGENDA* [online]. 2018. 26 s. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: https://www.unescap.org/sites/default/files/WP18_02%20Sustainable%20Development%20and%20Conflict%20Prevention%20in%20the%20Pacific_Clean.pdf
- [69] NAWROTZKI, Raphael – DeWAARD, Jack. *Putting Trapped Populations into Place: Climate Change and Inter-district Migration Flows in Zambia*. [elektronický zdroj]. 2017. 22 s. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Raphael_Nawrotzki/publication/320184261_Putting_trapped_populations_into_place_Climate_change_and_inter-district_migration_flows_in_Zambia/links/5c0a3073299bf139c744c9ed/Putting-trapped-populations-into-place-Climat-change-and-inter-district-migration-flows-in-Zambia.pdf

- [70] New Zealand: A Win-Win Situation? [online]. In: *Asian and Pacific Migration Journal*. 2015, č. 24(1). [cit. 2019-01-25]. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0117196814565228>
- [71] *Ninety-Fourth Session : Discussion Note: Migration and the Environment*. [elektronický zdroj]. 2007. 9 s. [cit. 2018-10-20]. Dostupné na: https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/about_iom/en/council/94/MC_INF_288.pdf
- [72] NISHIMURA, Lauren. 'Climate Change Migrants': Impediments to a Protection Framework and the Need to Incorporate Migration into Climate Change Adaptation Strategies [online]. In: *International Journal of Refugee Law*. 2015, roč. 27, č. 1. s. 107 - 134. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/36812580/Pre_publication_draft.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1548677849&Signature=y%2Fd4LHDIIyVOO7TYh8AHXWzGJqg%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DClimate_Change_Migrants_Impediments_to_a.pdf
- [73] *Paris Agreement* [elektronický zdroj]. 2015. 27 s. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf
- [74] PARKER, Laura. 143 Million People May Soon Become Climate Migrants. [online] In: *National Geographic*. 2018. [cit. 2018-10-31]. Dostupné na: <https://news.nationalgeographic.com/2018/03/climate-migrants-report-world-bank-spd/>
- [75] PASHLEY, Alex. *Islanders will start leaving Kiribati in 2020 as rising seas make life too difficult, according to its president Aote Tong*. [online]. 2018. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: <http://www.climatechangenews.com/2016/02/18/kiribati-president-climate-induced-migration-is-5-years-away/>
- [76] *PDD Fact Sheet* [online]. 2018. 2 s. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2018/10/04062018_PDD_Fact-Sheet.pdf
- [77] *PDD Workplan (2016-2019) – adopted on 15 January 2017*. [online]. 2017. 12 s. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: <https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2015/02/15012017-PDD-Workplan.pdf>

- [78] PERRUCHOUD, Richard – REDPATH-CROSS, Jillyanne. *Glosary on Migration* [elektronický zdroj]. 2. vyd. Ženeva : Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2011. 115 s. [cit. 2018-10-28]. ISSN 1813-2278. Dostupné na: <http://www.corteidh.or.cr/sitios/Observaciones/11/Anexo5.pdf>
- [79] PIGUET, Etienne – PÉCOUD, Antoine – DE GUCHTENEIRE, Paul. Migration and Climate Change: An Overview [online]. In: *Refugee Survey Quarterly*. 2011, roč. 33, č. 3. 23 s. [cit. 2019-02-03]. Dostupné na: http://doc.rero.ch/record/208657/files/Piguet_Etienne_-_Migration_and_Climate_Change_An_Overview_20131112.pdf
- [80] *Platform on Disaster Displacement: Follow-up to the Nansen Initiative* [online]. 12 s. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: https://disasterdisplacement.org/wp-content/uploads/2018/10/Platform-on-Disaster-Displacement-leaflet-EN_for_website.pdf
- [81] *Platform on Disaster Displacement: Update on Progress since the World Humanitarian Summit* [online]. 2018. 5 s. [cit. 2018-12-02]. Dostupné na: https://www.agendaforhumanity.org/sites/default/files/AP_PDD_0.pdf
- [82] RANDALL, Alex. New Zealand Proposes Humanitarian Visa for ‘Climate Refugees’ [online]. In: *The Diplomat*. 2017. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2017/11/new-zealand-proposes-humanitarian-visa-for-climate-refugees/>
- [83] RECHKEMMER, Andreas a kol. A complex social-ecological disaster: Environmentally induced forced migration [online]. In: *Disaster Health Journal*. 2016, roč. 3, č. 4, s.112 - 120. [cit. 2019-01-28]. ISSN 2166-5052. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/21665044.2016.1263519?needAccess=true>
- [84] ROBERTS, Erin - STEPHANIE, Andrei. The rising tide: migrat ROBERTS, Erin - STEPHANIE, Andrei. The rising tide: migration as a response to loss and damage from sea level rise in vulnerable communities [online]. In *Int. J. Global Warming*. 2015, roč. 8, č. 2, s. 264. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: <https://www.inderscienceonline.com/doi/pdf/10.1504/IJGW.2015.071965>
- [85] SHAW, Lea – EDWARDS, Murray – RIMON, Akka. *KANI Independent Review : AidWorks Initiative Number: ING466* [elektronický zdroj]. 2013. 45 s. [cit. 2019-

- 01-24]. Dostupné na: <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/kiribati-australia-nursing-initiative-independent-report.pdf>
- [86] SMITH, Stanley – McCARTY, Christopher. Demographic Effects of Natural Disasters: A Case Study of Hurricane Andrew [online]. In: *Demography*. 1996, č. 33, s. 265 – 275. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: [https://www.bibr.ufl.edu/sites/default/files/Research%20Reports/1996%20Demog%20\(Hurr%20Andrew\).pdf](https://www.bibr.ufl.edu/sites/default/files/Research%20Reports/1996%20Demog%20(Hurr%20Andrew).pdf)
- [87] STAHL, Charles – APPEYARD, Reginald. *Migration and Development in the Pacific Islands: Lessons from the New Zealand Experience* [elektronický zdroj]. 2007. 85 s. [cit. 2019-01-25]. Dostupné na: <http://nauruenv.appspot.com/file/library/regional/Migration%20and%20Development%20in%20the%20Pacific%20Islands.pdf>
- [88] STOJANOV, Robert – KAVANOVÁ, Klára. Migrace obyvatel v kontextu environmentálních změn [cit. 2018-10-29]. [online]. In: *Geografické rozhledy*. 2008. s. 28 - 29. [cit. 2018-11-11]. Dostupné na internete: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/676/pdf>
- [89] STOJANOV, Robert a kol. Contextualising Typologies of Environmentally Induced Population Movement [online]. In: *Disaster Prevention and Management: An International Journal*. 2014, roč. 23, č. 5. s.508 – 523. [cit. 2018-10-30]. Dostupné na: <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/DPM-09-2013-0152>
- [90] TAYLOR, Lin. UN's New Migration Pact Offers Hope for Climate Refugees [online]. In: *Global Citizen*. 2018. [cit. 2019-01-27]. Dostupné na: <https://www.globalcitizen.org/en/content/united-nations-migration-compact-climate-refugees/>
- [91] *The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM)*. [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/conf/migration/global-compact-for-safe-orderly-regular-migration.shtml>
- [92] The Nansen Initiative Definitions [online] In: *The Nansen Initiative*. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na: <https://www.nanseninitiative.org/secretariat/>
- [93] The Nansen Initiative Global Consultation: Conference Report, 12-13 Oct 2015. [online] In: *The Nansen Initiative*. 2015. 242 s. [cit. 2018-11-18]. Dostupné na: <https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/aussenpolitik/menschenrechte-menschliche-sicherheit/Nansen-GCR2015-screen.pdf>

- [94] The Pacific Islands. [online]. In: *UN Climate Change Conference : Bonn 2017 - 2018*. 2017. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://cop23.com.fj/fiji-and-the-pacific/pacific-islands/>
- [95] *THE PACIFIC UNDER THE 2030 AGENDA* [online]. 2018. 29 s. [cit. 2018-12-29]. Dostupné na: https://www.unescap.org/sites/default/files/WP18_02%20Sustainable%20Development%20and%20Conflict%20Prevention%20in%20the%20Pacific_Clean.pdf
- [96] THOMAS, Adelle – BENJAMIN, Lisa. Policies and mechanisms to address climate-induced migration and displacement in Pacific and Caribbean small island developing states. [online]. In: *International Journal of Climate Change Strategies and Management*. roč. 10, č. 1, s. 86-104. [cit. 2019-01-26]. Dostupné na: <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/IJCCSM-03-2017-0055>
- [97] *Towards a Protection Agenda for People Displaced across Borders in the Context of Disasters and the Effects of Climate Change* [elektronický zdroj]. [cit. 2019-01-28]. Dostupné na: <https://www.unhcr.org/en-my/5448c7939.pdf>
- [98] *UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction* [elektronický zdroj]. 2009. s. 19. [cit. 2019-01-29]. Dostupné na: https://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf
- [99] *United Nations Framework Convention on Climate Change* [elektronický zdroj]. 1992. 33 s. [cit. 2019-02-03]. Dostupné na: https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf
- [100] WARNER, K. a kol. Climate Change, Environmental Degradation and Migration [online]. In: *Natural Hazards*. 2010, vyd. 55, č. 3. s. 689 – 715. [cit. 2018-10-29]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Alex_Julca/publication/225452578_Climate_change_environmental_degradation_migration/links/54e3640f0cf2748d3a9d6387.pdf